

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Disputatio II. De Objecto Formali Divinæ Fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

contra Collatorem potest optimè explicari de virtutibus formaliter distinctis; nam recentet pudicitiam conjugalem, & continentiam virginalem: quæ planè non videntur esse virtutes realiter distinctæ; unde tot virtutes morales realiter distinctæ non videntur admittendæ.

29. Lugo. *de fide disp. 1. sect. 11. n. 238.* ait, videri sibi posse ex paritate virtutum Theologicarum inferri, eos habitus morales distinguiri realiter, quorum objecta formalia tantum differunt, quantum objecta formalia virtutum Theologicarum, de quibus certum est, eas realiter distinguiri. Sed & hæc conjectura multum habet divinationis; unde melius est, totum hoc in dubio relinquere.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

30. Ob. 1. Virtutes morales non sunt

necessariae: ergo non dantur.
prob. ant. peccator perdit omnes habitus infusos morales, & tamen potest earum actus elicere: ergo non sunt necessariae. Confirm. Homo ad finem supernaturalem sufficienter ordinatur per virtutes Theologicas: ergo morales sunt superflue. Resp. dist. ant. Virtutes morales non sunt necessariae, absolute, & metaphysicæ. con. ant. non sunt necessariae ad explendam exigentiam gratiæ. neg. ant. & conseq. ad prob. retorquo argumentum. Etiam peccator perdit charitatem, & tamen potest elicere contritionem perfectam: ergo nec habitus charitatis est necessarius. in form. dist. ant. peccator potest elicere istos actus juxta exigentiam gratiæ. neg. ant. tantum per omnipotentiam DEI extrinsecè applicatam. con. ant. & neg. conseq. Ut dictum n. 1. gratia est quasi natura, exigens potentias supernaturales, per quas homo fit stabiliter potens elicere actus virtutum: hæc autem potentiae sunt habitus infusi, sine quibus potest quidem peccator absolute, per omnipotentiam extrinsecè applicatam, elicere actus virtutum, etiam Theologicarum: sed non est stabiliter potens; cum ista applicatio omnipotentiae non ei stabiliter insit. Ad confirm. dist. ant. Homo ad finem supernaturalem sufficienter ordinatur per virtutes Theologicas juxta exigentiam gratiæ. neg. ant. præter exigentiam gratiæ. omitt. ant. & neg. conseq.

31. Ob. 2. Objectum virtutum moralium est tantum aliquid naturale, & creatum: ergo non specificat habitum supernaturalem infusum. prob. ant. inductione. Sic objectum temperantiae est moderatio in cibis: objectum iustitiae est solutio debiti, vel redditio ejus, quod cuique debetur &c. haec sunt naturalia: ergo. Respondent Scotus, Molina, Arriaga, & alii, omittendo totum, ajuntque, et si habitus non sit supernaturalis ratione objecti, tamen sufficienter fore supernaturalem ratione actus, modò iste sit supernaturalis. Jam vero actus supernaturalis esse potest, et si

objectum naturale sit, modò ipse sit à principio supernaturali; tunc enim jam est supra existentiam totius naturæ. Resp. 2. dist. ant. objectum virtutum moralium est tantum aliquid naturale, si proponitur per cognitionem naturalem, ut conducens ad finem aliquem naturalem. con. vel omitt. ant. si proponitur per cognitionem supernaturalem, & ut conducens ad finem supernaturalem, glorie DEI, vel beatitudinis nostræ &c. neg. ant. & conf.

Notandum hic, voluntatem non tendere in bonum, prout in se tantum est materialiter, vel physicè, sed ut proponitur à cognitione prævia; nunquam enim ferretur in malum, si non proponeretur ut bonum; unde objectum voluntatis non est res, tantum prout est in se, sed prout est in cognitione, seu ut cognita, ita ut vel cognitione se teat in obliquo ex parte objecti, vel saltem ex parte objecti se reteat finis, ad quem cognitione refert objectum. Hinc sequitur, quod si objectum, etiam purè naturaliter, proponatur voluntati per cognitionem supernaturalem, ut conducens ad finem supernaturalem, objectum voluntatis, saltem quoad obliquum, sit supernaturale: quod jam sufficit, ad actum, & habitum supernaturalem specificandum. Hec de virtutibus infusis in genere breviter praemittenda fuere: at nunc accedamus ad tractatum de virtutibus Theologicis in specie: post quem, si non de omnibus, saltem de una præcipua ex moralibus, scilicet Justitia, agendum erit.

DISPUTATIO II.

De Objecto Formali Divinae Fidei.

32. Quid sit objectum formale quod, & quo, item quid

objectum materiale, dictum est jam n. 4. Restat hæc tantum addendum, quid sit *objectum attributionis* & *attributum*; in quo tamen explicando non satis convenienter autores. Mihi in re non adeo magni momenti placet modus loquendi communior eorum, qui cum Gormaz de virt. Theol. *disp. 7. n. 295.* dicunt, *objectum attributionis* esse *objectum materiale primarium*, quod *primario habitus considerat*, & in ordine ad quod considerat alia: *objectum attributum* autem esse *objectum materiale*, quod *habitus considerat in ordine ad objectum attributionis*, seu proper iudic.

Addit Gormaz, quod partes objecti attributionis (si scilicet divisibile est) dicenda sint *objecta attributa intrinseca*: alia autem, quæ non constituant objectum attributionis, dicenda sint *objecta attributa extrinseca*. Sic. e. g. in Logica, saltem Aristotelica, cuius finis est syllogismus, iste est objectum attributionis: propositiones eum constituentes sunt *objecta attributa intrinseca*: alia erunt *attributa extrinseca*: & respectu fidei Divinae objectum attributionis erit DEUS, quem *primario*, & in ordine, ad quem alia considerat, atque ad DEUM

ordinat fides, ut docet Augustinus. I. 4. de civitate DEI. capite. 20. ajens de fide: Cujus primum, & maximum officium est, ut in verum credatur DEUM: cui consonat Divus Thomas. 2. 2. q. 1. a. 1. in corp. & ad 1. Alia verò, ut humanitas Christi, sacramenta &c. erunt objecta attributa. videatur ipse Gormaz. a. n. 294. de virtutibus Theologicis. His prænotatis, quaren- dum jam est, quodnam, & quale sit objectum formale fidei Divinae.

QUESTIO I. De Infallibilitate DEI.

ARTICULUS I.

An Fides Divina debeat habere Ob-
jectum formale infallibile.

33. Fides in rigore, & proprio usu lingue Latinae, significat assensum intellectus: sic Virgilius Aeneidos. 4. ait: *Credo equidem, nec vana fides, genus esse Deorum.* Sumitur tamen hæc vox etiam in alijs varijs significationibus, tum a lacris, tum à prophanijs scriptoribus, et. 1. quidem pro fidelitate in fervandis promissis: sic Apostolus ait ad Romanos. 3. v. 3. *Nunquid incredulitas illorum fidem DEI evanescabit?* 2. pro veracitate: sic Jeremia 7. v. 28. *Pervit fides, & ablata est de ore eorum.* 3. pro fiducia: sic Jacobi 1. v. 6. *Postulet autem in fide, nihil hesitans;* & Matth. 8. v. 26. *Quid timidi estis modica fides? quanquam Suarez de fide disputatione 1. sectione. 1. numero 5. & 6. putet, his locis sermonem esse de fide strictè dicta, seu assensu intellectus, tanquam de fundamento, & radice dictarum virtutum.*

34. Sumitur 4. fides pro quovis assensu intellectus opinativo: sic Aristoteles 2. de anima textu 157. ait: *Opinionem quidem sequitur fides.* 5. sumitur pro dictamine conscientiae: & in hoc sensu dicitur ad Rom. 14. v. 23. *Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est.* 6. pro instrumentis, seu scripturis, aliquid authenticè probantibus: & sic Iura scipios agunt *de fide instrumentorum, seu instrumentis facientibus fidem.* 7. pro dono Spiritus Sancti, ad fidem per modos extraordinarios probandam, ut, quando S. Apollonia ex speciali instinctu Spiritus Sancti in flamas insulit. 8. tandem sumitur pro assensu intellectus, quo rei aliqui assentimur propter testimonium, seu auctoritatem loquentis. Et hic est proprietas fidei in genere, atque in hac significazione nos hic & nunc maximè loquimur:

35. Dividitur autem fides, in hoc ultimo sensu accepta, in fidem humanam, & Divinam. Prior, seu fides humana est, quando alicui rei assentimur ob auctoritatem humanam, vel testimonium hominis. Fides Divina est, quando assentimur ob auctoritatem, vel testimonium DEI loquen-

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

tis. Notandum tamen adhuc, cum ad actum fidei concurrat suo modo, & objectum, quod creditur, & habitus, à quo aës producitur, hanc vocem fides etiam tribui, & objectis fidei, & habitui, à Patribus, & Scripturis. Sic pro objectis sumitur, quando Apoc. 2. v. 13. dicitur: *Non negasti fidem meam;* hoc est, objecta revelata: & a S. Athanasio in symbolo: *Hec est fides catholica:* scilicet objecta credenda. Pro habitu autem accipitur. I. Cor. 13. v. 13. *Nunc autem maneat fides, spes, charitas &c.* hoc est habitus. Pro actu sumitur ad Hebreos. 11. v. 3. ubi dicitur: *Fide intelligimus, aptata esse facula verbo DEI:* hoc est, per actum fidei. Unde nos etiam sèpe omnibus his vocem hanc attribuemus: quo tamen in sensu loquamur, facile ex contextu patebit.

36. Dico. 1. Fides Theologica non potest nisi ratione humana. ita omnes Catholicici. Prob. Fides Theologica est assensus firmissimus, ita ut mutari nunquam licet possit, sed potius vita relinquenda sit, quam fides: nec etiam dubium ullum deliberatum possit cum fide stare, ut ipsa fides Catholica docet: ergo non potest nisi objecto formalí (seu quod idem est) motivo, nisi firmissimo, & infallibili: ergo non potest nisi humana ratione, ut hæretici docent; hoc enim motivum fallibile est, nec tam firmo assensu dignum. Confir. 1. Multa sunt supra rationem humanam, ut mysterium SS. Trinitatis &c. ergo ista nunquam deberemus credere. Confir. 2. Ad fidem necessaria est, ut habet S. Paulus 2. Cor. 10. v. 5. captivatio intellectus in obsequium Christi: hoc est: debemus credere aliquid, quod intellectus naturaliter non capit, seu quod est supra rationem humanam, ergo fides non potest nisi sola ratione humana.

Hinc S. Augustinus sermone 1. de Trinitate, qui est 188. de tempore. ait: *Denique accepto baptismo hoc dicimus: fidelis factus est, sive factus sum: credo, quod nescio, & propterea scio; quia me scio nescire, quod nescio,* iterum tractatu. 40. in Joan. & illa verba Joan. 8. v. 31. *Et cognoscetis veritatem,* ait: *Non quia cognoverunt, crediderunt, sed, ut cognoscerent, crediderunt; credimus enim, ut cognoscamus: non cognoscimus, ut credamus.* Tandem S. Paulus. 1. Cor. 2. v. 4. expresse nostram conclusionem docet, dum ait: *Sermo meus, & predicatio mea, non in persuasibilibus humane sapientie verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis, ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute DEI.* Quare fides nisi debet altiore motivo, scilicet testimonio DEI, ut jam diximus, & adhuc pluribus infra dicemus: ubi etiam probabimus, testimonium DEI infallibile esse.

37. Prīus tamen contra eos agendum, qui docere videntur, fidem, seu Divinæ fidei actu, nullum omnino objectum formale, seu motivum habere: cui sententie videtur favere Scotus in 3. dist. 23. questione unica. articulo 2. Gabriel autem, & Occam, apud Gor-

Gormaz de virt. Theol. n. 133. eam probabilem reputant. Volunt itaque authores hujus sententiae, fidem ex sola terminorum apprehensione assentiri revelatis objectis: & si objiciatur ipsis, plura fidei objecta, e. g. mysterium Trinitatis, Incarnationis &c. apparere ex se intellectui neutra, hoc est, nec vera, nec falsa, sicut nobis appareat paritas, vel imparitas numeri stellarum (nec enim scimus, an par, an impar sit) respondent, quod habitus fidei, qui fidei lumen vocatur, supplet causitatem terminorum, & determinet intellectum ad assensum immediatum rei per se obscurae; nam (ajunt ulterius) habitus est inclinatio potentia ad assentiendum objecto, vi cuius sapientiam assentimur propositionibus ex se non notis: & sapientia, quando ab initio alicui propositioni difficulter assensi sumus, postea ex habitu facile ei assentimur: at contra hanc sententiam.

38. Dico 2. Actus Divinae fidei exigit necessarium objectum formale motivum assentiendi objectis revelatis. ita Theologi communissime. Probatur. 1. Scripturæ Sacrae passim, dum exigunt fidem à nobis, proponunt nobis Divinum testimonium, ob quod credamus: ergo hoc ipsum assignant tanquam motivum, seu objectum formale: ergo necessarium fides hoc motivum respicit, seu exigit. consequentia prima est clara; esse enim motivum fidei est esse id, ob quod, seu propter quod creditur. Secunda etiam consequentia non potest negari; nam illud exigit fides, quod Scripturæ ei semper attribuiunt; hoc enim utique censendum est, spectare ad eam essentialiter; alias naturam fidei non rite explicarent: sicut etiam propterea ad charitatem spectat essentialiter, respicere DEUM ut sumimum bonum.

Ant. probatur adducendo textus. Joan. 1. v. 18. Unigenitus filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit. & 1. ad Thessal. 2. v. 13. ait S. Paulus: Cum accepissetis à nobis verbum auditum DEI, accepissetis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est vere) verbum DEI. item ad Galat. 1. v. 11. Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum est à me; quia non est secundum hominem; neque enim ego ab homine acceperam illud, neque didicim: sed per revelationem JESU Christi. item. 1. Joan. 5. v. 10. Qui credit in filium DEI, habet testimonium DEI in se: qui non credit filio, mendacem facit eum; qui non credit in testimonium, quod testificatus est DEUS de filio suo. item ibidem v. 6. Spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus est veritas: & v. 9. Si testimonium hominum accipimus, testimonium DEI magis est. Rursus. 2. Petri 1. v. 19. Habemus firmorem propheticum sermonem &c. Adeo S. Augustinum 1. de spir. & liter. c. 32. dicentem: Nulli itaque dubium est, eam fidem ab Apostolo commendari, qua creditur DEO. Plura vide apud Suarez de fide disp. 3. sec. 1.

39. Prob. conclusio 2. Sicut objectum voluntatis est bonum, ita objectum intellectus est verum: sed voluntas non potest, ne-

que supernaturaliter adjuta per habitum charitatis, amare id, quod nec in se, nec in alio appetat bonum: ergo nec intellectus adjutus supernaturaliter per habitum fidei, potest assentiri illi, quod nec in se, nec in alio appetat verum: ergo non potest absque motivo suadente veritatem credere. Cum autem motivum in ordine ad credendum, seu ad fidem, non sit qualemque, sed sit testimonium, (nemo enim potest credere, nisi loquenti: & alias fides non distinguetur ab opinione quacunque, vel a scientia, vel etiam à visione beatifica) necessarium fides exigit pro motivo testimonium, & consequenter fides Divina exigit testimonium Divinum, quemadmodum fides humana exigit testimonium humanum. Confirmatur. Fides, utsi virtus Theologica, debet ex dictis n. 5. habere objectum formale Divinum: ergo.

40. Prob. 3. concl. ex absurdis, que sequuntur ex opposita sententia. Si habitus fidei posset supplere defectum motivi, tunc puer baptizatus, adeoque donatus habitus fidei, statim postquam ustum rationis adeptus esset, assentiretur cuivis mysterio nostræ fidei, e. g. Sanctissimæ Trinitatis, vel Incarnationis, posita tantum ipsa terminorum apprehensione, nulla præmissa instructione, modo auditu quoque, vel à psittaco dicta, perciperet: quod est contra omnem experientiam. 2. Necesaria non foret pia affectio, imperans assensum fidei, sed, sicut homo apertis oculis, & applicato sufficienter lucido colorato, statim videt, ita etiam assentiretur mysteriis fidei: consequenter actus fidei esset necessarius, & non meritorius: quod est omnino falsum.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

41. Obj. 1. contra 1. conclus. Qui credit, quod ratio non capi, imprudenter agit: ergo ratio humana debet esse motivum fidei. Res. dist. ant. si id, quod credit, non aliunde in alio appareat verum. conc. ant. si in alio appareat verum. neg. ant. & conf. Certè, licet res, in se præcisè spectata, nobis appareat neutra, dummodo in alio, scilicet testimonio fidelis, appareat vera, prudenter eam credimus; alias minus docti nunquam possent credere, quæ audiunt à doctioribus: ipsi autem non capiunt. Aliud est, quod ratio naturalis, seu humana, debeat ostendere, quod illa res in alio sit vera, vel certe, quod sit creditibilis: sive debeat ostendere, quod DEUS eam rem dixerit: vel certe, quod sit credibile, atque credendum, DEUM illam dixisse: de quo inferius pluribus, quando de credibilitate mysteriorum nostræ fidei, & motivis credibilitatis ejusdem. Hoc autem licet humana ratio debeat facere, non propterea ipsa est motivum fidei, sed tantum est applicatio motivi. Sic etiam cognitio debet applicare voluntati bonitatem objecti, ut possit amari: non tamen cognitio est motivum amoris.

42. Ob.

42. Ob. 2. contra 2. conclusionem. Conclusio non debet se reflectere supra præmissas etiam objectivas, seu rationem earum, quæ tamen est ratio, seu motivum conclusonis: ergo nec actus fidei debet se reflectere supra suum motivum: adeoque neque illud respicere, vel etiam ullum habere. Resp. omitt. ant. quod multi in Logica negant. neg. conf. In sententia illa probabili id contingit; quia motivum præmissarum est tantum motivum extrinsecum conclusonis, sive habet ut motivum actus imperantis, respectu actus imperati: e.g. si quis ex me tu gehennæ imperat sibi perfectam contritionem, gehenna, quæ est motivum actus imperantis, non est motivum contritionis intrinsecum; alias contritio perfecta resipiceret intrinsecè tanquam motivum gehennam, & ex hujus metu doleret de peccatis, quod est omnino contrarium essentia contritionis, ut omnes nōrunt. At verò actus fidei formalis, non habet motivum tantum extrinsecum, sed debet habere intrinsecum; cum enim, ut supra dictum, sit actus virtutis Theologicæ, & hæc necessariò debeat potentiam suam unire DEO, atque intrinsecè respicere aliquod prædicatum Divinum, non tantum debet habere motivum extrinsecum. Adde, quod, si motivum aliquod respectu unius actus sit tantum extrinsecum, respectu alterius præcedentis debeat esse intrinsecum; unde, quod est motivum extrinsecum respectu conclusoris, debet esse intrinsecum respectu præmissarum; hinc in casu objectionis debuisset præcedere actus intrinsecè attingens testimonium DEO: &, si id factum fuisset, diceremus, eum solum esse actum formalis fidei.

Neque dicas, actum spei (ut habet Gormaz. de spe. n. 18) respicere promissa, vel auxilia Divina, tantum ut objectum formale quo, adeoque etiam actum fidei posse testimonium DEI respicere tantum ut objectum formale quo; nam in primis objectum formale quo non est extrinsecum; quia ab intrinseci tendentia actus essentialiter respicitur, quamvis, in sensu n. 4, explicato, non attingatur: sicut etiam motivum odii non est extrinsecum, quamvis nec istud in eo sensu restricto attingatur. Secundò. Actus spei sicut bonitatem Divinam respicit ut objectum formale quo intrinsecum, secundum formalitatem desiderii, licet secundum formalitatem fiducie objectum suum tantum respiciat ut quo: cum igitur actus fidei non habeat similes duas formalitates, sed tantum unam, debet, objectum suum respicere ut objectum formale quo. Sed de hoc plura, quando de spe.

43. Dixi superius, illum solum fore actum formalis fidei, qui objectum intrinsecè attingat; nam distinguendi sunt actus formalis fidei, & actus, quos Gormaz. de virt. Theol. n. 161. vocat actus fidei objective: pro quibus rite intelligendis sciendum, sape contingere, quod aliquis e.g. hic & nunc, velit dare elemosynam; quia est ad salutem æternam conducens, quin recordetur, hoc

à DEO esse revelatum: iste actus supernaturalis quidem est: at non est actus fidei formalis, sed, ut vocat Gormaz, est actus fidei objectiva, hoc est, est actus affirmans objectum materiale fidei: vel, ut vocat Cardenas *dissert. 16. in propositiones ab Innocentio XI. damnatas, n. 53.* est actus fidei virtualis, quatenus scilicet in isto virtualiter perseverat actus fidei formalis prius elicitus. Sicut enim sape contingit, quod, qui in Matheſi didicit aliquod problema, ejus postea recordetur, quin recordetur demonstratio: ita sape accedit, ut, qui in schola fidei doctus est aliquam veritatem, ejus postea recordetur, quin recordetur motivi illius, seu testimonii DEI. Et hic actus fidei virtualis, vel objectiva, plurimum conducit ad praxin; nam Cardenas *cit. dissert. 16. n. 58.* & Lugo *de fide disp. 12. sec. 2.* ex SS. Patribus, & ratione, egregie probant, quod nullum opus meritorium vitæ æternæ possit elici, nisi ex dictamine fidei supernaturalis: si autem semper necessarius foret actus fidei formalis, certè plurima opera spoliarentur suo merito; cum saepissimè homines non cogitent de testimonio DEI; hinc dicendum est, sufficere actum fidei virtualis, vel objectiva. Hic autem actus non est actus Theologicus, aut actus habitus fidei Theologicè operantis: sed est actus inferior, ut ad mentem Suarezii rectè ait Gormaz *de virt. Theol. n. 122.* quia iste actus non unit potentiam DEO, nec attingit objectum formale quod Divinum.

44. Si queras, à quo principio igitur producatur hic actus virtualis fidei: Resp. Gormaz *de virt. Theol. n. 163.* cum procedere quidem ab habitu fidei, sed non ab eo ut operante Theologicè, neque operante se solo, sed concurrentibus etiam speciebus relictis à priori actu, vel prioribus actibus fidei formalis; ut enim actus naturales saepius eliciti relinquunt species sui, & objectorum, ita etiam actus supernaturales relinquunt species; non enim habent minimum virtutem in ordine ad relinquendas species, quam actus naturales habeant. Ait ulterius Gormaz, has species non esse puras determinationes, seu conditiones, ad hoc, ut habitus agat, sed etiam esse partiales concavas, & concurrens ex parte objecti, sicut aliae species solent concurrens, juxta proverbium: *Ex objecto, & potentia oritur notitia.* Unde tandem actus fidei virtualis, vel objectiva, reducitur ad habitum infusum, seu Theologicum fidei tanquam ad suam causam, sed non ad eum ut Theologicè operantur; quia tunc tantum dicitur Theologicè operari, quando producit actum verè Theologicum, hoc est, intrinsecè attingentem objectum formale quod Divinum, quo DEO uniatur potentia intellectiva.

45. Petes fortè, an istæ species relicta, sint aliquis habitus acquisitus. Resp. experientiam monstrare, quod etiam detur aliqua facilitas in ordine ad elicendos actus supernaturales in eo, qui eos frequenter elicit: certè, qui saepius elicit actum fidei circa aliquod mysterium, facilius elicit denuo tam

lem actum, quam alius: pariter, qui sepius elicuit actum contritionis, faciliter cum elicit, quam alius. Sed queritur jam ulterius, an ea facilitas sit habitus acquisitus dicendus, an non. Duxi in Philosophia, habitus acquisitos intellectuales non distinguunt a speciebus ritè coordinatis, & facile excitabilius; unde sane sequitur, hanc facilitatem, seu has species esse dicendas habitum aliquem acquisitum.

Et sane habitum talem acquisitum admittit Arriaga de anima. disp. 9. fcc. 1. n. 18. Scotus, Durandus, Nominales, Gormaz, de virtutibus Theologicis. n. 65. Oviedo in 1. 2. tractatu. 3. controversia 2. puncto 4. n. 40. Questio tantum adhuc inter ipsos est, an hic habitus sit supernaturalis, an naturalis tantum. Supernaturalem eum esse, admittunt Arriaga, & Gormaz loc. cit. Nominales, Durandus, & alii. Et sane, si actus naturales producent habitum proportionatum sibi naturalem, cur non actus supernaturales producant supernaturalem? quae enim assignabitur differentia? certe alias semper habitus acquisitus inclinat ad actus similes iis, à quibus est generatus.

46. Difficultas tantum est, quod habitus iste acquisitus deberet manere in peccatoribus, in quibus manet facilitas aliqua etiam ad bonum, saltem in pluribus, qui prius diu bene vixerunt, & in aliquod mortale prima vice inciderunt: econtra non videtur manere in peccatore ullus habitus supernaturalis, nisi fidei, & spei. Sed in primis respondent aliqui, non manere in peccatore facilitatem supernaturalis, sed tantum aliquam naturalis; nam, ut habet Arriaga disp. 9. de anima. n. 22. quandoquaque homo elicit actum supernaturale, simul elicit actum naturale circa idem objectum; unde ex his actibus naturalibus potest oriiri habitus naturalis, qui dein influat in actus naturales, & forte etiam in supernaturales cum con principiis supernis; neque enim omnia principia actus supernaturalis debent esse supernaturalia; alias anima non posset in eum influere. Et videtur haec responsio firmari ex eo, quod alias, quando tolleretur potentia, hoc est, habitus infusus, qui dat simpliciter posse, videatur etiam tolli debere facilitas ei superaddita, & ei quasi innixa, quae est habitus acquisitus.

47. Resp. alii cum eodem Arriaga modo citata n. 12. manere posse habitum acquisitum supernaturale, etiam in peccatore; cum Tridentinum Concilium, & Patres, ac Theologi, tantum negent, manere in peccatore habitus per se infusos, de quibus solis erat ipsis sermo; de acquisitis enim non cogitaverunt, sicut nihil determinarunt. Non tamen poterit talis habitus acquisitus producere actum supernaturale sine habitu infuso (sicut cithareodus habens species optimas, & habitum perfectum, non potest pulfare citharam absque manibus) nisi DEUS suppleat per omnipotentiam extrinsecè applicatam defectum habitus. Manere autem posse habitus hos acquisitos sine gratia ajunt;

eo quod non sint proprietates gratiae, nec producantur nec exigantur ab ipsa; cum possit gratia dari sine ipsis, ut patet in homine prius malo recens converto, & ne cum inclinato ad actus virtutum: subiectum autem eorum sit ipsa anima. videatur ipse Arriaga, & Gormaz, ac Oviedo loc. cit. Ex his opinionibus, quaecunque teneas, neutra obest nostræ assertioni de necessitate obiecti formalis intrinseci ad actum fidei formalis.

48. Ob. 3. Licet aliqua propositio nobis ab initio sit ex terminis tantum imperfetta nota, & adhuc obscura, ita, ut ei difficulter assentiamur, tamen, quando sepius eius sensi sumus, & habitum assentiendi contraximus, illa propositio fit nobis ita clara, ut facile ei assentiamur: ergo habitus potest supplerre causalitatem terminorum: ergo etiam habitus fidei. Resp. conc. ant. & omitt. 1. conseq. at neg. 2. conf. Etsi forte id possit aliquis habitus acquisitus, non id potest habitus infusus fidei. Ratio est; quia in primis habitus infusus non facilitat, consequenter non inclinat, adeoque neque ejus inclinatio, quæ nulla datur, potest supplerre causalitatem terminorum. Secundo habitus non inclinat, nisi ad actus sibi proprios: atqui actus proprii fidei non sunt illi, qui non nituntur testimonio DEI: ergo ad hos non potest habitus fidei inclinare:

Quin imò etiam actus fidei virtualis, vel objective, debent sicutem extrinsecè nisi testimonio DEI, & necessariò præsupponere actus formales fidei formalis: (alias enim quomodo in iis virtualiter perseverarent actus fidei formalis?) consequenter sicutem aliqui actus fidei necessariò nituntur testimonio DEI intrinsecè attacto: ergo habitus fidei nunquam potest supplerre causalitatem terminorum; non enim in actibus fidei formalis, ut patet: non in actibus fidei virtualis, vel objective; quia, si in ordine ad istos suppleretur causalitas terminorum, suppleretur ea potius per species relietas ab actibus fidei formalis, quam per habitum infusum. Tandem, licet habitus possit facere, ut propositioni, quæ ex se neutra est, assentiamur observationem non amplius intrinsecè attactam, tamen non potest facere, ut assentiamur alii cui propositioni, quæ ex se neutra est, abstrahendo ab omni ratione; nunquam enim ullus habitus potest facere, ut dicam potius, stellas esse numero pares, quam impares; quia nullam hujus rei rationem, nec intrinsecam, nec extrinsecam habeo.

49. Dices. Habitus determinat ad credendum ipsum testimonium DEI absque ulla ratione: ergo etiam potest determinare ad credenda alia objecta absque ratione. prob. ant. vel credimus testimonium DEI propter se, vel propter aliud: si primum: cum testimonium in se sit neutrum, (nec enim est ex terminis notum, DEUM locutum fuisse) debet habitus determinare, & haberetur intentum: si secundum: in primis sepissime non datur testimonium DEI reflexum: dein reddit questio de hoc eodem testimonio reflexo in infinitum:

finitum: ergo. Resp. disting. ant. Habitus determinat ad credendum testimonium absque ulla ratione identificata cum testimonio. neg. ant. absque ratione distincta. conc. ant. & sub eadem distinctione conc. vel neg. conseq. ad prob. conc. ma. neg. primam partem mi. vel potius ejus suppositum; testimonium enim non est neutrum, quando est sufficienter applicatum, seu quando est redditum evidenter credibile, & credendum; neutrum enim dicitur illud objectum, de quo nec habeo ullam rationem credendi, vel negandi, nec intrinsecam, nec extrinsecam, neque talis, vi cuius reddatur illa res creditibilis.

Jam vero dari testimonium DEI, sive DEUM esse locutum, redditur evidenter credibile, & credendum, ex signis creditibilitatis nostrae fidei, de quibus pluribus agemus inferius. Nec dicas, ex his sequi, quod assensus, praestitus de ipsa existentia Divini testimonii, sit assensus tanquam primi principii; nam negatur illatum; assensus enim, praestitus rei tanquam primo principio, est ille, quando res ex ipsa apprehensione terminorum statim rapit intellectum ad assensum, quin prius debeat fieri aliunde evidenter creditibilis, & credenda. Certè, ut huic principio: *Totum est majus sua parte*: attentiam, non indigemus prævia applicatione, vel credibilitate.

50. Ob. 4. Non est laudabile credere DEO ob rationem, seu motivum, aut objectum formale: sed fides nostra est laudabilis: ergo per eam non credimus ob rationem &c. Confirm. Si crederemus DEO ob ejus dictum infallibile, non præferremus DEUM homini, qui esset infallibilis in loquendo: hoc est absurdum: ergo. Resp. diff. ma. non est laudabile credere DEO ob rationem distinctam ab ejus testimonio, & auctoritate. om. ma. ob rationem identificatam cum ejus testimonio. neg. ma. & concessa. mi. neg. conseq. Utique laudabile est credere DEO ob ejus testimonium, quando nobis revelat plura obscura, & supra captum nostrum, ad que credenda opus est magna intellectus nostri captivitate, & subjectione.

Ad confirm. Resp. neg. ma. nam 1. et si homo esset ratione extrinsecè assistens DEI infallibilis, non esset infallibilis intrinsecè; unde, dum illam ipsam intrinsecam infallibilitatem de DEO credimus, ipsum homini illi præferimus. 2. et si homo esset infallibilis, ejus infallibilitas esset ordinis longè inferioris; unde etiam testimonium DEI plus estimamus, ita ut, si per impossibile talis homo contraria loqueretur DEO, illius testimonio fidem negaremus: & in hoc sensu ait Apostolus *ad Gal. 1. v. 8. Sed licet nos, aut Angelus de cœlo evangelizer vobis, praterquam, quod evangelizavimus vobis, anathema sit*: hoc est, si etiam Angelus de cœlo, qui, utpote beatus, falli non potest, aliud dicaret, quam, quod S. Paulus ex revelatione DEI docuerat, non forer ei credendum.

51. Ob. 5. Saltem fides non debet habere objectum ex parte intellectus, sed sufficit,

si aliquod habeat ex parte voluntatis: ergo. prob. ant. non credimus DEO, quia verax est, sed quia supremus dominus est, & quia præcipit, ut credamus: atqui præceptum est motivum, seu objectum formale afficiens voluntatem, non intellectum: ergo. ita Guilielmus Parisiensis *libro de fide, & legibus non longe ab initio*. Confirm. Potest DEUS homini, nihil cogitanti de veritate DEI, præcipere, ut sibi credat: talis esset actus fidei absque motivo afficiente intellectum: ergo.

Resp. neg. ant. ad prob. neg. ma. Vollemus quidem credere; quia DEUS præcipit: sed credimus; quia verum dicit. Volo dicere: actus voluntatis, seu pia affectio, qua nobis liberè imperamus actum fidei, & à qua actus fidei denominatur liber, atque fit meritorius (de quo infra) habet pro motivo præceptum: sed non ipse actus fidei habet præceptum pro motivo intrinsecō. Sic, licet contrito, vel attrito, præcepta sit peccatori saltem fœmel in anno, adeoque actus imperans contritionem habeat pro motivo præceptum, non tamen actus contritionis habet pro motivo præceptum; alias tandem omnes ferme actus haberent pro objecto motivo præceptum DEI, adeoque omnes essent actus virtutis moralis obedientia.

Ad confir. neg. ant. Sicut DEUS non potest præcipere homini, ut aliquid amet, quod non appareat bonum, ita neque potest ei præcipere, ut credat, quod non appareat verum; quia non potest facere, ut potentia feratur extra suum objectum. Hoc tamen est verum, quod, sicut eo ipso, quod DEUS præcipiat aliquid amandum, ostendit id esse bonum, si non intrinsecè in se, saltem extrinsecè ratione alterius, ad quod ordinatur: ita eo ipso, quod aliquid præcipiat credendum, ostendat, id esse verum, si non ex apprehensione terminorum, saltem ob extrinsecam attestacionem DEI, quæ implicitè saltem continentur in præcepto credendi.

ARTICULUS III.

An DEUS possit fallere, vel falli.

52. Ico 1. DEUS non potest falli. Ita contra Averroem, qui DEO negavit aliquarum rerum scientiam, defacto omnes Catholici, imò omnes, qui DEUM verè agnoscunt. Prob. facile. DEUS est ens perfectissimum: ergo debet habere omnem perfectionem, nec potest habere aliquam imperfectionem: atqui omniscientia est manifestè perfectio, & ignorantia, vel error, est imperfectio: ergo DEUS debet manifestè habere omniscientiam. & non potest habere ullam ignorantiam: atqui, si falli posset, manifestè careret omnisciencia, haberetque ignorantiam alicujus veritatis: quin, quod pejus foret, haberet positivum errorem circa aliquam rem, circa quam falleretur; nam aliter conceperet rem, quam in se esset, & ignoraret, quomodo verè

se haberet: ergo. Omnia membra hujus discursus sunt evidencia. Possent addi textus innumeris Sacrae Scripturae, DEO omniscientiam attribuentes: sed non est necesse.

53. Dico 2. contra Priscillianistas. DEUS etiam non potest fallere, neque de potentia absoluta. ita rursus omnes Catholici, saltem de potentia ordinaria: quanquam de potentia extraordinaria aliqui, sed vix unus, & alter, olim admiserint, DEUM fallere posse, ut Holkot, in 2. q. 2. n. 8. item apud Cardinalem de Lugo. *de fide disp. 4. scđt. 2. n. 15. & 16.* Petrus de Alliaco, & Gabriel, quorum tamē sententia modò sufficeri non potest. Prob. 1. Fallere alterum scienter, est mentiri: sed DEUS semper falleret scienter; cum omniscius sit, & falli non possit: ergo mentiretur: atqui DEUS mentiri non potest: ergo.

Minor subsumpta imprimis est lumine naturae nota; est enim evidenter indecens, & imperfectum mendacium, imò, ut omnes dicunt, est intrinsecè malum; quia ipsum lumen naturae dictat, etiam barbaris non omnino honesti oblitis, mendacium esse naturae rationali difforme, & esse contra finem, ac institutionem verborum ad humanum commercium ordinatorum; istud enim per mendacium, si hoc foret licitum, everteretur; quia tolleretur fidelitas, atque fiducia mutua: ergo mendacium non potest cadere in perfectissimum DEUM.

54. Prob. eadem minor ex Scripturis, & Patribus. *Ad Hebr. 6. v. 18.* dicitur de DEO: *Interposuit iusjurandum, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri DEUM, fortissimum solatum habeamus.* Duæ autem res illæ sunt promissio, seu assertio DEI, & juramentum: ergo per has habemus fortissimum solatum: sed, si DEUS fallere posset, non haberemus fortissimum solatum, sed possemus dubitare, & timere: ergo prob. mi. Non haberemus fortissimum solatum ratione assertionis, si DEUS per hanc fallere posset, ut patet: neque haberemus illud ratione juramenti; nam juramentum DEI non reddit promissionem ejus certiore: ergo. prob. 2. pars ant. DEUS non habet superiorem, per quem juret: ergo debet jurare tantum per semetipsum: & sic *Gen. 22. v. 16.* dicit DEUS: *Per me meipsum juravi:* ergo juramentum ejus non addit auctoritatem maiorem ipsius dicto: ergo, si DEUS posset mentiri per simplicem assertiōnem, posset etiam mentiri per juramentum: ergo per neutrum haberemus firmissimum solatum, contra Apostolum: ergo, ut hoc habeamus, debet dici, quod, sicut impossibile est, DEUM testantem aliquid juramento, mentiri, ita etiam impossibile sit, eum mentiri dicentem aliquid sine juramento. Utitur autem DEUS frequenter in Scripturis formulâ juratoria, ut nostræ infirmitati, quæ maiorem certitudinem in assertione jurata, quam in alia, concipit, se accommodet.

Iterum *Numeror. 23. v. 19.* dicitur: *Non est DEUS quasi homo, ut mentiatur, nec filius hominis, ut mutetur:* ergo DEUS

etiam de absoluta potentia non potest mentiri. prob. conf. fuere aliqui Sancti, qui nunquam mentiti sunt, e. g. B. Virgo, S. Joannes Baptista: ergo, ut DEUS non sit sicut isti, seu praeceps omnes homines in veritate, debet neque de potentia absoluta posse mentiri. Et in hoc quoque sensu intelligendum est illud *ad Rom. 3. v. 4.* *Est autem DEUS verax, omnis autem homo mendax.*

55. Accedunt SS. Patres. S. Dionysius de *Divinis nominibus c. 8.* juxta versionem Ambroxi Florentini (a qua non quoad sensum, sed tantum quoad verba, paulum dissentit Perionius) ait: *Porro veritas DEUS est, & à veritate cadere, à DEO est cadere: si igitur veritas DEUS est, veritatisque negatio est à DEO prolapsio, à DEO cadere DEUS non potest.* S. Ambrosius in *c. 23. Numer. v. 19.* Non est DEUS quasi homo, ut mentiatur: ait: *Nunquidnam mentitur DEUS?* sed non mentitur; quia impossibile est mentiri DEUM.... *Impossibile ictud non infirmitatis est, sed virtutis, & majestatis.* S. Augustinus, *l. 22. de civ. Del. c. 25.* ait: *Si volunt inventire, quod omnipotens non potest, habent prorsus: ego dicam: mentiri non potest.* Similia habent SS. Athanasius, Cyrillus, Anselmus, & alii. vide Lugo *de fide disp. 4. scđt. 2.* Gormaz, *de virt. Theol. disp. 17. n. 810.*

56. Collige 1. DEUM non tantum mentiri non posse, aliquid nudè afferendo, sed nec promittendo. Ratio est clara; quia in omni promissione includitur assertio; nam, qui dicit: *dabo: vel: donabo:* afferit certè, habere animum dandi: si ergo DEUS nequit falsum afferendo decipere, neque poterit decipere promittendo. Collige 2. DEUM neque posse mentiri per alium; nam indecentia mendacii refunderetur in DEUM tanquam ejus auctorem, & causam. Dein quando Scripturæ dicunt, DEUM mentiri non posse, intelligent, eum id non posse, per locutionem, qua hucusque ordinariè hominibus locutus est: atqui locutus est per Angelos, Prophetas, Apostolos, & alias personas ab ipso distinctas: ergo.

Collige. 3. probabilius DEUM non posse, se solo infundere homini errorem, vel habitum erroneum. ita Gormaz. *disp. 19. de virt. Theol. n. 897.* Oviedo *de fide controv. 3. punct. 2. n. 8.* & alii ab eo citati. Prob. Si DEUS se solo infunderet errorem, etiam tantum speculativum, intellectui humano, tunc infunderet eum cum certa scientia de ipso; quia non posset habere ignorantiam: sed sic scienter deciperet, & virtualiter mentiretur, quod DEUS non potest, ut jam probatum: ergo. prob. mi. si creatura studiosè facit, ut alius putet, Petrum currere, quando non currit, & studiosè ex intentione procurat, ut erret, virtualiter certè mentitur, & decipit scienter alterum: ergo etiam DEUS, procurando, vel causando talen errorem, virtualiter mentiretur &c.

Confirm. Si DEUS posset infundere tales errores, posset etiam formare voces in aere, quæ sonarent, vel significarent, Petrum currere, quando non currit, saltem quando non

non sciret audiens, has voces expresse ad se à DEO dirigi: sed hoc, eti Lugo^d de fide disp. 4. sec. 3. non videatur rejicere, aut certe juxta principia ibi dicta non rejicere posse, videtur non posse admitti: ergo, ma. prob. ex eo, quod inter posse hoc, & posse illud, non possit ostendi ulla disparitas. mi. videatur in primis sensui communi conformis; cum tales voces falsum significantes, nullus unquam audeat DEO tribuere, sed omnes tribuant eas diabolo, vel simili cause: ergo

57. Collige 4. DEUM loquentem non posse uti restrictione pure mentali. *Restrictiones pure mentales* sunt, quando verbis, exterius dictis, aliquid à loquente additur, in mente subintellecū, quod nullo signo externo, vel significacione externa verborum, per consuetudinem, vel aliam causam, acceptata, potest colligi. e. g. Petrus rogatus, an occiderit Paulum, quem domi gladio heri occidit, respondet: *Non occidi*: subintelligendo *sclopeto*, vel *in templo*, vel *hodie*. Hæ restrictiones sunt reverā mendacia, quæ DEO repugnant; nam, ut ait Cardenas *in proposito, ab Innoc. XI. damnat. dissert. 19. n.*

31. loqua humana (& par est ratio de Divina) neque totaliter, neque partialiter constituit ex conceptibus mentalibus, sed ex vocibus, & saepe ex circumstantiis externis, ratione quarum sèpè variatur significatio vocum: ergo, ut propositio sit vera, non debet attendi conceptus mentalis interius in mente additus, sed sola verba, & signa, vel circumstantia externæ: ergo, si quis occidit Paulum, & exterius simpliciter dicit: *Non occidi*: licet mente subintelligat *venero*, vel *hodie* &c. est mendax; nam, si conceptus mentis non attendatur, propositio clare est mendax, ut patet: ergo. Hinc Innocentius XI. damnavit has propositiones. 26. *Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocunque alio fine, juraret, se non fecisse aliquid, quod reverā fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, reverā non mentitur, nec est periurus.* & 27. *Causa justa utendi his amphiboliis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio cencetur tunc expediens, & studiosa;* & his similis est propositio 28. similiter etiam damnata.

58. Collige 5. DEUM posse loqui per aequationem, vel amphibologiam, quæ ex aliquo signo externo, vel circumstantiis extrinsecis, aut modo loquendi, licet non ita obvio, potest intelligi; similes enim locutiones, si fiant, quando adeat justa causa celandi veritatem, excusantur adhuc, etiam post decretum Innocentii XI. ab omnibus ferme auctoribus à mendacio. Et certe, quando verba sunt aequivoca, potest loquens, ex justa causa ea accipere in uno, & permittere, ut audiens ea intelligat in altero sensu, intendendo celare veritatem, & tantum per-

mittendo alterius deceptionem. Similiter cum signa externa, pronuntiatio, aut modus loquendi, aliaeque circumstantiae exterius sensibiles, sint constitutiva locutionis externæ (aliás enim nunquam mendacio excusari poteat dicta ironica, vel hyperbolica) qui ea non attendit, sibi imputet, quod non ritè rem intelligat. Confirm. Multa sunt dicta in Sacris Scripturis, quæ, ut patet ex objectionibus, à mendacio excusari non possunt, nisi recurrendo ad hanc nostram doctrinam: atqui dici minime potest, ibi dicta esse mendacia; cum aliqua sint ipsius Christi Domini, vel Sanctorum Angelorum: ergo. Quodsi jam in locutionibus aequivocis, vel amphibologis, mendacia non reperiantur, neque deceptio positivè intenta, non est, cur DEUS ita loqui non posset: & certe videtur in Scripturis aliquando ita locutus.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

59. **O** B. 1. contra 2. conclusionem (nam quæ contra primam objici fors possent, tangunt tractatum de DEO, ubi de infinita ejus perfectione, vel tractatum de actibus humanis, ubi de libertate creata) Mendacium non est intrinsecè malum: ergo in quibusdam circumstantijs potest DEUS de potentia absoluta mentiri: ant. prob. quidquid est malum, est tale; quia est contra legem DEI; hæc enim, ut etiam diximus *tratt. de actibus humanis, n. 176.* est prima universalis regula moralitatis: sed mendacium, quod faceret DEUS, non esset contra legem DEI; ergo: prob. mi. lex DEI non datur sine voluntate DEI obligante: atqui non daretur tunc voluntas DEI obligans ad non mentiendum, sed potius daretur in DEO voluntas mentiendi: ergo.

Resp. neg. ant. Certè S. Augustinus. *I. de mendacio, præsertim c. 6.* sentit, mendacium esse intrinsecè malum; ait enim, mendacium esse aliquid pejus iniquitate, quam DEUS oderit; cum mendacium perdat, iuxta illud *psal. 5. v. 7. Odisti omnes, qui operantur iniquitatem; perdes omnes, qui loquantur mendacium:* & comparat mendacium cum furto, & adulterio, docetque, quod, siue ista non licent, sic nec licitum sit illud. ad prob. conc. ma. neg. mi. ad hujus prob. iterum neg. mi. nam DEUS necessario sibi ipsi imponit legem non faciendi intrinsecè mala: saltem necessitate metaphysica vult non mentiri, qua voluntas, si non est propriè lex, est aequivalenter talis, & aequè ab solutè impossibile DEO reddit mendacium. Hinc si DEUS, ut ponunt adversarii, vellet mentiri, veller, & nollet idem: vellet mentiri, ut ponitur: nollet; quia necessario non vult intrinsecè mala, & necessario etiam odit omne destructivum suæ supremæ auctoritatis, & infallibilitatis: quale esset mendacium.

60. Ob.

60. Ob. 2. DEUS potuit reddere licitum homicidium, imo illud præcipere, dum Abraham præcepit immolare Isaacum: ergo etiam poterit reddere licitum mendacium. Confirm. DEUS etiam potuit reddere licitum furtum Israëlitis, qui *Exod. 12*. Ægyptiorum furati sunt vasa aurea, & argentea: item *Osea 1*. huic Propheta redidit licitam fornicationem: ergo etiam poterit reddere licitum mendacium; neque enim est ratio, cur potuerit dispensare in aliis præceptis, & non in isto. Resp. neg. conf. Homicidium, si tantum accipiatur pro cæde hominis innocentis, non est strictè loquendo intrinsecè malum (quia DEUS, supremus vitæ, & mortis dominus, potest id pro libitu velle, & imperare, etiam quando manet cædes innocentis) modò fiat cum legitima potestate, sine qua etiam eodem modo mala est cædes innocentis, quæ tamè non dicitur intrinsecè mala. At, quod strictè est intrinsecè malum, DEUS nunquam potest velle, quandiu manet tale, ut patebit ex mox dicendis.

61. Ad confirm. neg. ant. DEUS, nec furtum, nec fornicationem licitam fecit: sed fecit, ut ea actiones, nec essent furtum, nec fornicatio; DEUS enim, utpote absolutissimus Dominus vitæ, corporum, & rerum omnium, potest transferre jus ab uno domino creato in alium: & sic jus Ægyptiorum in vasa aurea transtulit in Hebraos: *Osea* autem dedit potestatem, imo imperium impoñit, ducendi illam mulierem uxorem: & sic nec datum tunc fuit furtum, nec fornicatio. Quamvis autem illi filii *Osea* vocentur filii fornicationum, per hoc tantum significatur, eorum matrem prius fuisse meretricem.

Idem dicendum de polygamia antiquorum Patriarcharum, quibus dedit DEUS potestatem ducendi plures uxores, vel, ut multiplicaretur populus, aut semen Abrahæ: vel ut indicarentur certa mysteria in Ecclesia DEI futura, e. g. populi gentium, & synagogæ conjunctio, ac fœcunditas. An autem hæc fuerit dispensatio propriè dicta, an tantum impropriè dicta, seu, an tantum fuerit mutatio conditionis, e. g. quod DEUS jus, quod haberet per se una uxor totaliter in corpus mariti, diviserit in plures uxores, videri potest apud Platelium. *de matrim. capite. 7. §. 4. n. 1068*. Mihi probabilius videtur, non fuisse veram dispensationem, sed tantum mutationem conditionis, qua posita extractæ sunt illæ actiones ex ratione furti, fornicationis &c.

62. Quidquid tamen sit, parum refert ad rem nostram; DEUS nec directè, nec indirectè, nec propriè, nec impropriè, dispensare potest in præcepto non mentiendi; quia mendacium est semper contrarium fini verborum, & honestati debitæ naturæ rationali, ut agnoscent etiam gentiles: nec est excogitabilis casus, in quo possit hæc contrarietas a mendacio separari. Sed neque licet assignare pro libitu circumstantias, quibus mutatis possit DEUS indirectè in præcepto naturali dispensare; si enim ista non aliunde sunt nota, debent innoscere, aut ex

Divina revelatione, aut ex legitima autoritate, non ex privato tantum sensu: atque ex autoritate Ecclesiæ constat oppositum, scilicet non posse dari circumstantias, in quibus mendacium sit licitum: ergo.

Videri meretur hac de re Lugo de fide, disp. 4. sect. 4. n. 58. & seq. ubi insuper recte probat, et si daretur, (quod tamen est falsum) et si daretur, inquam, quod posset DEUS in aliquo extraordinario casu dispensare cum homine, ut in extrema necessitate mentiretur, non tamen propterea posse ipsumm DEUM mentiri; quia ipse facile potest alii mediis malo cuique occurtere: neque potest DEUS omnia, quæ homo per ejus licentiam, vel alias potest; nam potest homo se humiliare, non autem DEUS. Sed neque verum est, quod DEUS omnia possit se solo, quæ potest cum creatura; neque enim se solo potest producere peccatum, nec se solo potest producere odium DEI. Ratio autem discriminis est; quia aliqui effectus malitribuerent DEO ut causa, si se solo eos produceret: non verò tribuuntur eidem, si eos producat cum creatura, & ut ab hac determinatus, adeoque ut causa per accidentem: imo DEUS neque potest se solo producere actiones vitales creatas, quæ probabilius essentialiter connectuntur cum principio creato.

63. Ob. 3. Decipere alterum non est intrinsecè malum: ergo nec mentiri. ant. prob. 2. *Cor. 12. v. 16*. gloriatur S. Paulus, & ait: *Cum essem astutus, dolo vos cepi*, 2. sapè dicuntur aliqui inducti ad bonum dolō pio, & fraude innocentis: imo etiam iura distinguunt dolum bonum, & malum. Resp. dit. ant. decipere alterum tantum indirectè, materialiter, & occasionaliter, non est intrinsecè malum. conc. ant. decipere directè, & formaliter. neg. ant. & conf. Occasionaliter decipere est ponere signum verum, vel ambiguum, cuius occasione alter ex inadvertentia, ignorantia, vel alia causa, in errore inducitur, quod ex justa causa licet: & sic fit e. g. per æquivocationem, vel amphibologiam, ex iusta causa adhibitam, non intendendo deceptionem, sed tantum veritatis occultationem, quando ad hanc loquens jus habet: formaliter autem decipere est ponere signum determinatum ad fallum, sive dein signum sit vocale, sive reale (quo casu foret mendacium reale pariter illicitum) ad alterum fallendum. ad prob. illud Apostoli dictum potius est vox sibi objiciens, quam afferentis, ut patet legenti; cum Apostolus videatur ibi velle, id, tanquam objectionem sibi factam, solvere. Si tamen id S. Paulus concedat, sermo ipsi est de dolo pio, seu tantum occasionali, ac licto, ut habet S. Thomas. 2. 2. q. 55. a. 4. ad 1. Eadem responsio sequentibus congruit.

64. Ob. 4. DEUS sapè in Scripturis Sa- cris decepit homines in pœnam peccati: ergo. ant. prob. ad *Rom. 1. v. 28*. dicitur: *Tradidit illos DEUS in reprobum sensum*, & 3. *Reg. 22. v. 20*. ait DEUS: *Quis decipiet Achab regem I'raël?* & tunc spiritus qui-

dam dixit v. 22. *Ego spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus: & dixit Dominus: Decipies, & prevalebis: Egredere, & fac ita: ergo DEUS Achabum decepit: & par est ratio de aliis.* Resp. neg. ant. ad prob. neg. conf. Verba illa, & similia, juxta unanimem Theologorum consensum, expli cantur tantum de permissione, sive, quod DEUS tantum permisit homines abire in reprobum sensum, & spiritum illum Achabo imponere. Sic quoque induratio Pharaonis, & alia, hinc inde in Scripturis similia, exponuntur tantum de permissione, vel subtractione gratiae majoris; nec enim DEUS potest esse auctor mali moralis. Similiter de permissione, vel subtractione gratiae explicandum est illud *Isaia. 6. v. 10. Excaecatur populi hujus, & aures ejus agrava, & oculi ejus clade, ne forte videat oculis suis, & auribus suis audiatur, & corde suo intelligat.*

65. Quodsi DEUS in Scripturis aliquando aliquid dixit futurum, quod postea factum non est, e. g. *Adhuc quadraginta dies, & Nivis subvertetur. Jona. 3. v. 4.* propositiones ille fuere conditionales, & conditio non fuit impleta; intelligebatur enim: *nisi paenitentiam egerint.* Et quamvis locutio DEI non tollat ipsi libertatem, tamen non potest de in aliter facere consequenter, licet possit antecedenter. Neque hinc sequitur, DEUM non esse omnipotentem, si non possit alter facere, vel non mentiri; quia, cum mentiri imperfectum sit, in DEO Chimera est, quam omnipotens facere non potest: & hinc S. Augustinus. l. 1. de symbolo. c. 1. ait de DEO: *Si mori posset, non esset omnipotens: si mentiri, si falli, si fallere, si iniuste agere, non esset omnipotens; quia si hoc in eo esset, non fuisset dignus, qui esset omnipotens.* Videatur Lugo de fide dis. 4. sect. 2.

66. Ob. 5. contra 3. illationem. Error physicus intellectus est tantum malum physicum, & non morale; nam innocentem falli hominem, non est malum morale; sed DEUS potest causare se solo omne malum physicum: ergo etiam potest causare errorem. Confirm. 1. Error intellectus se habet aliquo modo ut monstrum naturae: sed hoc DEUS potest producere se solo: ergo. Confirm. 2. DEUS potest esse causa falsi judicij: ergo. prob. ant. Si DEUS determinet Petrum ad aliquid affirmandum, e. g. hanc propositionem: *Paulus currit:* & haec propositio daret per duo instantia, atque in secundo Paulus non currat, & sic transeat haec propositio de vera in falsam, eam tamen in secundo instanti DEUS conservet: in hoc casu, qui est possibilis, DEUS erit causa falsi judicij, seu erroris: ergo.

67. Resp. dist. ma. Error physicus intellectus est tantum malum physicum respectu recipientis. om. ma. respectu scienter eum causantis. neg. ma. & dist. mi. DEUS potest cauflare omne malum physicum, si sit tantum malum physicum, tam respectu causantis, quam recipientis. conc. mi. si sit malum physicum tantum respectu recipientis, non autem respectu causantis. neg. mi. & conf.

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

Certè, licet errare tantum sit physicè imperf ectum, seu malum, in eo, qui recipit in culpa biliter errorem, non est tantum physicè, sed moraliter imperfectum causare scienter errorem. Patet in eo, qui alteri aliquid fali dicit, quod alter inculpabiliter credit.

Sic etiam est tantum malum physicum doloribus affici, etiam aeternis: non potest tamen (ut longè communior docet) DEUS innocentem doloribus inferni affligere, etiam preservando eum supernaturaliter à peccatis, in eo statu alias committendis. Unde non est absolutè verum, quod DEUS possit causare omne prorsus malum physicum: sed tantum verum est, quod possit causare omne illud malum physicum, ex cuius causatione nihil indecens redundet in ipsum: sicut autem ex afflictione innocentis redundaret in DEUM nimia aliqua severitas, ita ex causatione erroris redundaret defectus veracitatis. Sed nec dici potest, DEUM tantum deceptum physicè; nam, cum incapax sit ignorantia, semper deciperet scienter, quod est decipere moraliter,

68. Ad 1. confirm. neg. ma. Ex productione monstri non redundat aliquid indecens in DEUM: redundat autem ex productione erroris scienter facta. Ad 2. confirm. neg. ant. ad probationem. in primis quæro, an possit propositio vera transire in falsam, vel non: si secundum, casus implieat, & negatur suppositum: si primum, DEUS non poterit, ut causa per se, & particularis, ex intentione sua, judgmentum illud pro sequenti instanti conservare, sed tantum ad exigentiam creaturæ, & ut causa per accidens. Sed neque DEUS potest esse causa per se principiorum necessariò determinantium ad errorem; sic enim esset causa mediata per se erroris. Verbo: DEUS non potest intendere, & per media necessaria, contra, vel præter exigentiam omnis creaturæ, causare errorem.

69. Ob. 6. DEUS potest conservare accidentia Eucharistica sine subjecto: sed sic decipiuntur homines: ergo. Confirm. DEUS potest etiam conservare visionem sine objecto: sed tunc causat errorem in existimante, objectum esse praesens, cum absit: ergo. Resp. dist. mi. decipiuntur homines per accidens, ratione ignorantia, vel infidelitatis, conc. mi. ex intentione, & determinatione DEI, neg. mi. & conf. DEUS miraculum Eucharisticum sufficieret manifestavit per fidem: si haereticci id credere nolunt, sibi impudent, non DEO. Quodsi alius etiam decipiatur, id fit, non per se ex intentione DEI, sed ratione ignorantia, quam DEUS justè permittit: que ignorantia, saltem se sola, etiam minimè determinat ad falsum iudicium, sed tantum ad negationem scientiæ.

Sic etiam ob distantiam solis, plurimi habent falsum iudicium de ejus magnitudine, & philosophi de plurimis effectibus, ac eorum causis, habent falsas idæas, vel sententias, quin DEUS sit positiva causa erroris. Ad confirm. vel visio omnino necessariò exigit præsentiam objecti: & DEUS non potest talen

talem visionem infundere, quin saltem miraculum manifestet, ut dictum de accidentibus Eucharisticis: vel visio non omnino necessariò exigit præsentiam objecti: & DEUS non causat, sed tantum permittit eo facto errorem: & sub hac distinctione in forma conc. vel neg. ma. aut mi. & conf.

70. Ob. 7. DEUS potest privare hominem usu rationis: ergo potest etiam eum leviter decipere. Confir. DEUS potest conservare habitum erroneum: ergo etiam infundere. Resp. conc. ant. neg. conf. Ex priori nihil redundant indecentiae in DEUM: at verò ex posteriori: quamvis autem homini minus noxious sit error levis, quam privatio totius rationis, non ideo unum magis decet DEUM quam alterum; neque in his est attendenda hominis utilitas, sed DEI perfeccio. Ad confirm. dist. ant. DEUS potest conservare habitum erroneum, ut causa universalis, & juxta exigentiam creaturarum, specierum, vel alterius rei. conc. ant. ut causa particularis per se talis, contra, vel præter exigentiam creaturarum. neg. ant. & conf. Pariter DEUS ut causa universalis potest etiam causare errorem ad exigentiam creaturarum, quando ab his ad illum producendum determinatur.

71. Ob. 8. Christus *Iacob. 24.* apparuit discipulis in Emmae euntibus specie peregrini, & *Ioan. 20.* Magdalena specie hortulani, qualis non erat: ergo eos in errorem induxit: ergo Christus, seu DEUS potest per se causare errorem. Resp. conc. ant. neg. conf. Christus discipulos non induxit in errorem: sed hunc tantum permisit. Habuit Christus jus ad se occultandum; unde, sicut potest aliquis ad se occultandum alias vestes induere, ne agnoscatur, ita & Christus potuit inducere aliud exterius schema, ex quo discipuli per accidentis respectu intentionis Christi Domini fuere decepti. Ille tantum voluit, pro aliquo tempore ex rationabilissimo fine non agnoscere: illi judicarunt, eum esse alium: quod Christus non intendit, sed permisit. Addit, quod alii dicunt, illum apparentiam exteriorem fuisse allegoricam, & in sensu allegorico Christum fuisse peregrinum, ac hortulanum: nec sensum allegoricum esse mendacem, aut decipientem.

72. Ob. 9. Potest DEUS præcipere homini, ut eliciat errorem: ergo etiam potest eidem errorem infundere. ant. prob. si rusticus e.g. parochus aliquid falsum proponit, tanquam articulum fidei, & rusticus, qui non habet ullam rationem dubitandi, putat, se debere huic falsitati assentiri: in hoc casu conscientiae erroneæ, præcipit DEUS, ut eliciatur assensus circa rem falsum, seu præcipit errorem: ergo. Hoc argumentum est Arriagæ, & Lugonis nobis contrariorum: sed in primis retorquetur argumentum. Ponamus rusticum invincibiliter credere, se debere mentiri ad salvandam vitam proximi: in hoc casu juxta adversarios etiam præcipit DEUS illi mendacium, & quidem formale: nunquid etiam poterit DEUS cum determinare ad

mendacium formale, vel poterit DEUS illud ipsi infundere?

Resp. 2. directè. dist. ant. potest DEUS homini præcipere directè, & per se, ut elicit errorem. neg. ant. indirectè, & per accidentis. om. ant. & neg. conf. ad prob. dist. iterum ant. DEUS præcipit per accidentis, ut eliciat talis assensum. conc. ant. præcipit id per se. neg. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Et quidem, si in eo casu DEUS assensum præcipit, non præcipit assensum, seu actum fidei supernaturalis; hic enim est impossibilis circa falsitatem: sed tantum præcipit actum fidei naturalis, vel assensum naturalis.

73. Duplex est circa hoc Theologorum opinio. Quidam cum Esperza, Rhodes, Lugo, & aliis, dicunt, in eo casu erroneæ conscientiae, DEUM per accidentis præcipere, ut faciamus, quod dicit conscientia erronea; quatenus nempne nobis dedit lumen rationis, similique voluit, ut nihil faciamus, quod conscientia dicit, non esse faciendum: & licet ista aliquando per accidentis erret, directando, ut faciamus aliquid materialiter malum, tamen DEUS voluit, ut illud faciamus. Et in hoc casu, ait Rhodes, rem illam non esse prohibitam, (intellige formaliter) quoad illum, qui erronea conscientia laboret; nam ait hic auctor, mendacium e.g. non esse prohibitum, nisi ut agnatum, vel (ut excludatur ignorantia vincibilis) ut potens agnoscit contrarium rationi. Et ratio horum auctorum anterior est; quia objectum non specificat actum, prout est in se, sed prout est in intellectu, ut docet S. Thomas. 1. 2. q. 19. a. 5. in corp. ubi sic habet: Voluntas discordans à ratione, vel conscientia errante, est mala aliquo modo propter objectum, à quo bonitas, vel malitia voluntatis dependet: non autem propter objectum secundum suū naturam, sed secundum quod per accidentis à ratione apprehenditur ut bonum, vel malum, ad faciendum, vel avertendum: & quia objectum voluntatis est id, quod proponitur à ratione, ut dictum est. ergo sicut, si objectum materialiter bonum repræsentatur per intellectum ut malum, actus illud amplectens est malus, & prohibitus à DEO; ita si objectum materialiter malum repræsentatur ut bonum, actus illud amplectens erit bonus, & à DEO saltem per accidentis præceptus.

74. Alii autem auctores cum Ruiz docent, quod DEUS in casu conscientiae erroneæ actum non præcipiat, sed quod tantum homo invincibiliter judicet, eum à DEO esse præceptum; unde excusat quidem talis homo à malitia actus, sed non propterea facit actum bonum. Verum hi auctores vindicant tamen debere dicere, quod DEUS mediate præcipiat eum actum; nam certe talis, omitting actum materialiter malum, contra conscientiam erroneam eum præcipientem, peccat: & eodem modo etiam peccat, ponendo actum materialiter bonum, contra conscientiam erroneam eum prohibitem: ergo, ut diximus tr. de act. human. n. 219.

n. 219. agit contra aliquod præceptum DEI. Non est autem ulla ratione absurdum, quod DEUS per accidens imperet talem actum; quia propterea non est causa per se illius actus; sed tantum causa per accidens; nam in tali casu tantum est causa per se precipiens, ut nihil fiat contra id, quod existimat a DEO prohibitum: hoc autem præcipere, vel causare, est honestum; nam facere contrarium, seu facere id, quod existimat a DEO prohibitum, est virtualiter negligere, & postponere, seu contemnere voluntatem DEI præcipientem, quod utique est inhonestum.

75. Pariter divisi sunt autores, an, qui aliquid materialiter malum facit, putans ad id se obligatum, non tantum excusetur a peccato, sed etiam eliciat actum bonum, & meritorium coram DEO, e. g. rusticus ex conscientia erronea credens, se obligatum ad mentiendum pro salute proximi conservanda: & idem est, si quis ex conscientia erronea judicet, se obligari ad aliquid omittendum, ad quod neutrquam per se obligatur, e. g. si rusticus erroneo existimet, se debere die jejunii abstinere a sumenda medicina, ad vitam nunc conservandam summe necessaria, ad quam in hoc casu sumendam jure naturali obligatur.

S. Bonaventura, Ruiz, Thyrus, & alii negant, talem aliquid mereri, ex eo capite, quod bonum debeat esse ex integra causa, & malum sit ex quoconque defectu; unde, quando actus est materialiter malus, putant, non esse meritorium: & videtur huic opinioni etiam favere S. Thomas 1. 2. q. 19. n. 6. ad 1. Videntur tamen aliqui ex his auctoribus admittere, quod in tali casu pia affectio prævia, & imperans talem actum, possit esse meritoria. Alii vero putant, talem actum esse actum virtutis, adeoque meritorium. Ita Oviedo in 1. 2. tr. 5. contr. 2. p. 1. n. 5. Rhodes disp. 2. de actibus humanis. quest. 2. sect. 2. ad. 2. Esparza. 3. de act. hum. quest. 24. art. 3. Layman. l. 1. tr. 1. cap. 3. n. 2. ubi ait, talem actum esse bonum; quia tendit ad finem bonum, scilicet ad amorem, vel cultum DEI &c. quamvis deficiat in mediis, qui tamen defectus excusat ob ignorantiam.

76. Dicunt autem hi autores, non esse paritatem inter actus intellectus, & actus voluntatis; nam illorum objectum est veritas: & hinc, ut sint in sua ratione boni, debent eam attingere; unde nec actus fidei supernaturalis, immo nec aliis supernaturalis actus intellectus, potest esse falsus. At actuum voluntatis, seu moralium, etiam supernaturalium, objectum non est veritas, sed bonitas, & haec quidem non tantum, ut est materialis in se, sed etiam, ut est representata per actum intellectus: potestque dirigi actus moralis hoc iudicio prævio verissimo: *Quidquid conscientia invincibiliter dicit faciendum, bene fit: sed dicit, nunc hanc actionem, vel ejus omissionem, esse ponendam: ergo: ubi major, & minor est certa.*

Unde ait Rhodes, bonum debere esse

ex integra causa, vel verè tali, vel tali invincibili existimata. Stat pro hac sententia etiam Sanchez l. 1. in decal. c. 11. n. 17. citans Azor, Salas, Corduba, vultque, etiam S. Thomam non esse contrarium huic sententia; eo quod quidem doceat, actum contra conscientiam elicitem semper esse malum, non autem doceat, actum elicitem juxta illam conscientiam, semper esse bonum: sed tantum doceat, non semper esse bonum, quod ait S. Doctorem dicere propter conscientiam invincibiliter errantem, cui licet actus sit conformis, non tamen est bonus. Favet quoque Arriaga tr. de act. hum. disp. 22. sect. 4. ubi se refert ad sect. 5. in cuius subsect. 3. n. 38. ait, actum moralem dirigi simili syllogismo, seu discursu, qualemodum posuimus.

77. Et sane contingere potest, ut conscientia erronea dicet faciendum aliquid valde arduum, e. g. ut quis cum magno danno suo, vel magno saltem lucro cessante, debeat mentiri ad servandam vitam proximi: vel ut debeat odisse aliquid, ad quod amandum valde inclinaretur: vel debeat reddere debitum conjugale existimatæ uxori, à qua alias valde magnum horrorem, & aversiōnem naturalem habet: vel debeat die jejunii abstinere a medicina cum periculo vita: durum autem videtur, talem hominem nihil mereri, nisi forte per actum præsum imperantem.

Id facilius tamen capiam, quod per assensum hæresi factum, et si difficilem, non acquiratur meritum; cum enim assensus sit falsus, nec supernaturalis, nec meritorius esse potest; nam habitus fidei influere non potest in falsitatem. Facilius etiam capiam, neminem mereri per mendacium; cum actus externus non augeat per se meritum, (ut dixi tr. de act. hum. n. 164.) & intra mentem mendacium non detur. Quodsi Autores oppositi, admittentes piam affectionem præviam esse meritoriam, tantum velint, actus externos, materialiter malos, non esse meritorios, id facile concedam: at, si velint, tantum actum imperantem actus interni materialiter mali esse meritorium, nullum vero actum imperatum internum (nam & isti imperari possunt, ut est innegabile) tendentem ex optima intentione obediendi, vel placendi DEO, in aliquid materialiter malum, hæc sententia videtur satis difficilis.

Juxta hanc enim sententiam e. g. nil mereretur, qui sibi ex metu, ne peccatum contraheret, actum internum imperaret, e. g. intentionem, sua aestimatione optimam, abstinenti amore DEI à medicina summe necessaria, vel intentionem mentiendi amore proximi propter DEUM, cum magno suo gravamine. Certè volitio, imperans exterritus verba proferre, et si prius ab alio actu fuisset imperata, vix videtur suo fraudanda merito: nec alii actus voluntatis imperati, et si in objectum materialiter malum, invincibiliter tamen judicatum honestum, tendant. Sed, quidquid de tota hac questione sit,

sit, quam ad eruditionem tantum pluribus examinavimus, nihil inde infertur contra nostram doctrinam; nam non omnia, quæ DEUS potest per accidens præcipere, potest etiam intendere, ut patet ex retorsione n. 72. data: & possent dari similes plures. videatur etiam Gormaz. de virt. Theol. n. 760.

justa celandi veritatem, tunc neque licet forent istæ æquivocationes, aut amphibologæ.

Ut enim rectè Gormaz de virt. Theol. n. 880. sicut non licet intendere deceptiōnem proximi, ita neque licet facere sine causa justa id, ex quo moraliter sequitur deceptio ejusdem proximi. Et videtur jure gentium receptum, ut verba sumuntur iuxta generalem modum loquendi; si non adiut juſta causa celandi veritatem. Multò minus istud licet, quando legitima potestati interroganti in re gravi, parentum est sub culpa. Attamen, quando habeo legitimam causam veritatem occultandi, & verba, cum suis circumstantiis sumpta, duplē sensum faciunt, possum ego intendere unum, & permettere, ut audiens accipiat alterum.

80. Æquivocationes autem, vel amphibologiae licite sunt variae, supposita semper causâ justâ celandi veritatem. 1. si. verbum sit æquivocum: v. g. glossa ponit exemplum hoc: *Non es hic*: ut ego intelligam: *Non consideras huc*: et si alter intelligat: *Non es presentis hic*: 2. quando verba in communī usū hominum habent aliam, quam ab institutoribus acceptam significationem. e. g. communiter *nescio* significat carentiam notitiae etiam probabilis: ex prima autem institutione significat tantum carentiam notitiae certa, vel evidenter; unde, et si probabilitè aliquid nōris, si non certò scias, absque mendacio dicis: *nescio*. Et hoc vel maxime debet dicere confessarius, interrogatus aliquid ex confessione.

Item 3. sœpe respondetur ad mentem interrogantis, e. g. si quis petat pecunias mutuas, respondeat sine mendacio, te non habere, quando non habes, nisi tibi summe necessarias; nam interrogans, non querit de his, sed de aliis, quas possis dare mutuas. 4. Aliquando verba aliud significant ratione additi signi exterioris, quod adverti posse, licet audiens non advertat. 5. Aliquando verba sunt hyperbolica, aliquando metaphorica, modo metaphoræ non sunt nimis remotæ, ita ut non intelligi queant. 6. Aliquando verba non significant id, quod prima fronte significare videntur; quia alia est communis eorum interpretatio, ut illa: *seruus obstetricissimus, paratissimus &c.* 7. Aliquando responsio est indirecta, aliquid verum dicens, aliam partem tacens. 8. Aliquando responsio nihil affirmat, nihil negat, e. g. si querenti, an hoc, vel illud habeat, respondeat: *Gauderem, si haberem*. Et similiter aliquo modo explicare oportet dicta Scriptura.

81. Igitur ad 1. Christus *Ioan. 7.* verissimè dixit, se tunc non ascendere; nam non tunc, sed postea ascendit; licet Judæa verba alio sensu, in quo iuxta fatus communem hominum conceptionem significabant, eum nec postea ascensurum, acceperint. ita S. Augustinus *l. quæst. vet. & novi testam. q. 78.* Addit S. Pater ibi aliam quoque responsionem, *Bona est etiam tertia sci-*

ARTICULUS V.

Solvuntur reliqua Objectiones.

78. O B. de restrictionibus, & æquivocationibus ulterius. 10. contra. 4. illationem. Plura

DEUS dixit in Sacris Scripturis, vel certè auctor fuit, ut dicerentur ab aliis, quæ vera esse non possunt sine restrictione purè mentali: ergo, ant. prob. Primo. *Joan. 7. v. 8.* Christus dixit: *Non ascendendo ad diem festum iustum; quia meum tempus nondum impletum est*: & tamen postea ascendit. Secundo. Idem Dominus discipulis dixit *Marti 13. v. 32.* *De die autem illo (judicii extremi) vel hora nemo scit, neque Angeli in cœlo, neque Filius, nisi Pater*: cùm tamen eum diem ipse sciverit etiam ut homo. Tertio. *Genes. 22.* Abraham dicit servis: *Ego, & puer illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos*; cùm tamen iret, animo Isaacum in monte in holocaustum offerendi, adeoque eum ibi comburendi. Quartio. Joseph. *Gen. 42. v. 16.* jurat, & ait: *Per salutem Pharaonis: exploratores esis*: quos tamen sciebat esse fratres suos, & pro foliis alimentis adiisse Aegyptum. Quinto. *Tob. 5. v. 18.* Angelus Raphael ait: *Ego sum Azarias Anania magni filius*. Sexto. *Gen. 27. v. 19.* Jacob dicit ad Isaac. *Ego sum primogenitus tuus Esau*. Septimo. *Judith. 11. v. 12.* ait ipsa Holoferni de Judais: *Certum est, quod in perditionem dabuntur*: & infra: *v. 13. Misit me Dominus, hac ipsa nunciare tibi: & v. 15. Ego adducam te per medium Jerusalem, & habebis omnem populum Israël, sicut oves, quibus non es pastor*. Octavo. *Exodi 1. v. 19.* obstetrics Pharaoni querenti, cur non necassent parvulos Hebreorum, responderunt, se non vocari ad parentes Hebreas: & tamen ipsæ servabant pueros: & additur. *v. 20. Bene ergo fecit DEUS obstetricibus & adiscavit eis domus*. Plura hujusmodi exempla ex Sacris Scripturis adducit Melchior Canus de locis Theol. l. 2. c. 2. quibus doctissimè respondet cod. l. 2. c. 4.

79. Resp. neg. ant. Nunquam in Scripturis restrictio purè mentalis approbatur, sed tantum æquivocatio, vel amphibologia, quæ ex aliquo signo externo, vel circumstantiis extrinsecis, aut modo loquendi non ita obvio, possunt intelligi, quæque licita sunt, quando necessitas est, vel certè gravis causa veritatem occultandi, qualis sœpe occurrit, e. g. in confessario circa notitiam ex confessione habitam, in consiliariis obligatis ad secretum &c. si tamen nulla esset causa

scilicet Christum locutum fuisse ad mentem interrogantium, qui interrogabant de ascensione palam, & solemniter faciendo; nam dicebant, eum debere se ostentare discipulis suis: quo modo teste Evangelista non ascendet. Sic sèpè dicimus: *Non accedo nuptias:* quod non significat, non accedere ullo modo templum, ubi celebrantur: sed tantum negat publicum comitatum &c.

82. Ad 2. Spondanus ad an. Cori. 563. n. 1. ait, fuisse haereticos quosdam dictos *Angritas*, qui dixerint, Christum ut hominem nescisse penitus diem judicii; unde non solvit argumentum, dicendo, Christum ibi locutum fuisse de se ut homine: & sane, ut Bellarminus tom. 1. controv. 2. de Christo. l. 4. c. 5. rectè docet, Christus constitutus est iudex omnium, & præterea in ipso sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientia DEI; hinc illi negari non potest omnis scientia. Quare idem Cardinalis loc. cit. post alias responsiones improbatas, subiungit ex SS. Gregorio, Ambroso, Hieronymo, Chrysostomo, Basilio, Augustino, item Theophilacto, hanc solutionem, Christum scilicet nescisse illum dum scientia communicabili, seu ita, ut suam scientiam de illa die aliis communicaret.

Hæc autem restriktio, a Christo subinventata, potuit colligi ex circumstantiis exterioribus; nam in primis Christus Dominus per hoc responsum volebat dare causam; quare id non diceret. Secundò Christus satis alibi manifestavit discipulis, quod, quando loquendo cum ipsis diceret, se scire aliquid, præsertim in ordine ad ipsos, semper intelligeret scientiam communicabilem, vel utilem ad manifestandum; nam *Ioan. 15. v. 15.* dicit: *Omnia, quæcumque audiri à Patre meo* (hoc est, scivi; nam quidquid audivit, scivit) *vota feci vobis:* attamen non omnia, quæ Christus scivit, etiam Apostolis indicavit: sed tantum, quæ Pater volebat, & ipsos scire conveniebat: imò tantum illa, quæ scire debabant pro eo tempore; nam idem Dominus *Ioan. 10. v. 12.* subiungit: *Aduic multa habeo vobis dicere, sed non potes̄is portare modū.* Imò promisit, Spiritum Sanctum ipsos adhuc docturum quād plurima; unde in illis saltem circumstantiis hæc dictio *nescio*, non significabat omnimodam nescientiam, sed tantum negationem scientiæ communicabilis.

Tertiò hæc vox *nescio*, quando à Scripturis tribuitur DEO, nunquam significat strictè dictam nescientiam: igitur, cum Christo etiam ut homini debeamus concedere omnes thesauros sapientiæ, & scientiæ, debet vox *nescio*, etiam, dum ipsi tribuitur, minus strictè accipi; præsertim cum Apostoli utique tunc sciverint, Christum esse DEUM, nec eum tantum ut hominem, sed etiam ut DEUM, sive ut totum Christum, videantur interrogasse: & modò ipsis dixisset, sive ut DEUS, sive ut homo, ipsis contentissimi fuissent. Quare utique potuerunt colligere, hanc vocem *nescio* in Christo non significare omnimodam nescientiam: &, cum scirent, ipsum simul esse DEUM, incapacem omnimodæ nescientiæ, collegunt, eum tan-

tum loqui de negatione scientiæ communicabilis, Arriaga *de fide disp. 1. sc̄t. 5. n. 76.* ait, hanc vocem *nescio*, in rebus gravioribus, & occultandis, jam ex usu significare negationem scientiæ communicabilis: & idem censet Lugo *de fide disp. 4. sc̄t. 5. n. 64.*

Quartò, sicut quando DEUS dixit *Gen. 22. v. 12. Nunc cognovi, quod times DEUM:* id explicatur, non, quod DEUS tunc primum cognoverit (nec enim prius ignoravit) sed, quod alios cognoscere fecerit: ita etiam illud *nescire* potest intelligi, quod alios *nescire* fecerit: & sic expresse explicat S. Augustinus. l. 83. *questionum quæst. 60.* ubi ait: *Quod dictum est nescire filium, sic dictum est;* quia facit *nescire* homines. Similiter l. 1. de Trinit. c. 12. sic ait: *Hoc enim nesciit, quod nescientes facit, id est, quod non ita sciebat, ut tunc discipulis indicaret.*

Ad 3. Abraham non est mentitus; quia certò sperabat, Isaacum, etsi esset à se combustus, tamen iterum à DEO resuscitandum; sic enim ait Apostolus ad Hebr. 11. v. 17. *Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, & unigenitum offerebat, qui suscepit recompensationes, ad quem dictum est: quia in Isaac vocabitur tibi semen, arbitrans,* quia & à mortuis suscitare potens est DEUS.

Ad 4. Illud *estis* significat idem, ac *habetimi*, seu *tractabimini*, sicut exploratores: sicut scilicet 3. Reg. 18. v. 24. dicitur: *DEUS, qui exaudierit per ignem, ipse sit DEUS,* hoc est, habeatur, & colatur ut DEUS.

83. Ad 5. Voces illæ Hebrææ *Ananias, Azarias*, & erant nomina propria, & simul poterant esse appellativa, ut vel significarent personam aliquam hominis, vel aliquam aliam rem; nam Azarias appellative significat *auxilium Domini*, & Ananias *nubem Domini*. Advertit etiam Salianus ad an. mundi 3226. vocem *Azarias* sèpius aliis nominibus substitui, vel saltē addi honoris causā: & exemplis ostendit, quod aliqui in Scriptura appellantur Azaria, licet alibi aliter vocentur; unde appellative significabant illa verba: *Ego sum auxilium Domini, filius nubis Domini:* per quam nubem S. Ambrosius DEUM Patrem indigetari vult. Ista autem vox *nubis Domini* utique metaphorice accipi debet; cùm rationalis creatura ex nube propriè dicta nasci non possit: quod facilè advertisset Tobias, si ad sensum appellativum attendere voluisset. Sensus ergo ab Angelo intentus, sed à Tobia non attentus, nec perceptus, est: *Ego sum auxiliator à Domino, filius adoptivus DEI.* Sic qui diceretur Mariophilus, & Beatam Virginem non amaret, posset dici, non esse Mariophilus: & si malus princeps vocaretur Aristarchus (quod græcè significat optimum principem) posset dici, non esse Aristarchus.

84. Ad 6. Quando Jacob dixit, se esse primogenitum Eläu, Salianus in annal. ad an. mundi 2276. n. 7. non veretur admittere cum plerisque, ut ait, viris, pietate, & eruditione præstantibus, Jacobum leviter esse mentitum; quia licet primogenita emisset

ab Esau edulio lentis, itemque ex destinatio-
ne Divina primogenitus suo modo factus,
seu fratri prælatus fuisset, juxta illud Gen.
25. v. 23. *Major serviet minori* (ex quibus
apparet, cum contra Esau injuritiam non
commisisse) tamen Esau non erat. Quodsi
hoc admittatur, scilicet Jacobum dixisse
mendacium, utique non DEO auctore, vel
hortante, sed tantum permittente locutus, aut
mentitus fuit. Alii autem cum S. Augustino. L.
contra mendacium. c. 10. & Innocentio III. c.
Gaudemus. de divortiis. volunt Jacobum me-
taphorice, vel mysticè locutum, per similitu-
dinem, vel allegoriam, in quo sensu allegori-
co erat primogenitus; quatenus figurabat
Christum, in cuius corpore, seu Ecclesia, fi-
unt primi novissimi, & novissimi primi: &
gentiles, qui posterius ad Ecclesiam acce-
dunt, Judæis tamen primatum auferunt. Et
hoc, Innocentius cit. cap. sentit, Jacobum
didicisse ex revelatione Divina.

85. Ad 7. Apud Salianum *ad annum*
mundi 3340. n. 87. Juditham non excusat à
veniali mendacio graves authores: at ipse
Salianus ait, à Judith multa dicta per æqui-
vocationem, quæ mendacium non est. Potest
etiam dici, illa verba, quibus Judith futurum
Judæorum excidium afferuit, fuisse commi-
natoria, quemadmodum fuit prophetia
Jonæ de subversione Ninive: in comminationib-
us autem, etiam Divinis, sepe intelligitur:
Nisi emendatio secuta fuerit, vel aliae
circumstantie veniam causantes intercur-
rerint. Adid autem comminatoriè dicendum
potuit DEUS Juditham mittere. Holofernes,
etsi non vivus, potuit tamen adduci in
Jerusalem saltem mortuus: & videtur id fa-
ctum, quando ob hanc victoriam celebrâ-
runt ibi Judæi festivitatem: ubi utique ac-
curredunt Judæi spectatores, tanquam grex o-
viuum inordinatus sine pastore.

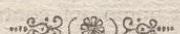
86. Ad 8. Si dicere velis, obsterices
Ægyptias fuisse officiis mentitas, habebis
affidentes plures interpretes, teste Saliano
ad ann. mundi 2463. n. 2. Nec tamen propter mendacium, sed propter opus bonum
prævium, eas DEUS est remuneratus; nam
opus bonum propter sequens, imò etiam co-
mitans peccatum veniale, non perdit ratio-
nem meriti. Facile tamen excusari possunt
obsterices à mendacio; nam indirectè
responderunt: & utique aliquæ feminæ He-
brææ noverint artem obstericandi, & pe-
pererint, ante adventum obstericum Ægyptiarum: quanquam non omnes Hebrææ mu-
lieres pepererint absque interventu harum
obstetricum, & etiam istæ aliquot infantulos
servaverint: quod non negârunt, sed ta-
uerunt.

87. Ob. 11. contra 5. illat. Restrictio
mentalisa est illicita: ergo etiam est illicita æ-
quivocatio: prob. conf. non magis una est
contra commercium humanum, quam altera:
ergo. Confirm. 1. Æquivocatio non
minus reddit fidem incertam, quam restri-
ctio mentalis: ergo nec una, nec altera, po-
test adhiberi à DEO. Confirm. 2. DEUS
æquivocans non esset summæ sinceritatis;

nam majoris foret, si clare loqueretur: ergo
non esset summè perfectus. Resp. neg. conf.
ad probat. om. ant. neg. conf. non enim
nos illam rationem assignamus; nec enim re-
strictio mentalis, ut ait Cardenas *in prop. In-*
noc. XI. dissert. 19. c. 3. à n. 29. illicita est, quia
tolleret commercium humanum (nam ex hoc
capite tantum licita non esset ubique, & si
negraui causa celandi veritatem: infuper
sæpe ad commercium humanum servandum
prodesset; nam etiam ad hoc necessaria est
observatio secreti, ad quam restrictio con-
ducere) sed ex alia ratione, quam dedimus
n. 57.

Ad 1. confirm. neg. ant. nam fides
Theologica non versatur circa sensum re-
velationis dubium, sed circa clarum; nec
tenemur credere explicitè, quæ non sunt
sufficienter clare proposita; unde, si DEUS
æquivocè loqueretur, non vellet nos crede-
re, sed potius vellet celare veritatem: nisi
tamen per conscientiam erroneam existima-
remus, nos esse obligatos ad aliquid creden-
dum, quod reverè falsum esset, & DEUS
non intendisset credendum: quo casu per
accidens, vel mediataè DEUS obligaret nos ad
assensum aliquem præstandum, ut diximus.
n. 72. & seq. Ad 2. confirm. neg. ant. nam
ad summam sinceritatem non spectat revela-
tio omnis secreti; hæc enim potest esse vi-
tiosa; unde DEUS etiam summè sincerus ex
certis causis potest celare aliquam verita-
tem.

88. Ob. 12. Aliquæ Scripturæ e. g. A-
pocalypsis, vel Ezechielis, aut etiam Danielis
prophetæ, sunt ita obscuræ, ut à nullo
interprete certò intelligi queant: ergo debent
esse restrictiones mentales, vel equivoca-
tiones, adeoque istæ debent per se esse li-
citæ. Resp. neg. conf. nam etiam, si quis
loquitur alteri lingua ignota, non prope-
rea mentalem restrictionem adhibet. Ad
summum potest objici, quod tales locu-
tiones sint inutiles: at reponi facillimè po-
test, habere sapientissimum DEUM nimis
multas rationes obscurè loquendi. 1. ne facia
eloquia nimia claritate vilescant. 2. ut ho-
mines iis serutandis majore se diligentia ap-
plicant, majore etiam cordis puritate ad re-
cipiendum lumen Divinum se præparent.
3. ut per recursum ad DELIM, vel Apolloni-
æ Sedis oracula, submissio animi, & obedi-
entia exercatur. 4. quandoque DEUS
etiam vult mysteria non ante certum tem-
pus evolvi. Interim, licet interpres dif-
crepant, probabilissime tamen non omnes
errant: sed aliqui aliquos, alii alios sensus
penetrant. Sufficit autem, si aliqui, et si non
evidenter, verum Scriptura sensum percipi-
ant: præsertim in iis, quorum notitia
clarior non est ad salutem ne-
cessaria.

ARTICULUS VI.

An Deus patrare, vel saltē permittē possit miracula in testimonium falsitatis.

89. Dico. Non potest DEUS patrare vera miracula in confirmationem falsā doctrinā. ita communissima. Probatur. Vera miracula sunt opera extraordinaria, vel absoluē, vel certē in circumstantiis, in quibus sunt, superantia vires totius naturae creatae: ergo sunt opera propria DEI, saltem tanquam cause principalis; quidquid sit, an creatura divinitus elevari possit, ut sit causa instrumentalis: ergo, quando DEUS miracula facit, in contestationem alicuius rei a se dicit, seu testimonii sui, illa sunt quasi sigillum, quo DEUS obsignat testimonium suum; hinc sēpius appellantur à Patribus, & Scholasticis, sigillum DEI: sic S. Thomas 3.p. q. 43. a. 1. in corp. ea comparat annulo regis, quo obsignantur literæ regiae: imō ipsa Scriptura sic loquitur Marc. 16. v. 20. *Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis:* item ad Hebr. 2. v. 4. *Contestante DEO signis, & portentis:* ergo, si DEUS patraret vera miracula in confirmationem falsā doctrinā, se haberet, ac si huic appimeret suum sigillum, atque isto eam confirmaret: sed hoc esset saltē virtuale mendacium, & approbatio erroris, utique DEO repugnans: ergo.

90. Confirm. Scripturæ, Patres, Doctores, & communis sensus omnium hominum, semper docuerunt, vel censuerunt, vera miracula in confirmationem doctrinæ alicuius à DEO patrata, esse signum, quod doctrina illa sit à DEO tradita: ergo, si DEUS ea patraret in confirmationem falsitatis, mundum deciperet: hoc dicere est blasphemum: ergo, ant. prob. 1. ex Scripturis, Joan. 5. v. 36. dicit Christus: *Opera, que ego facio, testimonium perhibent de me:* quasi diceret, de me tanquam docente veram legem Divinam. & Joan. 10. v. 38. *Si mibi non vultis credere, operibus creditete.* rursus Joan. 11. Christus Lazarum resuscitans addit, illum mortuum resuscitari, ut credant Judæi, quod sit missus à DEO, sic dicens v. 42. *Sed propter populum, qui circumstat, dixi, ut credant, quia tu me misisti.*

Ex SS. PP. Augustinus. ep. 49. q. 6. sic ait: *Nam sicut humana consuetudo verbis, ita Divina potentia etiam factis loquitur: & sicut sermoni humano verba nova, vel minus usitata, moderate, ac decenter aspersa, splendorem addunt: ita in factis mirabilibus, congruenter aliquid significantibus, quodammodo luculentior est Divina eloquentia.* Richardus à S. Victore l. 1. de Trinitate. c. 2. ait: *Domine, si error est, à te ipso decepti sumus; nam ista in nobis tantis signis & prodigiis, confirmata sunt, & talibus,*

qua non nisi per te fieri possunt: ergo supponunt, doctrinam miraculis veris, quaē solus DEUS facere potest, confirmatam, non posse fallere, nisi DEUS falleret, quod impossibile est.

91. Quod autem etiam communis sensus omnium hominum pro nobis stet, & quod quasi lumine naturæ omnes gentes ex veris miraculis inferant veritatem doctrinæ, per ea confirmatae, negari non potest; nam etiam Ægyptii magi, postquam miracula Moyiūs vera esse debuerunt agnoscere, dixerunt Exodi 8. v. 19. *Digitus DEI est hic.* Sic gentiles alii omnes, qui viderunt, & agnoverunt, miracula Christianorum esse tam grandia, atque verissima, inde intulerunt, legem illam datam esse à DEO: nec ullus somniavit, ut diceret, esse vera miracula, & tamen legem, in cuius gratiam facta sunt, non esse veram: sed circius, quanquam imprudentissime, negarunt, ea esse vera miracula. Sic Judæi etiam à Christo signa, seu miracula petierunt.

Dein omnes pessimi quoque seductores, finxerunt saltē miracula, ut auctoritate DEI suam doctrinam firmari confingerent; nam & Machometes, ac postea Lutherus, & Calvinus, miracula patrare conati sunt: sed infelici successu: ita teste Hazardo in *Historia Mogorica*. p. 2. c. 9. Machometani aliud de suo pseudo-propheta referre non potuerunt, quād eum lunam ē cœlo lapsam, & confractam, denuo integratam suscepisse: cujus asserti insulsissimam absurditatem vel bardi omnes facile agnoscunt, & rident. Teste Staphilo Lutherus, dum voluit liberare obsecram à dæmonie, vix non fuit occisus: alias autem suffocarum in aquis frustraneo clamore ad vitam revocare tentavit, à spectantibus merito irrisus: Calvinus verò paradoxo sanè prodigio, qualia vel latrones omnes facere nōrunt, ē vivente mortuum fecit. vide Bellarminum tom. 2. contr. gener. 1. l. 4. de notis Ecclesi. c. 14. ergo quasi lumine naturæ, & communissimo consensi, omnes agnoscunt, vera miracula esse signa attestacionis Divinæ, quaē falsitati tribui nequaquam potest.

92. Dico. 2. DEUS neque permettere potest, ut quis possit abuti virtute patrandi miracula, ad confirmandam falsam doctrinam, saltē quando nemo illum abusum prudenter posset agnoscere, vel suspicari. ita re ipsa post S. Thomam, Scotum, Bellarminum, Toletum, alii communiter. Explico conclusionem. Vel ponitur, quod creatura, per aliquam virtutem instrumentalem à DEO acceptam, etiam influat in miraculum: & tunc dico, quod, et si DEUS alicui, prius vera docenti, dedit virtutem patrandi mira, si talis postea doceret falsum, non posset ea virtute uti, nec DEUS posset cum ipso concurrens: & ex eadem ratione dico, quod DEUS non posset, eam virtutem alicui primò concedere ad confirmandum falsum. Vel ponitur, quod creatura non influat in miraculum, sed solus DEUS, ad instantiam tam creature illud operetur: & tunc di-

co, quod DEUS non posset in iis circumstantiis ad instantiam talis creaturæ mira operari. Probatur jam conclusio. Vera miracula, in iis circumstantiis edita, in quibus nemo posset agnoscerre, vel suspicari, aliquem abuti virtute patrandi miracula, ad confirmationem falsitatis, prudentissimè judicarentur ab omnibus, esse signum, & sigillum auctoritatis Divinæ: adeoque DEO attribueretur doctrina, illis miraculis confirmata: sed DEUS non potest permettere, ut prudenter sibi possit attribui doctrina falsa; alias homines in errorem induceret: ergo. Confirm. Si rex sciret, quod minister ipsius falsum scripsisset, & ipse tamen sigillum suum apprimaret, certe ab omnibus imputaretur regi illa falsitas, regio sigillo firmata: & omnes dicerentur ab eo decepti: ergo à pari, si DEUS falsitati jungeret vera miracula, qua sunt quasi sigillum DEI, tribueretur falsitas DEO.

93. Alia quæstio est, an DEUS possit permettere talem abusum virtutis thaumaturgæ, vel an ipse possit miracula facere in iis circumstantiis, in quibus quidem videri posset prima fronte confirmari falso: interim tamen homines prudenter suspicari possent, DEUM iis miraculis non intendere confirmationem doctrinæ falsæ, sed aliquid aliud. Circa hanc quæstionem in primis teste Ripalda communiter ab omnibus dicitur, quod in hac providentia DEUS id nunquam faciat, aut permittat; nam SS. Patres, & Catholicæ, communiter negant, unquam ullum verum miraculum ab ullo impostore jam per tot secula esse patratum, vel deinceps patrandum: & præstigias Antichristi (qua tam maximam speciem verorum prodigiorum habebunt) jam Apostolus prædixit, fore mendaces. 2. ad Thess. 2. v. 9. de eo scribens: *Cuius est adventus secundum operitionem satana, in omni virtute, & signis, & prodigiis mendacibus.* Experientia etiam monstrat, haec tenus nulla unquam à falsariis edita fuisse vera miracula, ut ostendit Bozius, Valentia, Tannerus, & alii, ac jam primis temporibus Tertullianus.

Si autem ulterius queratur, an saltem in alia providentia DEUS posset, eum abusum sensibilem, seu suspicabilem permittere, respondent Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 31. sec. 2. §. Hec argumenta. & seq. Lugo de fide disp. 2. n. 24. Granadus, & alii, probabilis DEUM id posse; tunc enim, cum homines deprehendere, vel certe suspicari prudenter possent, quod DEUS aliam intentionem haberet, nec falsum confirmare vellet, non posset ei falsitas ulla imputari. Sicut, si aliunde constaret, vel saltem prudens suspicio foret, quod rex nollet aliquid confirmare, vel testificari, non obesse ejus veracitati, si minister perfidus ejus sigillo ad falso confirmandum abuteretur.

ARTICULUS VII.

Solvuntur Objectiones.

94. Ob. 1. Miracula de se sunt indifferentia ad significandum hoc, vel illud: ergo non ex natura sua, sed ex libera DEI assumptione, sunt signa locutionis Divinæ: ergo, si DEUS nolit illa assumere pro signo sua locutionis, sed tantum ea faciat juxta voluntatem hominis, volentes per ea confirmare errorem suum, non sequitur, DEUM loqui falso. Confirm. Sigillum de se antecedenter ad assumptionem regis est indifferens, ut significet locutionem regis, vel alterius inferioris: ergo pariter miracula sunt indifferentia. Refp. dist. ant. Miracula de se sunt indifferentia ad significandum hoc, vel illud determinatè à DEO dictum. em. ant. ad significandum hoc, vel illud indeterminatè à DEO dictum. neg. ant. & dist. 1. conf. miracula non sunt ex natura sua signa locutionis Divinæ determinatae. om. conf. non sunt signa aliquibus locutionis Divinæ indeterminatae. neg. 1. & 2. conf.

Etsi miraculum, e. g. resuscitatio mortui, sit indifferens ad significandum, vel confirmandam locutionem DEI, potius de mysterio Sanctissimæ Trinitatis, quam de Virginitate perpetua B. Virginis: tamen, ut supra probavimus, semper significant aliquam saltem locutionem Divinam: igitur, cum DEUS miracula facit, semper censeretur aliquid loqui: & consequenter, si falsitas confirmaretur, censeretur DEUS loqui falsitatem. Imò etiam, in circumstantiis prudentis suspicionis, de opposita intentione DEI, tamen censeretur DEUS aliquid per miracula velle testari, quanquam non eam fallitatem, cui favere ea miracula viderentur: sed aliquid aliud forte incognitum.

Omissi autem, quod miracula non significant locutionem determinatam; nam possent esse miraculose illustrationes, quibus determinata aliqua DEI locutio confirmatur. Ad confirm. conc. ant. de sigillo humano. neg. conf. nam miracula, cum superrent vires totius naturæ creatae, & DEUS sit principalis eorum causa, non sunt indifferentia, ad significandam locutionem Divinam, vel creatam: sed semper sunt determinata ad significandam saltem aliquam locutionem DEI, quamvis indeterminatè sumptam: qua tamen indeterminatio auferitur per circumstantias, per quas miracula determinantur ad confirmandum id, quod tunc asseritur, & in ordine ad quod confirmandum tunc adhiberi miracula ab omnibus prudenter censeretur; unde, si fierent ab eo, qui falso docet, certè determinarentur, ut essent confirmatio falsitatis.

95. Ob. 2. Miracula sunt tantum testimonia physica veritatis, non moralia, hoc est, non significant mentem loquentis, sed tantum sunt aliqua argumenta veritatis, & testificantur de veritate, sicut effectus testificatur

fatur de sua causa: ergo non significant locutionem DEI moraliter. Hæc Ripalda aliquanto obscurius. Resp. Si miracula physice testarentur veritatem, sicut effectus testatur suam causam, deberent miracula habere physicam connexionem cum veritate: at non video, unde sit physica hæc connexio. Rursus, si miracula physicè connecterentur cum veritate, deberet DEUS, in casu proprieatis falsitatis, novo miraculo eam connexionem impedire, ut miracula possent fieri in circumstantiis falsitatis, in quibus non possent, esse physicè connexa cum veritate: at quomodo hæc impeditio, vel hoc miraculum, connexionem cum veritate impediens, DEUM deceret? Dein, quidquid hic sit, an miracula sint physicè, vel moraliter, formaliter locutio DEI, an non, saltem ex Scripturis, Patribus, & sensu communis, sufficienter probavimus, quod miracula sint, moraliter saltem, confirmatio testimonii Divini, & consequenter DEUS censeatur per ea confirmare aliquam suam locutionem: adeoque, si confirmaret locutionem falsam, censetur illa falsitas DEO attribuenda. Unde omnissimo antecedente neg. conseq.

96. Ob. 3. Si miracula sunt locutio DEI, tunc erunt objectum formale fidei: sed hoc dici non potest: ergo. prob. mi. miracula sunt evidētia: sed motivum fidei non potest esse evidens; alias fides non esset obfusa: ergo. Resp. Nunquam dixi, miracula esse formalem locutionem DEI: sed tantum dixi, illa esse aliquam confirmationem locutionis Divinæ: & ad summum admissi, miracula esse virtuale locutionem DEI, quod non statim sufficit ad motivum fidei; nam ad hoc requiritur testimonium DEI formale; unde potius dicendum, quod miracula sint confirmationes testimonii Divini, & applicatio ejusdem ad nostrum intellectum.

Qui enim videt e. g. fieri miraculum, dum mysterium fidei e. g. resurrectio Christi prædicatur, illi applicatur utique testimonium Divinum de resurrectione, quatenus talis cogitat, id debere esse à DEO revelatum, pro eius veritate confirmanda miraculum sit. In forma dist. ma. si miracula sunt locutio aliqua DEI formalis, sunt objectum fidei. conc. ma. si sunt locutio tantum virtualis. neg. ma. & om. mi. neg. conf. ad prob. om. totum; quia nil probat contra nos, quamvis ma. & mi. sint omnino dubia: & minorem, quidem negabimus infra n. 459, quando agemus de evidētia in attestante.

Major etiam saltem universaliter sumpta, est falsa; nam sepe miracula sunt auditu percepta, & non visa ab iis, quibus mysterium aliquod fidei credendum proponitur. Sepe etiam non est evidens, an miracula non sint tantum ficta. Sæpe non est evidens, aut clarum, quid DEUS per ea velit testari, aut ad quem finem illa faciat. Et ex hoc capite potuit dæmon carere notitiam evidētia de mysterio incarnationis; quia DEUS potuit cum impedire, ne evidenter agnosceret

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

connexionem miraculorum cum revelatione, vel locutione Divina de incarnatione: vel etiam, ne cognosceret ipsam revelationem de hoc mysterio. Dixi carere notitia evidētia; nam moralem aliquam certitudinem de eo mysterio, post tot patrata miracula, dæmoni multi authores concedunt.

Dices. Miracula sunt saltem constitutiva locutionis Divina ut confirmata: sed locutio Divina ita confirmata est motivum fidei: ergo etiam miracula sunt motivum fidei. Resp. dist. mi. locutio confirmata est motivum fidei quidditativè sumpta. neg. mi. denominativè sumpta. conc. mi. & neg. conf. Sensus distinctionis facilè patet ex n. 13. sic etiam cognitione est pars locutionis Divinæ cognita, & locutio DEI cognita est objectum fidei (si enim non cognosceretur, non crederetur) non tamen propterea cognitione est objectum formale fidei, sed tantum applicatio.

97. Ob. 4. Qui habet donum prophetiae, vel gratiam sanitatum &c. liber est, dum iis donis uitur, ad prædicandum verum, vel falsum: ergo potest etiam falsitatem confirmare miraculo. prob. ant. si non foret liber ad prædicandum falsum, prædicatio ejus non esset meritoria: sed est meritoria: ergo. Resp. neg. ant. licet enim talis, ante usum illius doni, vel etiam post illum, quando miraculum non censeretur amplius confirmare dicta sequentia, ad utrumque esset liber; non tamen foret liber in ipso usu, saltem in hac providentia: inò nec in alia extra causam prudentis suspicionis de alia intentione DEI, de quo suprà n. 93. ad prob. neg. mai. sufficit enim ad meritum libertas contradictionis, hoc est, talis, ut quis possit omittere omnem prædicationem; alias, cum Christus falsi nihil docere potuerit, sine merito prædicasset.

98. Ob. 5. Si DEUS revelaret Petro, cras facturum se miraculum, posset Petrus abuti eā notitiā, & dicere, miraculum faciendum esse in confirmationem falsitatis à se dictæ: quo casu audientes existimarent, falsitatem Petri confirmatam fuisse miraculo: & nullam haberent prudentem suspicionem de opposito: ergo. Confirm. Dum Christus resuscitavit Lazarum, potuisset aliquis impostor in confirmationem sue falsæ doctrinæ petere etiam à DEO resurrectionem Lazarī: cùmque ista postea contigerit, potuisset suam falsitatem eo miraculo confirmare: ergo. Resp. dist. ant. posset Petrus tali notitia abuti potentia antecedente. om. ant. potentia consequente. neg. ant. & conf.

Si DEUS revelat miraculum futurum, jam præscit, non futurum ejus abusum insensibilem; alias non posset id revelare; quia non posset miraculum facere: stante autem ea scientia infallibili DEI, seu in sensu composito illius, non potest Petrus eo miraculo abuti. Omisi, quod Petrus potentia antecedente posset abuti notitiā de futuro cras miraculo; nam, cùm decretum, vel potius necessitas in DEO, non faciendo miraculum, in circumstantiis abusus insensibilis,

non pendeat à libertate Petri, & sit impedimentum inauferibile à Petro, non video, quomodo in nostris principiis habeat Petrus veram libertatem, etiam antecedentem abutendi eā notitiā. Fortè dicent, habere eum potestatem antecedentem impediendū hanc ipsam revelationem: verū responsio hæc multas habet difficultates; hinc eam, nec defendere, nec impugnare volui, & ideo ant. omisi. Ad confirm. dist. ant. potuisset aliquis impostor petere resurrectionem Lazari, casu quo ejus impostura fuisset sensibilis. om. ant. casu quo non fuisset sensibilis. neg. ant. & cons. si enim DEUS voluisset permettere illas preces ad falsitatem tendentes, debuissest, ne ipsi tribueretur falsitas, imposturam illam reddere sensibilem.

99. Ob. 6. Potest DEUS cum homine concurrens concursu naturali ad peccatum, quin sit auctor peccati: ergo etiam potest concursu supernaturali concurrens ad confirmationem falsi, quin sit auctor falsitatis. Resp. neg. cons. Concursum supernaturalis est concursus extraordinarius, & DEUS est causa per se, & principalis illius; unde specialiter DEO tribuitur: & præsertim concursus ad miracula tribuitur DEO, ut sigillum suum adhibenti, & confirmanti rem miraculo testificatam, saltem, nisi abusus sensibilis sit: non ita se habet concursus tantum naturalis, quo DEUS ex determinatione cause secundæ concurrit, & de quo aliunde jam notissimum est, quod illo creatura sepiissime abutatur, quodque non possit omnis actio creaturæ imputari DEO, tanquam principali agenti, & cause per se: & hinc etiam hic abusus concursus naturalis minimè insensibilis est.

100. Ob. 7. Gentiles, & heretici, patrârunt miracula: ergo DEUS concurrit cum ipsis; alias non potuissent ea patrare: sed isti confirmârunt falsitatem: ergo, ant. prob. ex historiis. Sic Tacitus *l. 4. historiarum sub finem* narrat, ad Vespasianum Imperatorem gentilem, venisse monitu Serapidis, Aegyptiorum Idoli, aliquem cæcum, cui visum reddiderit, dum oculos sputo liniverit: alium venisse manu ægrum, quem calcando sanaverit. Resp. dist. ant. Gentiles, & heretici, patrârunt vera miracula. neg. ant. apparentia tantum, & ficta, conc. ant. & neg. cons. Dæmon, & magi, faciunt sœpe aliqua, quæ videntur miracula: at non sunt, nec DEUS ullo modo est auctor principalis eorum. Sicut, si quis falsarius falsum sigillum, et si aliquo modo simile vero, adhibeat, & falsum confirmet, non potest regi attribui falsitas illa. Et talia quoque, id est, apparentia tantum, & ficta, fuere illa Vespasiani miracula.

Porro vera miracula discernuntur à falsis, tum materiâ, tum formâ. Materiâ falsa sunt, quæ tantum apparenter talia sunt, nec verè facta, nec constantia. Sic aliquando videntur aliqui sanati, quatenus dæmon per aliquot horas dolorem prohibet, qui mox revertitur. Sic sœpe, quanquam non semper, sagæ luduntur, dum domi jacent, & putant,

se, nescio quo, avehi: vel putant, se vesci cibis optimis, dum paſcuntur morticinis: vel habere pecunias, dum tenent lutum. Formâ falsâ sunt miracula, quæ non superant vires totius naturæ; nam supernaturalitas entis stat in hoc, quod ipsum superet vires totius naturæ. Sic dæmon potest multos tollere morbos melius, quam medici; quia non sunt naturaliter incurabiles. Et tales fuere cæcitas illa, & languor manuum, quæ Vespasianus fertur curâffe; sic enim habet Tacitus ipse loc. cit. Medici varie differe: huic non exēsam vim luminis, & redituran, si pellerentur obstantia: illi elapsos in pravum artus, si salubris vis adbeat, posse integrari: ergo nec gentiles, saltem certò, dicere audent, patratrum fuisse tunc verum miraculum. Adde, quod teste Spondano ad an. Chrif. 71. n. 5. Vespasiano tunc præsens, & amicissimus fuerit Apollonius Thyanus, magorum celeberrimus, cuius operâ utique potuit dæmon moveri, ut eos sanaret.

101. Quodsi materia, vel forma miraculorum, dubiae sint, ex aliis indiciis astimari res debent: atque in primis ex fine; nam S. Augustinus. l. 10. de civit. c. 16. ait: *Quodam verò (id est dæmonum mira) eti non nullis piorum factis videantur opere coquari, finis ipse, quo discernuntur, incomparabiliter haec nostra ostendit excellere.* Hinc, si finis miraculi sit, ut confirmetur palpabilis falsitas, e. g. idolatria, quæ est contra lumen rationis, vel aliud quid contra claram Ecclesiæ decisionem, veris jam miraculis dum confirmatissimam: vel, si tantum fiat, ad pascendam hominum curiositatem, opus va num, atque inane, gestibus ridiculis, & nugatoriis observationibus, ac ceremoniis: vel, si tendat ad morum corruptelam &c. tunc, licet non statim capiamus, quomodo naturaliter id fieri potuerit, tamen sufficientissimum indicium est, verum miraculum non esse, sed esse opus dæmonis, naturalibus hujus viribus, quæ longè humanis antecellunt, productum.

Quamvis autem per sceleratos DEUS vera miracula facere possit, & quandoque faciat, ad veritatis confirmationem (sicut probabile est, Judam etiam jam perversum, aliqua vera prodigia fecisse) tamen ea ordinariè, per impios facere non solet; unde, si auctor operis sit sceleratus, meritò opus erit suspectum: quæ suspicio valde crescit, si auctor fugiat lucem, hoc est, si sua clanculum agat, nec admittat proborum, aut doctorum, præsentiam, & inspectionem. Addo tandem, aliquando legi, à gentilibus, vel hereticis facta quedam mirabilia, verum non in confirmationem erroris, sed alicuius veritatis Catholicae, vel in suæ innocentia testimoniem: quo casu, eti ea vera miracula fuisse permittamus, nihil contra nostram conclusionem probant, ut patet expeditum.

102. Ob. ultimò. Juxta multos potest DEUS tantam apparentiam credibilitatis permittere pro articulo falso, quantum pro vero: ergo etiam potest permittere tanta

tanta miracula. Resp. dist. ant. Potest DEUS aliquam tantam apparentiam aliquando permittere, respectu alicuius tantum, vel tantum aliquarum particularium personarum. conc. ant. potest universaliter tantam apparentiam permittere, aut respectu totius Ecclesiae neg. ant. & conf. Prius multi admittunt; quia certè aliquibus, e. g. rusticis, potest æquè credibilis apparere articulus unus falsus, quām alter verus, si utrumque idem parochus eadem auctoritate, modo &c. proponat.

At, licet DEUS possit in aliquo casualiter tam apparentiam permittere, non potest permittere universaliter omnem, & respectu omnium; nam non potest permettere eam, quæ ex veris miraculis habetur: minus potest aliquam permittere respectu totius Ecclesiae; alias tota posset prudenter tali articulo falso, absque suspicione in contrarium proposito, assentiri: neque amplius esset columna & firmamentum veritatis. Dein nego suppositum, quod DEUS possit permittere miracula; nam, cùm ipse moraliter, & physicè ea, ut causa principalis determinans, patret, non tantum ea permittit; permittere enim est ad summum agere ut causam determinatam ab alio, & ita, ut ipsi permittenti effectus non imputetur.

QUÆSTIO II.

De Objecto Formali Fidei Increato.

ARTICULUS I.

Quodnam sit Objectum Formale Increatum Fidei Divinæ.

103. EX hucusque dictis fides debet habere objectum formale, seu motivum: cùmque sit virtus Theologica, debet ex n. 5. habere aliiquid Divinum, seu increatum: & de hoc nunc agendum; an enim fides etiam habeat aliiquid creatum, videbimus quæstione sequenti. Circa objectum increatum autem sunt plures auctorum, mutuò se impugnantium, opiniones, quas omnes fusiùs referre, nimis est prolixum: neque est necessarium; cùm sufficienter ex objectionum solutione innotescere possit mens adversariorum.

Prænotandum tamen est hic, triplicem communiter ab auctoris distincti veritatem, scilicet *veritatem in effendo, in cognoscendo, in dicendo*. Prima, seu *veritas in effendo*, seu, ut etiam dicitur, *transcendentia*, nihil est aliud, quām prædicatum verum, & à Chimærico distinctum: & sic etiam cognitione falsa, vel locutio mendax, est vera; quia est ens verè possibile, vele existens. *Veritas in cognoscendo*, quæ sèpius vocatur *infallibilitas*, est virtus intellectus, seu sapientia summa, faciens infallibiliter cognoscere rem, ut est in se. Tandem *veritas in dicendo*, quæ dici etiam solet *veracitas*, est virtus voluntatis, qua quis dictum semper conformat cum mente, seu cognitione, ita,

ut non loquatur aliiquid contrarium illi, quod cognoscit. Hæ duæ veritates, seu sapientia, & veracitas, in DEO formaliter distinctæ sunt; quia in creaturis sunt realiter separabiles, & sèpe actu separatae, ut experientia evidentissime demonstrat, in iis, qui res optimè cognitas tamen per mendacium alter, ac sibi cognitæ sunt, proponunt. Quæstio jam est, an aliqua, & quænam veritas Divina, sit objectum formale fidei Divinæ.

104. Dico. Objectum formale Divinæ fidei est complexum ex veritate Divina in cognoscendo, & dicendo, ita Suarez, Lugo, Gormaz de *virtut. Theol. n. 187.* & communis nostrorum, ac plurimorum aliorum, adeò, ut Esperza l. 6. de *virt. Theol. q. 15. a. 11.* dicat, sententiam hanc communis Theologorum consensu esse conformem. Hic noto, si quis diceret, objectum formale fidei etiam esse veritatem in effendo istorum duorum prædicatorum Divinorum, eum nihil dictum contra nos; quia utique constitutus objectum formale fidei in prædicatis realiter, & verè Divinis, & non Chimæricis: si quis autem veleret dicere, quod sola veritas DEI in effendo, seu sola ratio entis à se, vel Deitatis, sit objectum formale fidei, esset nobis contrarius, ut ex objectionibus patebit.

Probatur jam conclusio. Objectum formale fidei est testimonium DEI, ut ex Scripturis, & Patribus, probatum à n. 38. & quidem est testimonium DEI infallibile; quia actus fidei debet esse certissimus, & firmissimus ex n. 36. imò motivum fidei non debet esse tantum infallibile quomodounque, sed tali infallibilitate, quæ sola conveniat primæ, seu Divinæ veritati, suum dictum infallibilizanti, ut dixi ex S. Thoma citato n. 6. & inferitur etiam ex eo; quod virtus Theologica debeat habere objectum formale Divinum: atqui ad testimonium ita infallibile requiritur utraque veritas in cognoscendo, & loquendo: ergo. prob. min. si quis possit falli, eti fideliter mentem suam explicit, non ideo ejus testimonium erit certum, & infallibile; quia, si non cognovit rem, ut in se est, saltem materialiter falsum dicet: ergo ad testimonium infallibile est necessaria veritas, seu infallibilitas in cognoscendo.

Sed veritas in cognoscendo sola non sufficit, ad reddendum testimonium infallibile; si enim is, qui rem infallibiliter, ut est in se, cognoscit, possit fallere loquendo, vel mentiri, iterum testimonium ejus non erit infallibile; quia poterit timeri, ne fuerit mentitus. Si autem nec falli, nec fallere possit, tunc evidenter testimonium ejus infallibile erit; unde rectè Cajetanus ait, stultum esse ulterius querere, quare credas ei, qui nec falli, nec fallere potest. Sic etiam in ordine ad fidem humanam alteri habendam, eò magis ferimur, ad credendum aliqui, quod magis illum sapientem, & veracem existimamus. Hinc, neque doctis mendacibus facile credimus; quia nos fallere possunt; neque indoctis, etiam veracibus; quia falli ipsi, & consequenter etiam nos cum ipsis, falli possumus. Si tamen ii, qui aliquid

affirmant, docti simul, & veraces sint, facilis
us fidem præstamus : & hinc tales in dubiis
consiliarios quarimus.

105. Dices ex Ripalda, non exigi ad te-
stimonium DEI infallibilizandum utramque
hanc perfectionem, sed sufficere unam per-
fectionem Deitatis. Nota autem, quod hic
auctor non loquatur de Deitate realiter
sumpta; sic enim sumitur ut identificata
cum Sapientia, & veracitate, immo omnibus
perfectionibus Divinis, quae omnes, licet
formaliter acceptae, (in qua acceptione hic
agitatur quæstio) non requirantur ad infalli-
bilitatem, tamen ratione illarum duarum
in ipsis inclusarum sufficerent. Sed loquitur
Ripalda de Deitate formaliter sumpta, &
quidem juxta mentem eorum auctorum, qui
essentiam DEI constituunt, non in cumulo
omnium perfectionum, sed in prædica-
to aliquo particulari, e. g. ut diximus
tract. de DEO. n. 101. in ente à fe.

Sic autem arguit. Sola Deitas, præscin-
dendo à sapientia, & veracitate DEI, ratione
sue excellentia, confert se ipsa tantam di-
gnitatem, & auctoritatem suo testimonio, ut
removeat omnem irreverentiam intellectus:
atqui esset irreverentia intellectus, si
dissentiret: ergo. Confirm. à pari. Siquis
contradicat regi, etiam si hic non magis sa-
piens, aut verax sit, quam alius privatus ho-
mo, graviorem tamen irreverentiam admit-
tit, quam, si contradicat homini tantum
privato; quia scilicet dignitas regia, præ-
scindendo à sapientia, & veracitate, confert
auctoritatem testimonio: ergo multò ma-
gis dignitas Divina, sive Deitas, confert ta-
lem auctoritatem suo testimonio, ut sit
irreverentia ei non assentiri.

106. Resp. dist. ma. Sola Deitas confert
talem auctoritatem testimonio suo, imme-
diatè, formaliter, & ratione sui. neg. ma. ra-
cialiter, secundariò, & ratione attributorum.
conc. ma. & omissa. min. neg. conf. si
enim Ripalda tantum velit, in Deitatem
committi aliquam irreverentiam, non cre-
dendo DEI testimonio, sicut e.g. committit
ur in patrem, quando per injuriam filius
ejus vocatur mendax, nihil probat; nam si-
cū pater non reddit formaliter verum te-
stimonium filii, nec primariò in eo casu la-
dirit: ita etiam Deitas formaliter accepta,
per eam irreverentiam dissensus non primariò laeditur, nec ipsa formaliter ratione sui
reddit testimonium Divinum infallibile.
Unde, siquid velit Ripalda probare, debet
probare, quod primariò, & immediatè ra-
tione sui laeditur Deitas, & consequenter,
quod ipsa primariò, & immediatè ratione
sui, conferat eam auctoritatem, vel dignita-
tem infallibilitatis testimonio Divino; hoc
enim est, quod negamus: & dicimus, quod
Deitas formaliter sumpta, non immediatè,
sed mediatè tantum (in sensu formalis, quo
loquimur) conferat eam auctoritatem, vel
dignitatem, quatenus scilicet ipsa est radix
sapientia, & veracitatis.

Si enim DEUS per impossibile, nec sapi-
ens, nec verax esset, non esset irreverentia,

ei non assentiri: modò autem, cum talis sit
utique ei non assentiri est irreverentia: veru-
ista non immediatè in sensu formalis opponi-
& ratione istarum immediate movetur ad
reverendum testimonium DEI, & ab eo per
dissensum in honore abstinemus. Ex
quo ulterius sequitur, quod Deitas non
immediatè infallibilizet testimonium DEI,
sed tantum mediatè, & radicaliter: atqui ob-
jectum formale fidei non est id, quod media-
tè tantum, & radicaliter, infallibilizat te-
stimonium DEI, sed quod istud immediatè in-
fallibilizat; sicut enim actus fidei est im-
mediatè in se, & formaliter infallibilis, ita
etiam niti debet motivo, seu objecto, imme-
diatè in se, & formaliter infallibili.

107. Quod ulterius explicatur hoc ex-
emplo. Coloratum est objectum visus, qua-
tenus habet colorem: colorem autem habet
juxta antiquos, quatenus habet talem mix-
tionem primarum qualitatum: vel juxta
multos recentiores, quatenus habet exigentiam
intrinsecam talis, vel talis supernei;
& tamen coloratum non est objectum visus,
quatenus habet mixtionem primarum qual-
itatum, vel quatenus habet eam exigentiam
intrinsecam (nam neutra incurrit in oculos,
aut videtur) quia scilicet coloratum non est
objectum visus secundum radicem coloris,
seu visibilitatis, sed secundum ipsam forma-
lem visibilitatem, seu ipsum colorem. Par-
ter, licet testimonium DEI sit credibile fide
Divina; quia habet infallibilitatem ex ve-
racitate Divina in cognoscendo, & dicendo:
& hanc infallibilitatem habeat, quatenus est
à Deitate, non tamen est objectum fidei,
quatenus est à Deitate; quia non est objec-
tum secundum radicem infallibilitatis, sed
secundum ipsam formalem infallibilitatem.

Hinc nullius momenti est iste syllo-
gismus: *DEUS testificans est motivum formale fidei, quatenus est summè sapiens, & summè verax: sed est summè sapiens, & verax, quatenus est DEUS: ergo est motivum formale fidei, quatenus est DEUS:* nam infertur in conclusione terminus, scilicet *motivum formale fidei, quatenus est DEUS,* qui non fuit positus unquam in pra-
missis. Sed nec reductivè bonus esse potest
hic syllogismus, ut patebit, si quis experiri
velit: & ratio clara est; quia ille terminus
quatenus DEUS sumitur aequivoce, & pri-
ma vice in minore significat reduplicatio-
nem causalem: in conclusione autem signifi-
cat reduplicacionem formalem: mutatur
igitur suppositio illius termini. Falsitas ad-
huc magis patet ex isto simili syllogismo: Ob-
jectum est visibile formaliter, quatenus
habet colorem: sed habet colorem, quatenus
habet mixtionem primarum qualitatum:
ergo est visibile formaliter, quatenus habet
mixtionem primarum qualitatum: vel ex
hoc: *Murus est formaliter albus, quatenus
habet albedinem: sed habet albedinem, quatenus
DEUS voluit, cum esse album: ergo est
formaliter albus, quatenus DEUS voluit,
cum esse album: qua ratione esset formaliter*

ter albus per ipsum decretum DEI, quod est clare falsum.

108. Recentior aliquis (qui tamen videtur potius quoad modum loquendi, quam quo ad rem ipsam à nobis differre, cùm tantum velit, fidem aliquo modo mediate resolvit in Deitatem, imò in obliquo tantum, dicatque tandem, DEUM quā DEUM esse principium loquens, cui creditur, non verò rationem formalem, ob quam creditur) hic, inquam, recentior vult dare disparitatem inter colorem, ac mixtionem primarum qualitatum respectu visus, & infallibilitatem, ac Deitatem respectu fidei; ait enim, cognitionem intuitivam coloris haberi per species intuitivas, evidentes, & immediatas: & hinc talern cognitionem non debere resolvi in aliud motum: at verò cognitionem Divine auctoritatis haberi aliquando posse ex ipsa Deitate, & tunc posse resolvi fidem mediate in Deitatem.

Sed contra est 1. Nos tantum fecimus paritatem in hoc, quod, licet aliqua forma derivetur ab alio, tanquam à sua radice, aut causa, vel quasi causa, non tamen denominatio formalis etiam formaliter derivetur ab eodem illo alio: ad quod parūm facit, an forma evidenter innotescat, an non. 2. Etsi cognitio muri albi non sit evidens, tamen resolvi nequit in decretum DEI, tanquam in objectum formale. 3. Quām parūm mixtio primarum qualitatum potest esse objectum formale visus, tam parūm Deitas, formaliter sumpta, potest esse objectum actus fidei; quia, sicut visio essentialiter exigit pro objecto immediato colorem, ita fides Divina essentialiter exigit infallibile testimonium: hoc autem non habetur formaliter, sed tantum radicaliter, à Deitate formaliter tali. Unde actus, qui solaniteretur Deitate, non esset actus fidei, sed scientia, vel conclusio Theologicæ, cuius objectum utique potest esse Deitas. 4. Sicut Deitas potest esse objectum actus alterius, distincti ab actu fidei, qui tamen mediate potest servire ad actum fidei: ita mixtio primarum qualitatum potest esse objectum aliquius cognitionis, quae etiam aliquo modo potest servire mediate, saltem suadendo, ad visionem eliciendam: sed non querimus modò de actu tantum mediatu.

109. Quod attinet ad confirmationem, n. 105. adductam à pari, omitto, quod contradicere extérius, seu publicè, aut in faciem, regi, sit irreverentia; quia est aliquis inobedientia, vel certè minor reverentia (nam tacere sapere oportet, si rex quid dicat, et si evidenter sciamus, esse falsum: quo casu utique non possimus ei assentiri) At verò ad interiorem assensum nos non movet regia dignitas, nisi radicaliter, quatenus eo ipso, quod aliquis populo regendo præfectus sit, supponitur, habere majorem sapientiam, & veracitatem, quam alii; ut enim potestate, ita etiam his præsertim virtutibus deberet præcellere. Certè est longè turpius, si rex mentiatur, vel aliquid ad suum officium perti-

nens nesciat, quam si nesciat tale quid privatius. Si autem sciremus, regem frequenter mentiri, ei etiam ut regi difficultius assentiri, quam homini privato, sapienti, atque veraci. Imò, si e. g. rex adhuc puer sit, vel vimorbi factus fuerit amens, certè, durante pueritia, vel amentia, non esset irreverentia ulla, ejus dictis interius fidem negare.

110. Replicabis cum aliis recentioribus, non requiri indispensabiliter ad fidei motivum utramque hanc veritatem; si enim DEUS per impossibile semper deciperetur, cognoscendo res aliter, ac sunt in se, & simul semper mentiretur, hoc est, aliter eas dicere, ac cognoscit, tunc semper, & infallibiliter, diceret verum, sine utraque illa veritate: ergo posset etiam illi credi. Resp. neg. conf. In tali casu nunquam posset credi DEO; quia credere est assentiri ob auctoritatem, & meritum loquentis: atqui semper deceptus, & mendax, nullam habet auctoritatem, aut meritum, quod moveat ad assensum; unde in eo casu non assentirer per fidem, sed per aliquem discursum, per quem deducerem ex duabus illis principiis (scilicet, quod DEUS semper fallatur, & semper mentitur) rem tamen materialiter sè ita habere, ut ipse dicit. Par est ratio, si scirem, aliquem esse insipientem, & mendacem, ac cupere mentiri, DEUM tamen nolle cum eo concurrende ad loquendum, nisi quando ratione insipientia sua, & simul mendacitatis, materialiter verum diceret; non enim tum assentirer per fidem humanam, ejus auctoritate nientem, sed per alium actum e. g. conclusionis, inferendo ex decreto Divino, & verbis illius hominis, rem dictam ita sè habere.

111. Replicabis denuo, non requiri summam veritatem in cognoscendo, sed sufficere solam veritatem in dicendo; si scilicet DEUS diceret, se nihil revelatum, nisi quod certò sciat, ita sè habere. Sed contra est 1. Si DEUS non esset infallibilis in cognoscendo, posset quis hoc ipso suspicari, an non falleretur in eo ipso, quod ait, sè certò cognoscere: & sic fides non amplius esset firmissima. 2. In hac suppositione intellectus statim agnosceret, eum, qui non esset infinitè sapiens, non esse DEUM: adeòque non posset elicere actum fidei Divinæ. Si dicas: ponamus, DEUM esse infallibilem, saltem quod ad alias veritates, & has tantum revelare. Resp. Unde tibi potest constare, DEUM esse infallibilem quoad alias, & non quoad omnes veritates; nisi quia ipse dicit? At, si non est infinitè sapiens, suspicio esse potest, quod in hoc ipso fallatur, ut jam est dictum.

112. Dices. Etsi DEUS non esset infinitè sapiens, tamen circa aliqua falli non posset; nam etiam homo non potest falli circa existentiam suam, circa cognitiones internas, quod existant in mente: ergo saltem, si DEUS tale quid revelaret, possem ipsi credere, absque eo, quod moveret ejus sapientiam. Ita Haunoldus. l. 3. tr. 1. n. 61. Sed contra est.

est. Quod attingit ad cognitiones internas DEI, si ipse non esset infallibilis, eas non cognosceret reflexione certa; nam experimur, homines saepe actus suos reflexè non certò cognoscere; cum sèpè dubitent, an tentationibus confenserint, an voverint, an hoc, vel illud judicium habuerint &c.

Si velis dicere, hominem saltem directè cognoscere suam cognitionem, quatenus ipsa manifestat se ipsam, informando intellectum. Resp. hac ratione ipsam cognitionem esse particularem aliquam, & infallibilem cognitionem sui ipsius: adeoque etiam in ordine, ut ejus cognitionis revelatio sit infallibilis, debet adesse infallibilis aliqua cognitio, seu aliqua sapientia in cognoscendo. Quare ad fidem cuicunque revelationi adhibendam, nunquam sufficiet sola veritas in dicendo: sed debet adesse semper etiam aliqua infallibilitas, saltem particularis, in cognoscendo: & ita etiam res se haberet, si DEUS in ea hypothesi revelaret suam existentiam; quia ad revelandam istam deberet præcedere cognitio ejus infallibilis; si enim ipsam non infallibiliter cognosceret, non posset eam revelare: vel, si etiam eam revelaret, ego non possem firmissime eam credere, propter solum DEI testimonium; quia hoc non esset infallibile, nec mereretur meum assensum firmissimum, propter auctoritatem loquentis: sicut non meretur assensum dictum plittaci propter se, licet sit materialiter verum; unde in eo casu ego non crederem, strictè loquendo, existentiam DEI: sed assentirer illi, per aliquem discursum, vi cuius eam inferrem, ex eo, quod nemo loqui possit, nisi existat.

113. Sed tamen etiam ista particularis infallibilitas, seu veritas in cognoscendo, non videtur sufficere ad actum fidei. 1. quia ad fidem Divinam non sufficit quælibet infallibilitas, sed, ut S. Thomas docet, debet esse infallibilitas primæ veritatis, hoc est, propria primæ veritati: prima autem, & summa veritas, non petit tantum infallibilitatem particularē in cognoscendo, sed universalem, infinitam, DEO propriam. 2. juxta communissimam assensus formalis, & explicitus fidei respectu unius mysterii, est virtualis, & implicitus assensus omnium posteriorum: ergo debet esse elicitus ex motivo se extende ad omnia revelata: atqui hoc motivum, tantum constans particulari infallibilitate, non se extendit ad omnia revelata, ut patet: ergo. Et hinc etiam est, quod Suarez disp. 3. de fide. sec. 8. n. 7. & Gormaz de virt. Theol. disp. 3. n. 120. dicunt, scilicet, actus fidei omnes esse ejusdem speciei: licet in aliis virtutibus e. g. charitate, dentur actus specie diversi, ut docet idem Eximius disp. 1. de charit. sec. 3. n. 5. & Gormaz loco modo citato.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

114. Ob. 1. Autores etiam Catholici aliqui, ut dictum n. 53,

putarunt, DEUM saltem de potentia absolta posse mentiri: & tamen rectè crediderunt: ergo non requiritur ad actum fidei Divinæ, tanquam objectum formale, summa veritas in loquendo. Resp. cum Gormaz. de virt. Theol. n. 845, neg. conf. Autores illi, quod speculative docuere, practicè revocarunt: certè nunquam potuissent elicere assensum firmissimum, si cogitassem, se à DEO falli posse. Alii autem autores, qui admittunt, DEUM posse errorem infundere, negant constanter, quod ille error sit, aut possit esse locutio DEI, per quam DEUS aliquid testificetur: adeoque semper admittunt, requiri ad fidem veritatem summam in dicendo.

115. Ob. 2. Rudes homines Catholici verè credunt DEO, quin cogitent de complexo utriusque hujus veritatis: ergo istud non requiritur ad motivum fidei. Confir. Quamvis DEUS non revelasset suam veritatem, tamen posset revelare alia: sed tunc ista non crederentur ob veritatem: ergo. Resp. dist. antec. Rudes credunt, quin de illo complexo cogitent explicitè, conc. ant. quin cogitent implicitè. neg. ant. & confididem rudes, & alii etiam, quando homini credunt, non cogitant explicitè, eum esse sapientem, & veracem: sed implicitè tantum, quatenus ejus testimonium verum existimat: ita autem cogitant quoque de sapientia, & veritate Divina, quatenus facilius Divinum testimonium infallibile credunt: quale esse non posset sine illo complexo. Quomodo autem rudes semper, saltem implicitè, cogitent de DEO, ejusquem testimonio, quando elicunt actum fidei formalis, dicemus infra à n. 456.

Ad confir. dist. ma. quamvis DEUS non revelasset suam veritatem signatè, tamen posset revelare alia. conc. ma. quamvis non revelasset eam exercitè. neg. ma. & dist. proportionaliter. mi. neg. conf. Signatè revelatur aliquid, de quo habetur expressa revelatio, ejusmentem reflexè faciens: & talis de facto habetur etiam de veritate Divina, ut videre est n. 54. Si non habetur revelatio signatè talis, habetur revelatio exercitè talis, quæ tunc datur, quando aliquid non quidem reflexè dicitur in actu signato, sed tamen dicitur in actu exercito, per ipsum revelationem de alio objecto, ut rectè tradit Eximius disp. 3. de fide. sec. 12. n. 12. Sed de hoc iterum plura n. 159.

116. Ob. 3. Posset dici, quod una quidem ex his duabus perfectionibus DEI formaliter requiritur ad motivum fidei, altera vero tantum in obliquo connotetur: ergo. Resp. neg. ant. quia neutra se sola est tota forma denominans testimonium infallibile; nam, sive praescindatur a sapientia, sive a veritate, infallibilitas deficit; unde utraque formaliter, & constitutivè, requiritur. Si quis vellet asserere, unam tantum esse connatum, deberet is ostendere, quod ab altera jam habeatur formaliter tota infallibilitas, & quod illa prior tantum sit aliquid praesuppositum, aut consequens ad formam; & sic se habet juxta nos Deitas, sine qua formaliter

maliter jam habetur forma infallibilans; quamvis ipsa sit radix præsupposita ad sapientiam, & veritatem, quæ sunt forma.

117. Ob. 4. Scripturæ, & Patres, passim revocant fidem nostram ad DEUM: ergo motivum formale est Deitas. Resp. dist. ant. revocant ad DEUM in sensu reali acceptum. conc. ant. ad DEUM in sensu formalis acceptum, seu ut præciscum à sapientia, & veritate. neg. ant. & cons. hoc ipso enim, quod Scripturæ, & Patres, revocent fidem ad DEUM, supponunt, eum esse summè sapientem, atque veracem. Nec ideo, quod utantur hoc termino *DEUS*, intelligent eum in abstracto sumptum, ita, ut Deitas sola tanquam motivum formale intelligi debeat; ad has enim subtilitates Scripturæ, & Patres, non attendunt; alias etiam dominium DEI assignarent pro objecto formaliter fidei; cùm propheta sapissime clament: *Hec dicit Dominus: quod assignare, licet placeat Guilielmo Parisiensi, aliis tamen ut plurimum displicet.*

118. Ob. 5. Deitas removet omnem imperfectionem à DEO: ergo etiam falsitatem, adeoque reddit ipsum hujus incapacem: ergo reddit testimonium ejus infallibile, & fide Divina credibile. Confirm. Deitas exigit, ut DEUS nunquam loquatur, nisi praecedente judicio infallibili, & conformi cum objecto: imò exigit, ut dictum ejus semper sit conforme objecto; nam opposita semper essent imperfecta: ergo ob solam Deitatem possumus firmissime assentiri Divino testimonio. Resp. 1. hoc argumento probari, etiam omnipotentiam, vel bonitatem Divinam, esse objectum formale fidei Divinæ; nam omnipotentia quoque, & bonitas DEI, sunt incompossibiles, sicut Deitas, cum omni imperfectione, adeoque etiam cum falsitate, ut consideranti patebit.

Resp. 2. in forma dist. ant. Deitas realiter accepta removet omnem imperfectionem à DEO. conc. ant. formaliter accepta, subdit. removet omnem imperfectionem formaliter, & immediate per se ipsam. neg. ant. radicaliter, & mediately per perfectiones, quas sibi exigit identificatas. conc. ant. & sub ead. dist. conc. vel neg. utramque conf. Deitas realiter accepta etiam dicit sapientiam, & veritatem, adeoque realiter reddit testimonium credibile fide Divina: at non est quaestio de Deitate realiter accepta, sed de formaliter accepta: hæc autem, seu ratio emis à se, non formaliter, & immediate per se ipsam, removet falsitatem: sed tantum radicaliter, quatenus exigit sapientiam, & veritatem.

119. Sicut enim in genere physico aqua non excludit formaliter ratione sui calorem, sed ratione frigoris, quod exigit: & sicut decretum DEI non est ratione sui dealbatum parietis, sed ratione albedinis, quam exigit: ita pariter Deitas non immediate, sed mediante sapientia, exigit tale judicium, aut tale testimonium: imò neque veritas, formaliter accepta, exigit immediate ratione sui judicium prævium infallibile, sed tantum mediante sapientia, quam

sibi petit identificari. Non autem est objectum formale fidei illud, quod tantum radicaliter, & mediately reddit infallibile testimonium, sed quod illud reddit infallibile immediate, & formaliter, ut dictum n. 106.

Hinc neque admittendum, quod veritas humana ideo formaliter in sua linea sit imperfecta; quia non exigit prævium judicium infallibile, vel dictum conforme, non tantum menti, sed etiam objecto; nam ob hanc rationem tantum est realiter imperfecta, & extra suam lineam: intra suam lineam autem est imperfecta; quia non necessitat ad conformandum dictum menti; unde veritas, non tantum conformans dictum menti, sed etiam objecto, vel exigens prævium judicium infallibile, non est prepteræ in sua linea, & formaliter, sed tantum extra suam lineam, & realiter, perfectior, quam humana, quæ ista non facit, nec petit. Ad confirm. neg. cons. quia, ut modò dictum, objectum formale fidei non est, quod tantum exigit testimonium infallibile, sed quod illud immediate, & formaliter, tales reddit.

120. Ob. 6. Cum assensu fidei, præstato DEO testificant, stat dissensus rei testificatae: hoc est, possum dicere: *Credo, DEUM hoc dicere: non tamen credo, ita rem se habere:* quia ultra obsequium assensus, præstati DEO testificant, datur novum obsequium meritorium assensus præstandi rei testificatae: atqui, si fides niteretur sapientia, & veritate Divina, & jam præstutus esset assensus DEO testificant, non amplius esset meritorius assensus rei testificatae; quia hic assensus non esset amplius liber; nam necessariò assentimur rei dictæ à summè sapiente, & summè veraci; cùm res sit evidenter vera: ergo. Resp. neg. ma. Assentiri enim, seu afferere per actum fidei, quod DEUS aliquid dixerit, & simul negare, quod illud sit verum, est simul elicere actum fidei, & simul peccare graviter contra fidem, quæ non sunt simul: sicut non possum simul habere spem in DEUM, & simul desperare; unde ille assensus saltem non esset actus fidei Divinæ: quo negato, ruit totum argumentum.

Meritum autem, seu obsequium actus fidei, non videtur stare in eo, quod adversarius assignavit: sed in eo, quod, cognita per motiva credibilitatis revelatione Divina, voluntas liberè imperet actum firmorem, quam mereantur illa motiva prævia, & eum quidem innixum Divino testimonio: qualem, quod voluntas possit imperare, sumitur ex Innocentio XI. oppositum damnantem in propositione 19. que sic habet: *Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in seipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.* Sed de hoc plura inferius.

121. Ob. 7. Actus fidei potest niti, tanquam objecto formali, fidelitate, & omnipotentiæ DEI: ergo non nititur necessariò sapientiæ, & veritatem. antec. prob. si quis sciat, DEUM esse omnipotentem, adeoque omnia

omnia posse, similius fidelem in servandis promissis, tunc potest firmissime credere promissionibus Divinis, et si DEUS non esset infinitè sapiens, vel verax: ergo. Confirm. In humanis, si quem scimus posse, & simul fideliter velle, implere suam promissionem, huic facillimè credimus, etiam si non cogitemus de ejus sapientia, & veracitate: ergo pariter possumus credere promissionibus Divinis.

Resp. neg. antec. ad prob. neg. antec. si enim alicui non constet, an DEUS verè internè promiserit, ex fidelitate, & omnipotentiā, non potest inferre, rem certò futuram; nam, si DEUS internè non promisisset, non ageret, contra fidelitatem, non implendo promissionem; unde debet certò constare, quod DEUS internè promiserit. Jam hoc potest constare, vel ex aliis indiciis, distinctis à testimonio DEI: & actus, iis nixus, non erit actus fidei; quia hic indispensabiliter exigit testimonium DEI: vel potest constare ex testimonio DEI: & ut ex hoc constet certissimò, prout ad fidem Divinam requiritur, debet istud ratione sapientiae, & veracitatis Divinae infinitæ, esse infallibile. Ad confirm. neg. ant. Aliud est, quod fortè per discursum aliquem inferamus, rem esse futuram: aliud, quod credamus; ad hoc enim requiritur etiam testimonium humanum, & tale saltem, ut judicetur prudenter, hīc & nunc non fallere.

122. Dices 1. Ergo neque sufficit sapientia, & veracitas; quia, si DEUS promitteret in futurum aliquid se facturum, deberet credens etiam scire, quod DEUS non esset mutabilis; alias non sciret, an sit certò futurum. Resp. neg. illat. Immutabilitas in hoc casu est objectum materiale revelatum, non autem formale, reddens revelationem infallibilem: sicut etiam ipsum decretum DEI promissivum; DEUS enim eo ipso, quod revelet, aliquid se facturum, revelat suum decretum immutable: imò etiam revelat omnipotentiam suam, seu revelat, se posse omnia, quæ prædictit, vel promittit; nam, cùm DEUS sit infallibilis in cognoscendo, & simul omniscius, eo ipso etiam cognoscit, se esse in suis decretis immutabilem, & rem ipsam esse futuram: & hæc omnia simul revelat: & hæc ejus revelatio, vel testimonium, redditur formaliter infallibile ab illa ipsa cognitione, qua ea omnia cognoscit, & à veracitate, qua omnia dicit, prout cognoscit: at verò ab immutabilitate, omnipotentia &c. redditur tantum mediatè, & radicaliter certum, vel infallibile testimonium DEI, sicut à Deitate.

123. Dices 2. Fides Abrahæ, quæ utique Theologica erat, nitebatur tantum Divinis promissionibus; sic enim dicitur ad Rom. 4. v. 20. *In recompromissione etiam DEI non hesitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam DEO, plenissime sciens, quia, quæcumque promisit, potens est & facere: sic etiam Beatissimæ Virgini Gabriel Angelus motivum ad actum fidei propositum omnipotentiam DEI. Luc. 1. v. 37.*

*Quia non erit impossibile apud DEUM omnne verbum: & similia plura possent ex Scripturis afferri: ergo. Resp. 1. Juxta multos Doctores, & probabiliter etiam juxta D. Thomam, ut videre est apud Gormaz de virt. Theol. v. 214. fidelitas nihil aliud est, quam veracitas in loquendo: & hinc etiam dicitur psal. 18. v. 8. *Tessimonium Domini fidele. & psal. 110. v. 8. Fidelia omnia mandata ejus.* & Christus dicitur Apoc. 1. v. 5. *Testis fidelis;* unde nisi fidelitate effet nisi veracitate in dicendo: sed quia haec sola non sufficit, & juxta Gormaz loc. cit. plures autores non admittunt identitatem harum virtutum*

124. Resp. 2. neg. ant. Ibi Scriptura non assignat immediatum objectum formale actus fidei, sed tantum motivum volendi credere; nam, quando quis, vel per actum fidei prævium, jam credit omnipotentiam, & fidelitatem DEI, tanquam objectum materiale, vel eas per actum etiam inferiorem cognovit: postea autem audit, DEUM hoc promisisse, tunc utique illa quæcumque cognitione prævia potest ipsum movere, ad volendum credere aliquod novum objectum promissum, e. g. promissam incarnationem Divinam, non propter fidelitatem DEI, sed propter revelationem, & testimonium DEI, quo DEUS testatur, se velle suo tempore mittere filium suum in carne; nam, si non crederet, DEUM esse omnipotentem, forte putaret, incarnationem non esse possibilem: adeoque non posset credere Divinæ revelationi; & pariter si non judicaret, DEUM esse fidelem, forte putaret, DEUM sua propria non impleturum, adeoque incarnationem non futuram. Unde hi actus prævii etiam removent impedimenta actus fidei: attamen eorum motiva non sunt immediata objecta formalia fidei: sed tantum radicaliter, & mediately, aliquo modo concurrunt. Aliquando etiam omnipotentia DEI, per fidem credita, potest movere voluntatem ad opera difficultia, e. g. Abrahamum ad immolandum Isaacum: & hac ratione dicitur Abraham fide omnipotentiae confortatus.

125. Ob. 8. Saltem existentia DEI non potest credi propter testimonium DEI: ergo. prob. ant. existentia DEI est prior revelatione; prius enim debet DEUS existere, quam loquatur: & prius debet esse cognitus ut existens, quam ut loquens; nam nisi prius sciam, aliquem existere, nunquam asseriri potero, quod loquatur: ergo. Confirm. Existentia DEI est evidens, & testimonium DEI non est evidens: ergo non creditur illa propter istud. Resp. neg. ant. ad prob. conc. 1. p. ant. dist. 2. p. DEUS debet prius esse cognitus ut existens, per actum supernaturalem fidei. neg. ant. per actum naturaliter evidenter, vel conclusionem aliquam Theologicam, vel quæcumque alium actum. om. ant. & neg. conf.

Dixi: omitto antecedens; quia potest saper contingere, ut DEUS ut existens, & ut loquens, simul proponatur per idem testimonium Divinum. Quod si autem aliqua notitia DEI

DEI præcedat, illa non est actus fidei; quia hic non potest elici, nisi ex motivo Divini testimonii; unde etiam, si assentiremus existentiæ DEI, vel sapientiæ, & veracitati; eoquod DEUS nos elevasset ad visionem intuitivam istarum perfectionum, non elicceremus actum fidei: multò igitur minus ille actus viatoris, affirmans existentiam DEI ante ejus testimonium, est actus fidei: sed est actus alterius speciei, spectans ad prævias dispositiones ad fidem, seu ad applicationem motivi fidei.

Quod autem existentia DEI sit prior ad ejus locutionem, nihil probat contra nos; nam & causa est prior effectu, & tamen potest cognosci causa ex effectu: & vel maximè, quod est intentionaliter prius respectu aliquid quoad unum actum, potest esse intentionaliter posterius respectu ejusdem rei quod alium actum, ut est evidens. Ad confirm. conc. ant. neg. cons. Multa evidencia creduntur, quanquam non credantur ob evidentiam: scilicet possum assentiri eidem rei per diversos actus, habentes diversa motiva, tum evidencia, tum non evidencia, præsertim si motiva non evidencia exuperent ratione certitudinis supernaturalis, motiva evidencia.

126. Ob. 9. Ignotius non potest esse ratio cognoscendi aliquid notius: sed testimonium DEI est aliquid ignotius, quam existentia DEI: ergo testimonium DEI non potest esse ratio cognoscendi existentiam DEI: adeoque haec non potest credi ob testimonium DEI. Confirm. 1. Nemo audiens hominem loquenter credit ob ejus testimonium, quod existat: ergo neque audiens DEUM loquenter credit, cum existere ob ejus testimonium. Confirm. 2. Ipsa prima veritas, & infallibilitas DEI, non est credibilis ob testimonium: ergo actus fidei non universaliter elicetur ex hoc motivo. ant. prob. alias prima veritas crederetur propter se ipsum, seu per circulum vitiosum: hoc est absurdum: ergo. Rep. neg. ma. cum enim eadem res possit cognosci, & affirmari ex diversis motivis, potest utique aliquid etiam notius, seu ex alio fundamento evidenter, affirmari ob motivum ignotius, hoc est, obscurius propositum. Nec id imprudenter contingit in fide, tum quia certitudo fidei, ut infra dicemus, major est, quam certitudo actus naturalis, etiam metaphysicè evidenter; tum quia actus fidei habet suum meritum supernaturale; tum quia proponuntur etiam in Scripturis talia credenda, e. g. quod omnibus hominibus sit moriendum.

Ad 1. confirm. om. ant. neg. cons. quia, cum audio loquentem, ipsa locutio, non ut testimonium, sed tanquam purus effectus vitalis cause sue, jam metaphysicè me certificat de vita loquentis; unde ordinariè est superfluum, assentiri ob testimonium hominis fallibile, quod est multò inferius motivum: at non ita se habet testimonium DEI, quod est motivum longè firmius, quam sit omnis ratio naturalis. Ad 2. confirm. neg. ant. ad prob. neg. ma. Creditur qui-
R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

dem prima veritas, immo & revelatio, propter se ipsum: non tamen ideo ambulatur vitiioso in circulo, sed potius in hoc motivo sifitur gradus, ut infra agendo de resolutione fidei pluribus ostendemus. Et hæc de objecto formalis fidei increato sat fusè: jam de creato agendum.

QUÆSTIO III.

De Objecto Formali Fidei Creato.

ARTICULUS I.

An Revelatio Externa sit Objectum Formale Fidei,

127. **E**sparza. l. 6. de virt. Theol. q. 15. a. 2. cupiens conciliare omnes auctores circa sententiam de objecto, seu motivo formalis fidei, duplum adstruit revelationem DEI: unam increatam, æternam, & DEO intrinsecam, quam vocat *revelationem activam*, atque a. 3. asserit, eam nec virtualiter distingui à voluntate DEI libera, aliquid exterius in tempore revelandi: alteram, quam vocat *revelationem passivam*, atque, consistere in aliqua entitate creatâ: sive hæc sit illustratio interior, immissa animo, ut contingit in prophetis: sive sit vox, aut aliquid aliud signum exterius, quo DEUS creaturis suum conceptum, de hac, vel illa re, simulque rem ipsam manifestat. Et illam quidem revelationem activam ait esse partiale motivum fidei: sed de passiva postea q. 16. a. 12. ait, certum esse, quod non sit motivum ad assensum: at quomodo certum esse potest, cuius oponent gravissimi auctores tradunt?

128. Dico 1. Revelatio illa, ab Esparza dicta activa, non est propriè, & strictè dicta revelatio: sed revelatio Divina, propriè dicta, est locutio aliqua DEO extrinsecâ, & creata manifestatio Divini conceptus. ita Suarez, Valentia, Gormaz, & communiter nostri. Prob. 1. ex S. Thoma, qui 1. p. q. 107. a. 1. in corp. ait: *Nihil enim est aliud loqui ad alterum, quam conceptum mentis alteri manifestare:* sed illa revelatio activa, DEO interna, non est manifestatio conceptus Divini; cum nemini ex se sit nota, aut intellecta, nisi per aliud signum creatum manifestetur: ergo. Confirm. 1. ex eodem S. Doctore. q. 18. de verit. quæ est de cognitione primi hominis &c. a. 3. in corp. ubi dividit revelationem in internam, seu illam, quæ fit per internam inspirationem: & in externam, seu illam, quæ fit, aut per voces prophetarum, aut Scripturam, aut traditionem: quæ utraque est creata, & DEO externa: nec mentionem ullibi facit alterius revelationis DEO intrinsecæ: ergo.

129. Prob. conclusio 2. Scripturæ, Concilia, & Patres, per revelationem Divinam ubique intelligunt locutionem DEI ad nos directam: atqui hæc non est revelatio illa activa, sed passiva creata: ergo. Confirm. 1.

Ut fatetur Esparza, revelatio activa DEO-intrinseca, aliud non est, quam decretum, seu volitus DEI, aliquid nobis manifestandi, vel loquendi, aut revelandi: atqui volitus loquendi, vel revelandi, non est locutio, aut revelatio: sicut volitus comedendi non est comedio, & volitus sanctificandi non est sanctificatio, ut clare colligitur ex Tridentino *seff. 6. c. 7.* ergo. Confirm. 2. Revelatio illa activa, DEO immanens, est ab aeterno: atqui revelatio DEI stricte talis, non est ab aeterno: ergo. prob. mi. DEUS non est ab aeterno loquens creaturis: eur enim locutus fuisset, quando nemo audivisset? ergo. Certè, sicut decretum condendi mundum, ab aeterno existens, non denominat DEUM ab aeterno creantem, ita nec volitus revelandi, ab aeterno existens, denominat DEUM ab aeterno revelantem.

Confirm. 3. Per revelationem Divinam hic non intelligitur locutio pure mentalis, qua DEUS sibi loquitur ad intra (sicut etiam homo potest sibi ipse loqui, dum se convertit ad actu considerandum, quod habitu-liter novit, & in se format conceptum rei, qui verbum mentis dicitur) sed juxta Scripturam, Concilia, & Patres, intelligitur hic per revelationem locutio ad nos directa: atqui haec non potest explicari, nisi dicatur, quod sit aliquid signum manifestativum conceptus Divini, à DEO distinctum, eloque extrinsecum: ergo. Confirm. 4. Locutio ad alterum stricte dicta debet esse signum extrinsecum, distinctum à conceptu loquentis, quod innotescat ei, ad quem locutio dirigitur: ergo etiam revelatio, seu locutio DEI, directa ad nos, debet esse tale signum extrinsecum, distinctum à conceptu DEI. prob. ant. alias non est explicabile, in quo sit ratio mendaci; nam haec in eoflare juxta omnes dicitur, quod locutio sit conceptui in mente existenti contraria: si autem locutio jam staret in ipso conceptu, non posset esse contraria conceptui: ergo.

130. Dico 2. Revelatio ista, propriè dicta, seu creata, est partiale motivum Divinæ fidei. ita S. Thomas 2. 2. q. 1. a. 1. in corp. Suarez, Vasquez, Turrianus, Molina, & communiter nostri, pluresque alii. Prob. 1. Scriptura ubique pro motivo fidei assignant testimonium, locutionem, revelationem, enarrationem, sermonem Divinum &c. sed, nisi verba haec valde torqueantur, à proprio in alienum sensum, planè significant manifestationem aliquam creatam; cum, (ut hucusque probatum) actus internus DEI, nec sit testimonium, nec locutio, nec sermo, nec manifestatio &c. respectu nostri: ergo. ma. prob. omnibus textibus. n. 38. citatis.

Confir. 1. Testimonium externum DEI, seu revelatio, ut vocatur passiva, juxta Scripturas non est pura conditio, applicans motivum formale: ergo est partiale motivum. ant. prob. Scriptura illi testimonio, seu externæ manifestationi, tribuunt prædicata, quæ convenient soli motivo fidei: ergo. prob. ant. testimonium illud dicitur in Scripturis esse verum, esse majus testimonio

humano, esse aeternæ veritatis, adeoque dignum assensu firmissimo: atqui haec non convenient ei, quod est tantum applicatio motivi, sed convenient soli motivo fidei: ergo. Confirm. 2. Nec juxta Scripturas, nec juxta rationem, ad motivum fidei sufficit aliquid tantum infallibiliter conexum cum re, sed debet esse infallibile dicens: atqui hujus concreti *infallibile dicens*, etiam est pars ipsa dictio, seu revelatio propriè dicta: ergo. ma. est clara, tum ex Scripturis, quæ semper exigunt ad fidem dictum, vel testimonium: tum ex ratione alata n. 39. quia per hoc distinguitur fides ab aliis assensibus intellectualibus. mi. etiam est clara cuiilibet, qui ad regulas logicas illud concretum novit resolvere in subiectum, & formam.

131. Prob. 2. conclusio, & præoccupatur simul responsio adversariorum. Fides semper assentitur mysteriis, vel objectis; quia sunt dicta, vel revelata à DEO: atqui illa particula *quia* (ut rectè notat Gormaz de virt. Theolog. n. 251.) eti sepe respectu aliarum potentiarum denotet tantum conditionem, tamen respectu intellectus, elicentis propositionem causalem, semper denotat motivum: ergo respectu intellectus, elicentis actum fidei (qui est proprie causa, habens pro causa testimonium DEI) e. g. respectu intellectus elicentis hunc actum: *Credo incarnationem; quia DEUS dicit*: illud *quia* denotat, dictum Divinum esse motivum illius actus cons. patet. ant. prob. eti voluntas amans bonum, quia cognoscit, non habeat pro motivo cognitionem: & ignis comburens, quia applicatus, non habeat applicationem pro concusa, sed tantum pro conditione: tamen in ipsis propositionibus causalibus: *Voluntas amat bonum; quia est cognitum; & Ignis comburit; quia est applicatus*: cognitione, & applicatio, est verum objectum formale motivum respectu intellectus, elicentis eas propositiones causales: & quae sunt tantum conditiones respectu voluntatis, vel cognitio, sunt vera motiva respectu intellectus: ergo non est paritas ab aliis potentias ad intellectum, elicentem propositiones causales.

Prob. ant. Juxta omnes summulas propositionis, quæ habet particulam *quia*, est causal, & per illam particulam denotatur ratio, seu motivum assentiendi: ergo. Et sane intellectus ex eo, quod voluntas proponatur bonum per cognitionem, & ignis per applicationem admoveatur e. g. stupa, movetur ad affirmandum, dari amorem, & combustionem: & si deberet per syllogismum hoc probare, pro medio termino, id est, pro motivo suo, assumeret cognitionem, & applicationem. Hinc, quamvis e. g. cognitione, non sit causa amoris, tamen est causa, vel motivum propositionis affirmantis, cum dari.

132. Dices. In hac propositione: *Intellectus agit; quia est applicatus*: applicatio non est motivum respectu intellectus agentis: ergo.

go. Resp. dist. ant. applicatio non est motivum respectu intellectus, hanc propositionem causalem elicientis. neg. ant. non est motivum respectu intellectus alterius, qui non elicit hanc propositionem, sed de quo, tanquam de objecto, dicitur, eum aliud quid agere. conc. ant. & neg. cons. Dixi enim tantum, quod respectu intellectus, elicientis propositionem causalem, illa particula *quia* denotet motivum, in ordine ad assensum illum causalem (& talis semper est intellectus, elicens actum fidei, seu credens objectum; quia DEUS dicit) non verò dixi, quod illa particula *quia* denotet semper motivum respe. tū cujuseunque intellectus, non elicientis propositionem causalem, sed tantum fē habentis per modum objecti, de quo aliud quidam propositionem causalem affirmat.

ARTICULUS II.

Solvuntur *Objectiones.*

133. Ob. 1. contra primam conclusionem. Illa est locutio, seu revelatio propriè dicta, à qua res dicta habet veritatem: sed hanc non habet à manifestatione, seu reye- latione creata externa: ergo. prob. min. revelatio creata, seu verba extrinseca, sunt indifferentia ad verum, vel falsum: ergo ab his non habet res dicta veritatem. Resp. 1. neg. ma. nam utique locutio falsa est locutio propriè dicta, & vera in essendo, licet non sit vera in dicendo. Resp. 2. dist. ma. illa est locutio propriè dicta, à qua praeisē nudè in se sumpta habet res dicta veritatem. neg. ma. à qua ut informata auctoritate infallibili dicentis habet veritatem. conc. ma. & dist. sic min. neg. cons. ad prob. dist. ant. verba illa, nudè sumpta, sunt indifferentia ad verum, vel falsum. conc. ant. ut informata auctoritate DEI. neg. ant. & cons.

Si enim DEUS illa verba asserat, & sua auctoritate extrinsecè informet, seu moraliter ipsis uniat suam infallibilitatem, non amplius sunt indifferentia, sed determinatisima ad veritatem; sicut, si homo gravis ea asserat, non quidem metaphysicè, vel physicè, tamen moraliter redundunt determinata ad verum. Quodsi etiam ille fallatur ex inculpata ignorantia, tamen ejus auctoritate verba determinantur ad hoc, ut non sint mendacia, quamvis prius in se, & nudè sumpta, indifferentia essent ad mendacium. Unde, licet talis non loquatur materialiter verum; quia ejus verba non sunt conformia objecto, tamen loquitur, ut Logici dicunt, formaliter verum, quatenus verba sunt conformia conceptui mentis.

134. Ob. 2. Psal. 61. v. 12. dicitur: *Semel locutus est DEUS: duo haec audi vi: atque, si revelatio externa esset vera locutio DEI, non tantum semel fuisset locutus DEUS: ergo.* Resp. retorqueo argumentum *Ad Hebr. 1. v. 1.* dicitur: *Multifariam, multisque modis, olim DEUS loquens patribus*

*in prophetis, novissimè diebus istis locutus est nobis in filio: ergo DEUS sapientis locutus est: & cur haec verba Apostoli in filio non sint explicanda etiam de locutione propriè dicta? Quare, ne isti textus sibi contrarii sint, conciliari debent: hinc resp. 1. dist. min. non tantum semel locutus fuisset DEUS ad extra. conc. min. ad intra. neg. min. & cons. Illum textum Psalmista Gor- maz de virt. Theol. n. 242. explicat de locutione DEI ad intra, non de qua loquitur Esparza, consistente in decreto DEI, & de qua n. 127. sed de locutione, per quam DEUS generavit Verbum Divinum. Firmatur responsio auctoritate D. Augustini enarrat. in psal. 61. in ea verba ita commentantis: *Apud se semel DEUS locutus est; quia unum Verbum genuit DEUS.* Ex illis autem ibi semel dictis dein per revelationem extrinsecam David duo illa audivit: scilicet, in DEO dari potentiam, & misericordiam, ut illa timeatur, in hac speretur.*

135. Responderi probabiliter potest 2. DEUM fuisse semel, hoc est, aliquando immobiliter locutum; nam *semel* videtur etiam in hac significacione accipi; sic enim dicimus: *Jam semel dixi: quod semel factum, semper manet: semel dictum, semper dicatum.* ita Bellarminus in explan. psal. 61. & hunc locum, citans S. Hieronymum, qui sic explicat: *Semel DEUS loquitur, & fit omnino, quod loquitur.* Ex hoc autem non sequitur, quod tantum semel, vel tantum una vice, DEUS locutus sit. Item *semel* etiam significat *summatum*, vel *omnino* juxta Calepinum; unde potest fors dici, DEUM summatum, vel omnino, aliqua aliquando dixisse, ex quibus David duo illa percepit. S. Hieronymus pro illo *semel* ponit vocem *unum*; quia Hebreum vocabulum etiam juxta Bellarminum loc. cit. significat unum. Et hinc quoque Emanuel Sa ex S. Hieronymo vertit illa verba: *Unum mihi: scilicet Davidi, locutus est DEUS:* hoc autem unum non necessario negat aliud, sed ab eo praefindit.

136. Ob. 3. contra 2. conclusionem S. Thomas. 2. 2. q. 1. a. 1. in corp. ait de fide: *Si consideremus formalem rationem objecti, nihil est aliud, quam veritas prima: ergo excludit revelationem creatam.* Resp. dist. ant. nihil est aliud, quam veritas prima revelans, vel dicens. conc. ant. quam veritas prima nudè sumpta. neg. ant. & cons. Hæc est mens expresa Angelici; nam statim ibidem subiungit: *Non enim fides, de qua loquimur, assentit alicui, nisi quia est à DEO revelatum.* & 2. 2. q. 5. a. 3. in corp. ait: *Formale autem objectum fidei est veritas prima, secundum quod manifestatur in Scripturis Sacris, & doctrina Ecclesie.* & 1. p. q. 1. a. 8. ad 2. ait: *Innititur enim fides nostra revelationi, Apostolis, & Prophetis facta, qui canonicos libros scripsierunt.*

137. Ob. 4. Si revelatio creata esset objectum fidei, tunc fides haberet pro objecto formaliter aliquid creatum: sed sic non esset virtus Theologica: ergo. Resp. dist. ma:

ma. fides haberet aliquid creatum pro objecto formalis adaequato. neg. ma. pro inadaequato. conc. ma. & dist. sic min. neg. conf. potest enim virtus Theologica, si id requirat tendentia actuum ejus, habere aliquod partiale objectum formale quod creatum, modò alterum partiale objectum sit Divinum; nam sicut tamen adhuc sufficienter distinguitur à virtutibus moralibus; istae enim nec pro objecto formalis quod partiali habent aliquid Divinum. Et sic spes (qua juxta omnes est virtus Theologica; eoque quod ejus actus sit desiderium fiduciale DEI possidendi) juxta communem Theologorum habet pro objecto formalis quod DEUM auxiliantem, hoc est, præter ipsum DEUM etiam auxilia creata à DEO provenientia: vel etiam juxta plures Theologos (quia ejus actus est amor DEI, non quidem benevolentia, sed concupiscentia) habet pro objecto DEUM videndum, vel possidendum, hoc est, etiam visionem beatificam creatam, qua videtur, & intentionaliter possidetur DEUS. Aliud est de charitate Theologica, cuius actus ex sua tendentia nihil requirit creatum pro objecto formalis, & hinc nec pro objecto partiali habet aliquid creatum; unde 1. Cor. 13. v. 13. ab Apostolo dicitur major.

138. Ob. 5. Promulgatio legis non est pars legis: ergo nec revelatio est pars motivi fidei. Confirm. Revelationes creatae sunt diversæ speciei; alia enim consistunt in inspirationibus internis, aliæ in vicibus externis, alia in aliis signis: sed motivum, seu objectum formale fidei, debet esse ejusdem speciei; nam, ut diximus n. 113. omnes actus fidei probabiliter sunt ejusdem speciei: ergo. Resp. om. ant. neg. conf. Etsi detur, seu omittatur antecedens, ex eo tantum sequitur, quod revelatio non sit pars veritatis Divinae: non vero, quod non sit pars veritatis Divinae dicentis, quæ tota est motivum fidei. Omisiant, quia, licet dicatur, quod promulgatio legis non sit constitutiva legis, essentialiter tantum sumpta, est tamen promulgatio, saltem aliqua latius dicta, pars legis ut actualiter obligantis.

Ad confirm. dist. ma. Revelationes creatæ sunt diversæ speciei in consideratione physica. conc. ma. in consideratione Theologica. neg. ma. & dist. sic min. neg. conf. Furtum auri, & furtum argenti, etiam differunt physice, non tamen Theologice; quia hanc differentiam non considerat Theologia, nec predicatum aurei, vel argentei, est ab ipsa considerabile. Possunt autem etiam actus fidei inter se differre specie physica, modò non differant specie Theologica: & hinc etiam physice differre poterunt objecta formalia, modò non differant Theologica, quod non contingit; nam Theologia non considerat, vel curat, an revelatio sit vox, an illuminatio interior, sicut neque considerat, an verba sint Latina, an Hebraica, modò omnia convenient in hoc, quod sint testimonium DEI.

139. Ob. 6. Quod est indifferens ad ve-

ritatem, vel falsitatem, non potest esse objectum formale fidei: sed revelatio exteriora, seu verba extrinseca, sunt indifferenta: ergo. prob. ma. fides debet esse certissima, & hanc certitudinem habere ab objecto formali: sed non potest eam habere ab objecto indifferente ad veritatem: ergo. min. superior etiam probatur clarè: illa verba, & signa exteriora, saltem særissimè, potuerint provenire ab insidente, & mendaci, nec ex natura sua exigunt provenire à veraci, & cum veritate conjungi: ergo illa verba sunt indifferenta. Resp. dist. ma. quod est indifferens ad veritatem, vel falsitatem, non potest esse objectum formale fidei adaequatum. conc. ma. non potest esse objectum inadaequatum. neg. ma. & dist. etiam min. revelatio est indifferens seorsim sumpta. conc. min. ut informata extrinsecè auctoritate DEI loquentis, sive ei conjuncta. neg. min. & conf. ad prob. dist. ma. fides debet habere suam certitudinem ab objecto formalis adaequato. conc. ma. debet eam habere ab objecto tantum inadaequato. subdist. debet eam habere ab objecto inadaequato seorsim sumpta. neg. ma. ab' eo ut informato, vel conjuncto alteri parti, seu auctoritatib; DEI loquentis. conc. ma. & om. min. neg. conf. ad prob. min. dist. ant. possunt à mendaci provenire verba illa, & signa seorsim sumpta. conc. ant. ut informata, vel conjuncta auctoritatib; Divina. neg. ant. & conf.

Deinde hoc argumentum retrorque in adversariis, juxta quos revelatio exteriora saltem est applicatio motivi fidei; nam etiam illa verba sunt indifferenta, ut applicent motivum fidei, seu auctoritatem Divinam, vel non; si enim à mendaci provenirent, non applicarent utique auctoritatem DEI; unde etiam adversarii debent nostra distinctione uti, & dicere, ea quidem verba esse indifferenta ad applicationem motivi fidei, si seorsim spectentur, non vero, si spectentur ut informata auctoritate Divina, & conjuncta illi, vel certis quibusdam circumstantiis.

140. Scendum itaque, multa esse ad aliquem effectum, vel dandam aliquam denominationem indifferenta, si seorsim summantur: non vero, si cum comparibus. Sic quilibet præmissa seorsim, & sola, est indifferens, seu insufficiens, ad inferendam conclusionem: quilibet gradus caloris est indifferens ad intentionem; si enim solus relinquitur, non faciet intentionem: insuper, ut rectè notat Haunoldus l. 3. tr. 1. n. 97. quilibet pars corporis venusti est indifferens ad constituendum pulchrum; nam enim, qui est pulcher in facie gigantis, esset deformis in facie parvuli. Unde etiam, licet revelatio externa, seorsim sumpta, sit indifferens ad movendum ad actum fidei, non tamen est indifferens, si simul sumatur in complexo cum auctoritate DEI: & sic sumi debet; nam, ut sepe jam diximus, ad actum fidei non sufficit tantum motivum infallibile, sed requiritur infallibile dicens: hoc autem non habetur sine reue-

revelatione: & pariter neque sufficit quodcunque dicens, seu dictum, sed debet esse infallibile, atque adeo utrumque simul.

Licet autem revelatio seorsim sumpta non sit vera, est tamen vera, si informetur auctoritate Divina, vel huic conjugatur, hoc est, si verba illa assumantur a DEO ut sua: & ab his, in complexo, vel concreto sumptis, potest actus fidei habere certitudinem, & veritatem firmissimam. Quæstio autem de voce foret, quænam hujus concreti testimonium DEI infallibile pars sit revelatio, an sit subjectum, an forma: ad quam tamen responderi potest. Si ponatur hoc concretum testimonium DEI infallibile, revelatio erit subjectum: & forma ejus erit veritas, seu infallibilitas Divina. Si vero concretum ponatur istud prima veritas dicens, revelatio erit forma. Nec est ullo modo absurdum, ut aliquid respectu concretorum, formaliter saltem diverorum, nunc sumatur per modum subjecti, alias per modum formæ; quia dependet res ab acceptione intentionalí, ut possit explicari pluribus exemplis.

141. Ob. 7. Visio beatifica succedit fidei: sed visio habet pro objecto solum prædicatum Divinum: ergo etiam fides. Resp. syllogismum manifestè esse male formatum; inferunt enim in conclusione duo termini, qui nunquam fuere in præmissis; unde neg. conf. Visio, & fides, non debent quoad omnia esse similes; alias, sicut fides est obscura, ita etiam visio deberet esse talis: nec visio succedit fidei, ut par pari, sed ut perfectius imperfectiori: sic etiam possesso DEI succedit spei, quin illa etiam requirat absentiam boni, quam tamen requirit spes strictè dicta.

ARTICULUS III.

142. C ardinalis de Lugo de fide disp. 9. sect. 1. n. 17. docet, vel potius supponit, in statu puræ naturæ fuisse possibilem aliquam revelationem DEI. Et sanè ipsius ratio magni ponderis est; nam utique DEUS potuisset tunc homini, vel creaturæ euicunque rationali, præter præcepta naturalia imponere aliquid præceptum positivum; cur enim non potuisset DEUS, etiam homini in eo statu, prohibere eum aliquius fructus, alias indiferentem, quamvis non voluisset eum elevare ad statum supernum? hoc autem præceptum non potuisset homini innotescere, nisi per aliquam revelationem Divinam.

Talis autem revelatio in eo statu non propterea fuisse Theologicè supernaturalis, quidquid sit, an futura fuisse philosophicè supernaturalis; quamvis valde probabile sit, eam nec philosophicè supernaturem futuram fuisse; tum quia non videtur, quare præceptum, de quo modo dictum, debuerit

esse philosophicè supernaturale; tum quia non videtur esse supra exigentiam totius creaturæ aliqua DEI locutio; nam creatura rationalis, in statu naturæ puræ relictæ, non exigeret auctorem suum mutum, sed potius loquenter, saltem indeterminatè, & in quibusdam naturalibus circumstantiis. Neque est (ut aliqui huc opponunt) nimia familiaritas domini cum servo, si ei loquatur, præterim imperando.

Indò, quamvis creatura in statu puræ naturæ locutionem DEI non exigeret, tamen, ut quidam ajunt, ea locutio non esset supernaturalis; quia DEUS producendo illam locutionem, naturaliter, sive tanquam agens naturale, eam produceret. Sic, ajunt, licet aer non exigit lucem; quia tamen sol exigit illam in aere producere, ipsa est aeri naturalis: ut autem sol exigit producere lucem, ita, ajunt isti auctores, DEUS, etiam ut auctor naturæ, exigit posse eum sua creatura loqui, eique præcipere. Quæ autem Esparza l. 6. de virt. theol. q. 19. a. ult. ad 4. & q. 20. a. 7. in oppositum dicit, & contra possibilitem revelationis in statu puræ naturæ assert, me non moverent, si istam quæstionem tractare, & positivè decidere velenem.

143. Sed quidquid de hoc sit, talis revelatio naturalis defacto non datur in nostro statu elevationis; nam modò omnes locutiones Divinæ sunt supernaturales: & internæ quidem locutiones sunt intrinsecæ tales, utpote ex essentia sua conducentes ad finem supernum: externæ vero voces, aut scripturæ, vel alia signa, saltem sunt extrinsecæ supernaturalia; quatenus DEUS ea exhibet, ex intentione aternæ salutis nostræ. Ex his autem revelationibus aliquæ sunt publicæ, hoc est, factæ in ordine ad omnes homines, & totam Ecclesiam: alia vero private, hoc est, factæ, non tantum uni persona private (nam multæ, quæ sunt publicæ, primò uni homini, e.g. Moysi, factæ sunt, sed cum intentione, ut omnibus manifestarentur) sed sunt factæ in ordine ad unum solum, vel paucos.

Et pari ratione aliqui sunt actus fidei publicæ, alii fidei private: unde actus fidei est genus ad actum fidei publicæ, seu Catholicæ, & ad actum fidei private, seu non Catholicæ: sicut animal est genus ad rationale, & irrationale. Per actum fidei Catholicæ intelligimus hic in sensu restricto eum, qui est universalis, hoc est, qui assentitur objectis revelationis in ordine ad totam Ecclesiam, seu revelationi publicæ: per actum fidei non catholicæ intelligimus eum, qui non est ita universalis, sed assentitur tantum revelationi privatae. Quæritur jam, an actus, assentiens tali revelationi privatae, sit vere actus fidei Theologicæ, seu Divinæ, ita, ut habitus fidei etiam in ipsum influat, sicut in actum assentientem revelationi publicæ.

144. Dico. Actus, respiciens pro suo motivo revelationem Divinam privatam, est vere actus fidei Divinæ, & Theologicæ. Ita Suarez, de fide disp. 3. sec. 10. n. 5. Tanner.

E 3 disp.

*disp. 1. de fide q. 1. n. 61. Gormaz. de virt. Theol.
disp. 7. n. 284. Bellarminus tom. 4. contr. 3. ge-
ner. 2. princip. de justificat. l. 3. c. 3. & plu-
res alii. Prob. conclusio 1. ex Tridentino,
quod sçss. 6. c. 12. ait: Nam, nisi ex speciali
revelatione sciri non potest, quos DEUS sibi
elegerit. & can. 16. ait: Siquis magnum il-
lud usque in finem perseverantia donum se-
certo habiturum, absoluta, & infallibili
certitudine, dixerit, nisi hoc ex speciali re-
velatione didicerit, anathema sit. Jam sic.
Concilium h̄c admittit, aliquid infallibili
certitudine sciri posse, ratione specialis re-
velationis, & quidem assentiendo per fidem
Divinam: ergo actus, qui talem revelationem
habet pro suo motivo, est verè actus
fidei. prob. ant. in primis Concilium non fa-
cit mentionem alterius fidei, quam Divinæ,
& Theologicae: dein loquitur de eo assen-
su, seu actu fidei, de quo loquebantur her-
etici, quos damnat: hi autem loqueban-
tur de assensu fidei Divinæ; defacto enim
adhuc Lutherani dicunt, quemvis debere
credere, se fore salvum, & quidem fidei Divinæ,
sive eā, qua assentitur Scripturis Sa-
cris, vel aliis fidei mysteriis: ergo.*

*Confirm. Concilium Lateranense sess.
xx. in Constitut. Leonis X. Supernæ Majestati-
ris præsidio. sub finem. quamvis extra ca-
sum necessitatis reservet examen revelatione-
num privatarum Sedi Apostolicae, tamen, si
periculum foret in mora, concedit, ut ex
post examen Ordinarii, & ejus approbationem,
possint prædicari (e. g. si revelaretur
excidium urbis particularis, nisi ageretur
penitentia, qua revelatione non concerneret
totam Ecclesiam, adeoque esset tantum pri-
vata) ergo possent auditores earum con-
cionum, quibus tales revelationes annuncia-
rentur, istis per fidem assentiri. Idem vide-
tur colligi ex Cap. Cum ex injuncto. 12. de
hereticis.*

*145. Prob. conclusio 2. rationē. Assen-
sus, præstitus revelationi privatae, convenit
in objecto formaliter cum assensu, præstito re-
velationi publice: & hi duo assensus ad
summum differunt quoad objectum mate-
riale, vel quoad modum, aut medium recipi-
endi revelationem: sed haec differentiae
sunt tantum accidentales, nec inferunt differ-
entiam specificam: ergo illi duo actus non
differunt specie, adeoque idem habitus fidei
Theologica potest utrumque produc-
re, & uterque est actus fidei Theologicae,
seu Divinæ. consiq. est clara: probant au-
tem præmissæ, & primo loco ma. Revelatio
privata non est minus testimonium DEI in-
fallibile, quam publica; quod enim DEUS
loquatur uni privatim, & non omnibus, non
infert, quod non loquatur DEUS; alias lo-
queretur, & simul non loqueretur: dein
æquè parum potest DEUS mentiri, vel falli,
quando loquitur uni soli, quam quando lo-
quitur omnibus: ergo habetur totum ob-
jectum formale ad fidem requisitum, nec po-
test esse discriminem, nisi ratione objecti mate-
rialis, vel modi, vel medii.*

146. Prob. jam min. superior. Inpri-

*mis objectum materiale non specificat habi-
tum, aut actum, ut est clarum; alias differ-
ent specie Theologica actus fidei de incar-
natione, & alias de extremo iudicio:
quod nemo dixerit. Jam modus pertinet
præcisè ad applicationem motivi; quod enim
DEUS velit aliquid communicari, aut
applicari uni, vel pluribus, non mutat ob-
jectum formale, ut per se pater. Tandem
etiam ratio medii nihil facit ad rem. Sic
non mutat actum fidei, sive credam propter
revelationem immediate factam mihi, sive
propter factam immediate aliis, & ad me
tantum mediately perlatam; eadem enim fide
credo, qua Apostoli, qui revelationes rece-
perunt immediate: ergo pariter eadem fide
credo aliquod mysterium, tantum revelatum
mihi, qua credo aliud revelatum omnibus.*

*Insuper medium tantum spectat ad ap-
plicationem motivi: quæ applicatio etiam
non specificat actum: vel, si etiam dicatur,
medium esse partiale motivum fidei (ut de-
bent admittere illi, qui docent, locutionem
parochi, qua mediante rusticus percipit re-
velationem, esse partiale motivum fidei) tam-
en hic modus recipiendi revelationem, di-
versus ab eo, quo quis revelationem accipit
immediate à DEO, non assert diversitatem
specificam in consideratione Theologica
(nam nulla ratione probari potest, actus
elicitos à rusticō, per parochum instructō, &
actus elicitos ab illo, qui revelationem im-
mediate à DEO accepit, esse specie Theolo-
gica diversos) sed isti duo modi recipiendi
revelationem tantum se habent, sicut re-
velatio interna, & externa, quarum diver-
itas, ut omnes facile admittunt, non in-
fert diversitatem specificam, in considera-
tione Theologica, sed ad summum aliquam,
in consideratione physica: ergo neque mo-
dus recipiendi revelationem, privatus, &
publicus, infert ullam differentiam specifi-
cam Theologicè talem.*

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

*147. O B. 1. S. Augustinus contra
epistolam fundamenti c. 3.
ait: Ego verò Evangelio
non crederem, nisi me Catholica Ecclesia
commoveret auctoritas: ergo, nisi revela-
tio applicetur ab Ecclesiæ auctoritate, adeo-
que universaliter omnibus, non potest elici-
actus fidei. Resp. neg. conf. S. Augustinus
non receptis privatas revelationes imme-
diatè à DEO, nec aliunde fuerunt ei suffici-
enter applicatae: si autem aliqua aliunde ei
sufficienter applicatae fuissent, tunc potui-
set, & debuissent eis credere. Non potest
autem negari, quod absque auctoritate Ec-
clesia possit revelatio Divina applicari, vel
per illustrationem supernam clarissimam,
vel per signa etiam externa, miracula &c.
ut dubitari de ea prudenter non possit: quis
enim neger, omnipotentem DEUM hoc
posse?*

An etiam Revelatio Privata possit esse objectum formale filii Divinae. 39

posse? Et certè ita Christus Dominus revelationes plures applicavit Beatissimæ Virginis, Apostolis, ac aliis, qui plura credidere, antequam communiter toti Ecclesiae nota facta fuerint.

148. Nec dicas, saltem fuisse eas revelationes ordinatas ad totam Ecclesiam; negari enim non potest, DEUM privatim aliqua revelasse aliquibus Sanctis, quæ ad Ecclesie totius notitiam authenticè non pervenerunt: nisi dicere velimus, omnes veras revelationes fuisse scriptas, easque authenticæ Ecclesie toti innotuisse, quod legenti Sanctorum vitas planè videbitur prorsus fallum. Quodsi talia Sanctis quibusdam verè à DEO revelata sunt, & sufficienter applicata, planè debuerunt illa credere: & si aliqui non crediderunt, ut Sara, & Zara, fuere reprehensi, saltem propter tantitudinem in credendo.

Hoc tamen verum est, regulariter revelationes applicari per auctoritatem Ecclesie, & ministros, ejus nomine loquentes. Unde privatae revelationes examinanda sunt, an sint à DEO, juxta illud *i. Joan. 4. v. 1.* *Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex DEO sint.* Prima autem probatio debet esse, ut revelatio non sit contraria Catholicae doctrinæ: cui si opponatur, certum est, eam à DEO non esse, sed à diabolo, qui, ut ait S. Paulus *2. Cor. 11. v. 14.* *Transfigurat se in Angelum lucis.* Neque tamen hoc sufficit; multa enim Catholicae doctrinæ contraria non sunt, & tamen non sunt revelata à DEO, e. g. quod Petrus sit prædestinatus, quod sit tandem viciurus &c. unde alia adhuc signa, vel argumenta sunt habenda (de quibus D. Thomas in *2. Cor. c. 11. lect. 3.*) debentque in tali negotio consuli viri ascensos valde peccati.

149. Ob. 2. S. Thomas *1. p. q. 1. a. 8.* ad 2. ait: *Immititur enim fides nostra revelationi, Apostolis, & Prophetis facta, qui canonicos libros scripsierunt, non autem revelationi, sicut fuit alii Doctoribus facta:* & *2. q. 5. a. 3. ad 2.* ait, motivum formale fidei esse veritatem primam, propositam nobis in Scripturis secundum doctrinam Ecclesie: ergo revelatio privata non est motivum formale fidei. Resp. neg. conf. S. Thomas, *2. 2. q. 1. n. 1.* nihil aliud ad fidem requirit, quam veritatem primam revelationem: in textibus autem, in objectione citatis, non loquitur de fide tantum Theologica, sed de fide restringente Catholica, quam explicavimus *n. 143.* dicit enim *fides nostra*, hoc est, universalis omnium, non privata cuiuslibet, speciale revelationem accipientis.

150. Ob. 3. Revelatio Divina non potest nobis sufficienter applicari, nisi eam proponat Ecclesia, adeoque ex privata faciat publicam: ergo. Resp. juxta dicta. *n. 147.* neg. ant. cuius falsitatem quoque supponit Concilium Lateranense citatum *n. 144.* ubi permittit, aliquando prædicari revelationes privatas ex concessione solius Ordinarii: quo casu non proponuntur auctoritate totius

Ecclesie, & tamen illi homines, quibus ita proponuntur, tenentur credere. Hoc tamen verum est, ordinariè non haberi sufficientem applicationem revelationis Divinae, nisi ab Ecclesia proponatur, ut sumitur ex eodem Lateranensi modo citato.

Addit Gormaz. *de virt. Theol. n. 304.* quemvis actum fidei dicere saltem aliquem virtualem ordinem ad Ecclesiam. 1. quia eliciens talen actum non potest negare Ecclesiam, tanquam objectum materiale fidei. 2. quia talis debet esse paratus, ad credenda omnia, quæ Ecclesia credenda proponit: immo ratione ejusdem universalis motivi, saltem implicitè, vel virtualiter, omnia credit. 3. quia nulli in hac providentia fit revelatio privata absque omni ordine ad fidem Ecclesie Catholicam: quin sepe solitus est DEUS eos, quibus aliquid revelavit per Angelos, tamen mittere ad Ecclesie ministros, ut pleniū instruerentur. Sic *Act. 9.* misit Saulum ad Ananiam, & *Act. 10.* Cornelium centurionem ad S. Petrum.

151. Ob. 4. Fides Theologica est essentialiter Catholicæ: ergo non potest nisi revelatione privata. Confir. Ratione fidei sumus superadificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum. *ad Ephes. 2. v. 20.* ergo fides exigit revelationem publicam, factam Apostolis, aut Prophetis. Resp. dist. ant. fides Theologica est essentialiter Catholicæ, in sensu latiori, seu non est disformis doctrinæ Catholicæ. conc. ant. in sensu restricto, quo nunc loquimur. subdist. est Catholicæ in actu primo. conc. ant. in actu secundo. neg. ant. & conf. In actu primo est Catholicæ illa fides; quia potest idem objectum DEUS revelare toti Ecclesie, vel id omnibus fidelibus credendum proponere: at non debet jam in actu secundo illa revelatio omnibus esse proposita. Ad confirm. dist. ant. ratione fidei tantum Theologica sumus ita superadificati. neg. ant. ratione fidei in sensu restricto Catholicæ. conc. ant. & neg. conf.

152. Ob. 5. Qui dissentiret revelatione privata, etiam sufficienter applicata, non esset hereticus: ergo talis revelatio est insufficiens ad fidem. Resp. hanc esse quæstionem de nomine. Qui putant, infidelitatem divisione adæquata dividit in Judaismum, Paganismum, & Hæresin, sentiunt, taliter dissentientem fore hereticum: qui vero agnoscunt plures species infidelitatis (quorum opinionem probabiliorem judicat Gormaz) dicunt, talen non fore strictè hereticum; cum strictè hereticus tantum sit, qui negat aliquam doctrinam, quæ tanquam articulus fidei universaliter ab Ecclesia fuit recepta; unde ajunt, talen fore infidelem quarta specie infidelitatis, quæ committitur negando assensum revelationi privatae sufficienter applicatae. Videri etiam potest Lugo de fide *disp. 20. sec. 2. n. 34.*

Obligatio autem hæc credendi revelationi private, sive non proposita ab Ecclesia, licet raro contingat respectu eorum, quibus ipsa non est immediatè facta; cum isti raro

raro habeant sufficientem applicationem illius, tamen non est impossibilis, ut colligitur ex 3. Reg. 20. v. 35. ubi ita dicitur. *Vir quidam de filiis prophetarum dixit ad socium suum in sermone Domini: Percute me. At ille noluit percutere: cui ait: Quia nolui audire vocem Domini, ecce recedes a me, & percutiet te leo: cùmque paululum recessisset ab eo, invenerit eum leo, atque percussit: hoc est, ut apud Emanuelem Sa habet versio Chaldaea, occidit: ex qua poena, hujus nolentis percutere, habetur, eum fuisse culpabilem in non credenda illa revelatione, & mandato DEI. Regulariter tamen requiritur approbatio, & applicatio Ecclesiæ, ut haberetur ex Lateranensi citato. n. 144.*

153. Ob. 6. Saltem revelatio privata de rebus temporalibus non est motivum fidei: ergo. prob. ant. talis revelatio non habet pro objecto aliquid Divinum: ergo. Resp. neg. ant. sicut enim revelatio publica de rebus temporalibus, e. g. de armentis, aut ovinis Jacobi, vel de cane Tobiæ, est objectum formale fidei, & non minus est hereticus, qui ista pertinaciter negaret, quam qui negaret mysterium SS. Trinitatis: ita etiam non minus est motivum fidei revelatio privata de rebus temporalibus, quam revelatio privata de spiritualibus; nam in utroque casu adest testimonium DEI: nec minus revelatio de temporalibus, quam revelatio de spiritualibus creditur; quia DEUS eam dicit: adeoque habetur etiam objectum formale Divinum: ex quo patet, ad probationem negandum esse ant. vide n. 6. & 7.

QUÆSTIO IV.

De Ultimo Fidei Resolutivo.

ARTICULUS I.

Quodnam sit Ultimum Fidei Divinae Resolutivum.

154. Hæc controversia plures paginas variis auctoribus implet: & quosdam in opinione fatis mirabiles abstrahit, quas singillatim refutare non est animus: videre eas potest, cui libet, apud Gormaz de virt. Theol. disp. 16. sec. 1. n. 771. Ut autem hanc questionem, inter præcipuas hujus tractatus non infimam, clare resolvamus, notandum, per resolutivum ultimum non intelligi hæc causam efficientem, immediatam, & adæquatam actus fidei; hæc enim facilè assignaretur, scilicet complexum ex omnipotentiæ DEI, & habitu fidei (nisi hujus defectum ipsa etiam omnipotentia extrinsecè applicata suppleat) item ex gratia, si hæc physice influat: tandem ex intellectu creato; nam actus supernaturalis fidei, nec adæquatè procedit à principio supernaturali (quia est vitalis, & consequenter debet intellectus, per eum vivens, concurrere) nec adæquatè à principio tantum naturali, ut est de fide ex Tridentino.

155. Verum hæc quæstio hæc loci non agitur in hoc sensu: sed per resolutivum hæc intelligitur motivum, seu objectum formale ultimum, in quo credens quiescit, & quod ipse pro ultimo responsu intra lineam fidei dat interroganti, quare tales, vel tam actum fidei eliciat. Dux intra lineam fidei; nam habitus, vel actus, non debet extra hi extra suam lineam, nec ei assignari pro resolutivo aliquid, non spectans ad ejus lineam. Sic resolutivum ultimum charitatis Theologicae rectè assignatur bonitas DEI infinita; quia hæc est ultimum motivum intra lineam habitus charitatis: & in hac quiescit ipse in linea sua. Quare, si quis ulterius quereret, unde sciatur, bonitatem DEI esse infinitam, talis interrogatio jam efficit extra lineam charitatis; non enim ad charitatem attinet scire, sed tantum amare suum objectum formale super omnia: non autem charitas amat, multò minus super omnia amat eam scientiam, vel notitiam.

Hinc motiva probantia, DEUM esse sumnum bonum, non sunt motivum charitatis Divinæ: sed sunt motivum, aut fidei, aut alterius habitus intellectualis, qui credit, vel scit, ex suis rationibus, DEUM esse sumnum bonum. Sic etiam motivum obedientiae intra lineam suam est præceptum: scientia autem de præcepto non est objectum formale obedientiae, sed alterius habitus, aut actus, ad obedientiam præsuppositi. Unde similia argumenta, quibus e. g. probatur, DEUM esse sumnum bonum, vel legem esse latam, non sunt motiva charitatis, aut obedientiae; sed tantum sunt conditiones, vel applicationes morales motivorum, in eo sensu, in quo dicitur, cognitio esse applicatio motivi ad voluntatem. Similiter motiva actus imperantis sunt suo modo conditions, vel applicationes, motiorum propriorum actus imperati. Sic si quis ex timore gehennæ imperet sibi actum contritionis perfectæ, metus gehennæ non est motivum istius, nec intra hujus lineam; (est enim tantum motivum attritionis) sed respectu contritionis est tantum aliqua quasi applicatio motivi: quod motivum est sola pura bonitas propter se ipsum.

156. Sicut autem dantur applicationes motivorum, respectu habituum, & actuum voluntatis, ita etiam dantur applicationes motivorum, respectu habituum, & actuum intellectus. Hujus rei exemplum valde appositum assert Gormaz de virt. Theol. n. 225. Intrat e. g. homo doctus in officinam bibliopolam: legit aliquem librum, cuius auctorem ignorat, sive quia titulus deest, sive quacunque de caula: placent, quæ ibi legit de variis Theologicis rebus: quarerit igitur bibliopolam, hominem non alia scientia, quam superficiali librorum notitia instructum, seu, qui sciat quidem, quales auctores in officina adsint, & quomodo nominentur: de cætero autem, nec Theologus, nec Philosophus sit: ab hoc audit, auctorem libri illius esse S. Augustinum; tum enim verò statim firmius adhuc adheret lexis,

etis, quām antē: non tamen propter auctoritatem bibliopolæ, cuius auctoritas in rebus Theologicis nulla est: sed tantum propter auctoritatem S. Augustini, ei applicatam per dictum bibliopolæ.

Quare hic assensus: *Credo ista; quia S. Augustinus ita scribit*: ultimatō resolvitur in auctoritatem S. Augustini, & non in auctoritatem bibliopolæ, ob quam neutrum eliceretur assensus, tam firmiter lectis adhärens: & in hoc casu ulterius querere, unde sciat, hoc esse à S. Augustino scriptum, non est amplius querere motivum hujus assensus, & intra ejus lineam: sed est querere motivum cognitionis præviae, & tantum applicantis motivum assensus: sēque habet hoc motivum in ordine ad assensum, rebus illis in libro lectis præstitum, sicut se habet motivum probans, quod DEUS sit summum bonum, in ordine ad actum charitatis: & superior quæstio etiam eodem modo se habet in ordine ad illum assensum, sicut se habet querere, unde sciat, DEUM esse summum bonum, in ordine ad actum charitatis. His prænotatis.

157. Dico. Ultimum resolutivum fidei est testimonium DEI infallibile, ieu complexum ex sapientia, veritate, & revelatione externa DEI. ita Suarez de fide disp. 3. sec. 10. n. 9. ubi ait, ultimam resolutionem fidei fieri in ejusdem objectum formale: hoc autem cum S. Thoma docet, esse primam veritatem revelantem; hinc n. 8. & 10. docet idem Eximius, auctoritatem Ecclesie non esse ultimum resolutivum fidei; eoque Ecclesia, etiam ut directa a Spiritu S. non loquatur, sed tantum applicet verbum DEI. Unde docet, maxime n. 10, rudes, credentes Ecclesie ut directa a Spiritu S. aliquo modo implicitè resolvere suam fidem in auctoritatem DEI, quam (ut ait) in Ecclesia quasi loquentem supponunt. Conferit Gormaz de virt. Theol. n. 782. & communis nostrorum.

Prob. conclusio. Illud est ultimum resolutivum fidei, in quo tanquam in motivo, vel objecto formaliter, quieticit intra lineam fidei intellectus: sed hic quieticit in dicto complexo: ergo. prob. min. si queratur ab intellectu, cur credit e. g. incarnationem Verbi Divini, responder: *Quia DEUS summè sapiens, & verax, id revelavit*: nec potest intra lineam fidei aliam respondere dare: sicut, si queratur à voluntate, cur amet DEUM super omnia, responde: *Quia est infinite bonus, & amabilis*: nec potest intra lineam charitatis aliud respondere: ergo. prob. ant. qualemcumque aliam respondere dare intellectus, si ea non contineat dictum, vel revelationem, aut testimonium DEI, non assignabit motivum fidei, consequenter nec ultimum resolutivum ejusdem; nam fides, ut sapientiam dictum, preferit n. 38. & 39, indispensabiliter exigit pro motivo testimonium DEI.

158. Ut autem clarior fiat probatio sententiae nostræ, afferam breviter quæstio-

nes, quæ occasione actus fidei possunt fieri. *Prima* igitur quæstio est. *Cur credis incarnationem?* Respondeo: *Quia DEUS summè sapiens, & verax, eam revelavit*: & hæc responsio est omnino intra lineam fidei. *Secunda* est. *Cur credis id, quod DEUS summè verax, & sapiens, revelavit, seu dixit?* Respondetur, clarum esse, quod dicto illius Credendum sit, qui nec falli, nec fallere potest. Sanè hæc quæstio est similis illi, qua quis quereret, cur assentiatur rei ex terminis evidenti; ipsum enim dictum infallibile meretur assensum propter se: & hinc etiam ad hanc quæstionem non potest intra lineam fidei alia responsio dari, neque etiam debet, quām hæc: *Quia hoc DEUS infallibiliter dicit*.

Tertia quæstio est. *Cur credis, DEUM esse summè sapientem, & summè veracem?* Respondeo, huic quæstioni intra lineam fidei non potest dari alia responsio, quām hæc: *Quia hoc DEUS infallibiliter dicit*: quomodo autem hæc responsio non incurrit circulum vitiosum, vel petitionem principii, melius declarabitur infra in objectionibus.

Quarta quæstio. *Unde scis, quod DEUS sit summè sapiens, & verax?* Respondeo: hæc quæstio non potest habere respondum intra lineam fidei; non enim ad fidem spectat sciare, sed tantum credere: sicut ad charitatem non spectat sciare, DEUM esse summum bonum; quia hæc scientia non datur intra lineam charitatis. Extra fidem autem respondeo, hoc sciri ex iis rationibus, quibus DEUS probatur esse Ens perfectissimum: quæ tamen, quia ordinariè naturales tantum sunt, non sufficiunt ad assensum firmissimum fidei, aut hujus resolutivum, sed tantum ad ejus applicationem.

159. *Quinta* quæstio. *Cur credis DEUM esse locutum?* Respondeo intra lineam fidei: *Quia locutus est*: ubi notandum, quemlibet, dum loquitur, hoc ipso exercitè dicere, ieu testari ipso facto, se loqui; hinc impossibile est, ut DEUS aliquid, quodeunque sit, revelet, & non simul exercitè revelet suam revelationem, seu testimonium. Unde propter ipsum dictum non tantum potest credi objectum, e. g. incarnationem: sed etiam potest credi, quod DEUS locutus fuerit. Pariter quis loquens, dum serìd loquitur, & petit sibi credi, eo ipso dicit, se intelligere, aut scire rem, de qua loquitur, & veraciter eam dicere; hinc etiam exercitè, seu ipso facto, testatur, se habere sapientiam, & veritatem, & auctoritatem, cui fides possit adhiberi.

Hæc autem quilibet exercitè dicit proportionaliter ad se; unde homo censetur tantum dicere sapientiam, & veritatem humanam, pro sua conditione; quia tantum petit fidem humanam. At, quia DEUS petit fidem Divinam, seu firmissimam, sua locutione exercitè dicit auctoritatem infallibilem. Per hoc tamen non negatur, quod non possit signare, vel reflexè etiam aliquis dicere, se loqui; sēque esse sapientem, & veracem. Et sic in Scripturis sapientius reflexè reve-

revelatur, seu dicitur DEUS locutus: reflexè etiam, & signatè, dicitur, DEUS esse verax, sapiens, infallibilis, ut videre est n. 54. videatur etiam Suarez *disp. 3. de fide sec. 12.* n. 12.

160. *Sexta quæstio. Unde scis, quod DEUS sit locutus?* Respondeo iterum, non esse fidei, hoc scire: imò probabilitùs nec extra fidem, strictè loquendo, scitur universaliter, DEUM esse locutum; nam probabilitùs non est evidens fides Catholica, de quo infra; hinc etiam extra lineam fidei non scitur, DEUM esse locutum: sed tantum scitur, hoc esse evidenter credibile & credendum, sive esse evidenter credibilitatem, & credititatem, seu obligationem credendi fidem Catholicam. Positā autem evidentiā de obligatione credendi, potest, & debet, voluntas imperare, & intellectus elicere actum fidei. Sicut quando est evidens obligatio adorandi hostiam, de qua non possum prudenter dubitare, quod sit consecrata, certè debo eam adorare, et si evidenter non sciām, quod sit consecrata.

Septima quæstio. Cur vis credere? Respondeo: hoc non attinet ad fidem, cuius non est velle (cūm sit virtus intellectus, non voluntatis) sed spectat hoc ad habitum piaæ affectionis, intra cuius lineam responderetur: *Quia honestum est credere, & implere obligationem credendi;* ut enim diximus n. 9. actus fidei, utpote meritorius, debet esse liber: non autem potest esse liber in se ipso, & intrinsecè; cūm sit actus intellectus, qui est potentia necessaria: ergo debet esse liber in alio, seu extrinsecè, scilicet in imperio voluntatis. Quare ad eum requiruntur duo habitus, unus voluntatis, dictus piaæ affectionis, qui libere imperet actum, alter fidei Theologicæ, qui eum eliciat. Iste habitus habent diversa motiva: pia affectio respicit honestatem actus fidei, & honestatem implendi obligationem credendi: fides autem respicit testimonium Divinum.

161. *Octava quæstio. Unde scis, dari obligationem credendi?* Respondeo: hæc quæstio est prorsus extra lineam fidei, imò & piaæ affectionis, ad quam non spectat scire obligationem, sed eam implere: sicut ad charitatem non spectat scire, DEUM esse summum bonum, sed eum amare. Spectat igitur illa notitia obligationis credendi ad aliquem habitum intellectus, qui ex motivis credibilitatis, & etiam credititatis, ut vocant, concludit, dari evidenter hanc obligationem. Quænam autem sint illa motiva, fusè dicemus *disp. sequenti.* Non autem nititur fides istis motivis (saltem, si non aliqua sint verbum DEI, ut aliqui volunt) sed præsuppositis his inferioribus, tanquam applicantibus motivum superius testimonii Divini, fides propter solum testimonium DEI applicatum, elicit assensum longè firmiore, quam mereantur illa motiva inferiora: sicut charitas, præsupposita cognitione de bonitate DEI, elicit amorem DEI super omnia, & longè majorem, quam mereatur illa qualiscunque cognitione: & in casu al-

lato n. 156. legens librum S. Augustini, elicet assensum firmiores, quam mereatur autoritas bibliopolæ. Quomodo autem rudes fidem suam resolvant in DEUM, dicimus infra à n. 456.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

162. *O. B. 1. Esse revelatum nihil ponit reale in rebus, consequenter est tantum ens*

rationis: sed ens rationis non potest esse specificativum, consequenter nec ultimum resolutivum actus fidei: ergo. Resp. dist. ma. esse revelatum est ens rationis metaphysicum, aut physicum. neg. ma. logicum. om. ma. & dist. min. ens rationis metaphysicum non potest esse specificativum actus. om. min. physicum, aut logicum. neg. min. & cons. *Ens rationis metaphysicum* est illud, quod realiter non potest existere, sed tantum aliquo modo concipi, ut Chimera: & de hoc ente omitto, quod non specificat habitum, quanquam fors aliquis aliud hoc negaret. *Ens rationis physicum* est ipsa operatio intellectus, seu cognitio, qua viae specificat suum habitum, tanquam effectus suam causam. *Ens rationis logicum* juxta multos est terminus secundò intentionalis: & in hoc sensu esse revelatum, non est ens rationis; hinc omisi ma. Juxta alios autem *ens rationis logicum* est idem, ac concretum logicum, seu denominatio extrinseca, cuius scilicet forma non inest subiecto, ut cognitum, visum &c. & tale concretum etiam est esse revelatum: falsum autem est, quod talia non specificent actum, vel habitum; nam formæ etiam extrinsecæ magnam vim habent, ad movendum intellectum, vel voluntatem, ad hos, vel illos actus, ut patet in innumeris: sic res viâ movere ad amorem: res perdata ad luctum: recuperata ad gaudium &c.

163. *Ob. 2. Potest dari actus fidei, qui non attingat testimonium Divinum: sed hic non habet pro ultimo resolutivo istud testimonium: ergo.* Resp. dist. ma. potest dari actus fidei formalis. neg. ma. fidei objective, vel virtualis. conc. ma. & dist. min. hic actus fidei objective non habet pro resolutivo intrinsecò testimonium DEI. conc. min. non habet pro extrinseco. neg. min. & cons. Quid sit actus fidei objective, dictum sufficenter est n. 43. hic autem actus, cūm non habeat motivum intrinsecum, non potest utique in illud resolvi. Habet autem motivum extrinsecum, scilicet ipsum testimonium DEI; nam hoc, cūm sit intrinsecum respectu actus fidei formalis, eo ipso est extrinsecum respectu actus fidei objective. Si neges, posse motivum extrinsecum dici resolutivum, eoquod non sit intra lineam actus ipsius, non tecum contendam, sed aliter dist. min. & est actus fidei objective. om. min. est actus fidei formalis, de quo est nobis

nobis sermo. neg. min. & conf. sic autem actus fidei objectivæ nullum omnino habebit resolutivum, quod an admittendum, videtur, qui hæc objicit.

164. Ob. 3. Posset dici, actum fidei resolvi in auctoritatem Ecclesiæ: ergo non necessariò resolvitur in testimonium DEI. Resp. Vel intelligitur auctoritas Ecclesiæ tantum humana, scilicet tanquam alicuius congregationis ex sapientissimis membris conflare: & tota hæc sapientia & auctoritas est fallibilis, praesertim circa difficillima mysteria, quæ nostra fides amplectitur; adeoque huic auctoritati non potest inniti fides illa firmissima, quæ exigitur à nobis. Vel intelligitur auctoritas Ecclesiæ, ut infallibilis per assistentiam Spiritus S. & rursus distinguendum est; vel enim propositio, aut definitio Ecclesiæ, à Spiritu S. directæ, est verbum DEI: & actus fidei, resolutus in eam definitionem, resolvitur realiter in verbum, seu testimonium DEI, quod volumus; vel illa definitio non est verbum DEI, sed tantum infallibilis ejus applicatio: & actus fidei non resolvitur in illam; quia, ut hucusque sèpe, & sufficienter probatum, actus fidei exigit pro objecto formalí testimonium DEI. Quid autem ex his duobus tenendum, examinabimus infra n. 443. In forma dist. ant. posset dici, actum fidei resolvi in auctoritatem Ecclesiæ, si definitio Ecclesiæ sit verbum DEI. conc. ant. si non sit. neg. ant. & conf.

165. Ob. 4. Posset dici, quod actus fidei resolvatur in supernaturalem illustrationem Spiritus S. vel lumen supernaturale infusum: ergo. Resp. dist. ant. posset hoc dici, si illa illustratio sit testimonium DEI. conc. ant. si non sit. neg. ant. & conf. Non est dubium, DEUM sèpe illustrando interius loqui; sic enim sèpe Prophetis locutus est: & hiac illustratio interior etiam potest esse locutio DEI: quo casu utique actus fidei poterit è niti. Sed tunc debet ea illustratio ita clara esse, vel certè cum talibus signis proponi, ut prudenter dubitari non possit, DEUM per eam loqui. At non omnis illustratio interior supernaturalis, seu Spiritus S. est talis; nam multæ tantum proponunt alias rationes, & sunt cognitiones aliquæ supernaturales rationum quorundam e. g. signorum creditibilitatis Ecclesiæ: neque proponunt rem sèmpre in se ipsa veram, sed tantum evidenter credibilem: neque etiam proponunt reflexè, aut exercitè se ipsas, ut verbum DEI: sed potius proponunt ut verbum DEI aliquam revelationem à se distinctam, & sèpissimè externam. Insuper neque signa creditibilitatis eò tendunt, ut omnis illustratio superna habeatur pro verbo DEI, sed tantum aliqua alia revelatio, in ordine ad quam etiam datur ea illustratio.

Ulterius ordinariè illustratio superna non est sufficienter à nobis discernibilis, aut nobis sufficienter proposita, sive applicata tanquam testimonium DEI: adeoque illustratio superna, quam ordinariè habemus, non potest esse motivum fidei; hoc enim

débet esse ita propositum, & applicatum, ut discerni utique possit ejus existentia, saltem ut de ista prudenter dubitari non possit: neque etiam prudenter dubitari possit, quod sit testimonium, seu locutio DEI: tales autem non sunt illustrations ordinariæ, & praesertim illustrations multæ, præviæ ad piam affectionem, vel etiam ad actum fidei.

Talis etiam non est illustratio, qua cognoscimus creditibilitatem nostræ religionis; quia non est locutio DEI; unde etiam actus, quo post acceptam eam illustrationem affirmamus eam creditibilitatem (ut docet Gormaz de virt. Theol. n. 666. citans Suarezum disp. 4. de fide sec. 6, & Lugo de fide disp. 5. sec. 3.) non est actus fidei, sed vel procedit ab omnipotencia extrinsecè applicata, vel ab habitu connexo cum fide. Addit, Gormaz, eum actum, seu eam illustrationem, non esse revelationem; eoquod non sit actus obscurus, sed evidens: quæ ratio pugnat quoque contra alios actus prævios, saltem multos. Multò autem minus dici potest, resolvi fidem in lumen internum, supernum, transiens, vel habituale, tenens sè ex parte potentiarum, & productivum actus fidei, ut volunt Bannez, Arragon, & alii apud Gormaz de virt. Theol. n. 773. ut enim diximus n. 154. non agimus hic de causa efficiente, sed de objecto formalí, & motivo fidei.

166. Ob. 5. Posset dici, fidem resolvi in hæc principia naturaliter evidētia, scilicet: DEUS est summè verax, & sapiens: & Omnis revelatio DEI est essentialiter vera: ergo non debet resolvi in testimonium DEI ut tale. Resp. neg. ant. nam primò naturalis evidētia non est sufficiens motivum ad actum Divinæ fidei, qui exigit certitudinem, & firmitatem altioris ordinis, super omnia creata motiva, & à Scripturis semper revocatur ad testimonium DEI. Secundò non possunt ista motiva concurrere ad fidem, nisi cognoscantur per testimonium DEI, prout diximus n. 39. Tandem ista duo principia nondum reddunt quietum intellectum; nam utrumque potest esse verum, & tamen non dari actus fidei certissimus circa objectum, e. g. incarnationem; et si enim DEUS sit summè verax, & sapiens: et si etiam omnis ejus revelatio sit essentialiter vera, quando scilicet datur: si tamen DEUS hic, & nunc, non loquatur, quomodo ei credes? aut quomodo certus eris de incarnatione? Unde ad motivum adæquatum fidei non sufficiunt illa duo principia, sed requiritur insuper, quod objectum sit à DEO dictum.

167. Ob. 6. Actus fidei, quo creditur prima veritas, seu quod DEUS sit summè verax, & sapiens, non potest resolvi in testimonium DEI infallibile: ergo nullus actus fidei. prob. cons. juxta nos omnis actus fidei affirmat, seu credit etiam primam veritatem, seu DEUM summè veracem, & sapientem; nam imbibuntur hæ perfectiones in ipso testimonio DEI: ergo, si actus, credens primam veritatem, non potest resolvi in testimonium DEI, nullus actus fidei poterit in istud resolvi.

F 2 prob.

prob. iam ant. superius. prima veritas non potest movere ad credendam se ipsam: ergo. prob. hoc ant. in naturalibus alius est habitus, assentiens principiis immediatis, & alius habitus, assentiens veritatibus mediatis, seu conclusionibus: ergo alius est etiam in supernaturabilibus: atque prima veritas est quasi principium immediatum respectu actus fidei, & hic est quasi conclusio, seu veritas aliqua mediata: ergo habitus assentiens prima veritati, est alius ab habitu fidei, assentiente actibus fidei.

Confirm. Actus fidei debet esse actus mediatus: sed assensus praestitus primae veritati propter se, non est actus mediatus: ergo non est actus fidei. Resp. neg. ant. ad hujus prob. iterum. neg. ant. ad cuius prob. conc. ant. neg. conf. Habitus naturales generantur ex frequentatis actibus: & hinc quando actus sunt diversi, generantur diversi habitus, & isti iterum limitantur ad similes actus. At habitus supernaturales infusi, cum non generentur ex actibus, & insuper sint quasi potentiae, non ita aetate limitantur. Quanquam autem prima veritas sit aliquod quasi principium, cum tamen sit etiam aliquid, signata, vel saltem exercitate revealatum, potest etiam per fidem affirmari.

Ad confirm. dist. ma. Actus fidei debet esse actus mediatus, hoc est, debet esse cognitio unius in alio, respectu objectorum distinctionum ab ipso testimonio DEI, seu prima veritate. conc. ma. respectu ipsius etiam testimonii, & primae veritatis. neg. ma. & om. mi. neg. conf. Cum alia objecta longe plura sint, & ista in ordine ad fidem non cognoscantur tanquam vera in se, sed tantum in testimonio Divino; hinc, denominatione desumpta a potiori, potest actus fidei dici actus aliquo modo mediatus. At vero ipsum testimonium DEI, seu prima veritas, non cognoscitur, seu affirmatur in alio per fidem, sed immediate propter se: nec tamen propterea actus fidei respectu primae veritatis erit assensus primi principii stricte dicti, ut jam dictum n. 49.

168. Dices. Hac ratione prima veritas deberet movere ad se ipsam, & esse prior se ipsa: hoc est impossibile: ergo. Confirm. 1. Auctoritas DEI est obscura: ergo non possum ei assentiri propter se. Confirm. 2. In humanis stulte crederem, aliquem esse sapientem, & veracem, tantum, quia ipse dicaret, se esse tales: ergo etiam actus, quo creditimus DEUM esse sapientem, & veracem, male niteretur hoc motivo. Resp. dist. ma. prima veritas deberet esse prior se ipsa in sensu formalis. conc. ma. in sensu reali. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf. Hoc debet dici in omnibus veritatibus immediate propter se affirmatis, & in omnibus primis principiis.

Ad 1. confirm. dist. conf. ergo non possum auctoritati Divinae assentiri propter se, nisi aliunde applicetur. conc. conf. si applicetur. neg. conf. vide n. 49. Ad 2. confirm. dist. ant. stulte crederem, si veracitas illius hominis aliunde non applicaretur. om. ant.

si applicaretur. neg. ant. & conf. Certè, si sèpe expertus sum, aliquem hominem esse veridicum, vel si aliunde mihi redditur prudenter credibile, e. g. ratione dignitatis, qua prædictus est, quod veridicus sit, possum prudenter credere ipsi, quando dicit, se hic, & nunc, mihi veraciter loqui, & me non fallere: vel etiam, si dicit, se non solere fallere, nec in certis rebus falli: inòd hoc frequenter, & prudenter contingit in humana fide: igitur adhuc prudentius potest id fieri in actibus fidei Divinæ.

169. Ob. 7. Juxta nos resolutio fidei fieret in revelationem mediata, jam ante mille, & plures annos factam Patriarchis, Prophetis, aut Apostolis: sed hoc est incredibile: ergo. Resp. conc. ma. neg. mi. Hoc nullo modo incredibile visum est Eximio Doctori, & gravissimis aliis auctoribus, quin nec S. Thomas, qui expressè dicit, fidem nostram illi revelationi mediata inniti: verba ejus citavimus n. 149. Aliud est, quod debeamus habere proximiorem aliquam applicationem revelationis, immediatè nobis factam: aliud est, quod debeat ipsa revelatio immediatè nobis, & nostro tempore esse facta: illud concedimus, & inferius expemus, unde habeatur ea applicatio respectu singulorum: alterum negamus.

Dices ex Haunoldo l. 3. tr. 1. n. 100. Mysterium SS. Trinitatis non est immediatè credibile in se; quia non appareat ex terminis credibile: sed neque revelatio mediata appareat immediatè in se ex terminis credibilis: ergo neque ista est immediatè in se credibilis. Resp. neg. ma. Illa ratio saltem non est adæquata. In primis implicat ut mysterium SS. Trinitatis in se appareat credibile, et si enim apparere possit per visionem beatificam immediatè in se verum, & affirmabile, non tamen potest apparere in se credibile; quia non est testimonium; nam quidquid est credibile, debet esse tale in testimonio DEI: consequenter etiam illud mysterium debet apparere credibile in testimonio, hoc est, in alio. Ulterius illud mysterium neque est in se affirmabile respectu nostri; quia independenter à testimonio DEI non est nobis applicatum, ut possit propter suam solam veritatem movere intellectum. Si tamen possit independenter à testimonio DEI nobis sufficienter applicari in via (de quo non diligo) possit etiam independenter ab illo affirmari. At vero revelatio, etiam mediata, potest in ordine ad fidem ita applicari, & de facto ita applicatur per signa credibilitatis: ergo est lata disparitas.

170. Ob. 8. Nostra resolutio fidei committit circulum vitiosum, vel petitionem principii: ergo est insufficiens. prob. ant. nostra resolutio fieret hac ratione: Credo e. g. incarnationem; quia DEUS summe verax, & sapiens dicit. Quod si dein ulterius queratur: Quare creditis, quod DEUS aixerit: responderi non posset aliter, nisi: Credo; quia verax est: vel quia hoc dicit, & ita est sed sic, vel committitur circulus vitiosus, vel petitio principii, ut patet intelligenti;

genti: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. neg. ant. & dico, non responderi tantum: *quia DEUS verax est*; hoc enim non sufficit; nam, eti DEUS verax sit, potuisset non loqui, & tunc non potuisset ei credi: sed potius intra lineam fidei iterum respondetur: *quia DEUS verax dicit*: & hinc non sit circulus; quia nullus sit progressus, sed institutus in eodem motivo. Sicut ad questio nem: *Cur amas DEUM?* respondetur: *quia est summum bonum*: & si ulterius se plus interroges, non potest aliud responderi intra lineam charitatis: nemo tamen dicit, committi tunc circum vitiosum.

Potius videri posset, committi petitio nem principii, quæ tunc dicitur vitiosè committi, quando aliquid, quod non est ex se clarum, aut certum, vel evidens, adstrui tur, & petitur, ut admittatur abique illa probatione, sicut admitti solent prima principia evidentia. At neque hæc petitio principii committitur in nostro casu; quia, licet intra lineam fidei non probetur ulterius testimonium Divinum, probatur tamen extra lineam fidei, sâltēn ut evidenter credibile, & credendum: quod non contingit circa prima principia evidentia. Et ista propo sitio: *DEUS testatur, se esse primam veritatem infallibilem*: est quidem per se credibilis intra fidem, sed non nisi præsup posita applicatione sufficiente extra lineam fidei. vide etiam dicta n. 49.

171. Dices. i. Illa probatio extra lineam fidei non est sufficiens: ergo nec ista respon sio. prob. ant. Illi probatio non reddit nos certos de existentia testimonii Divini: ergo non est sufficiens approximatio testi monii Divini, ut propter hoc eliciamus actum fidei firmissimum. prob. cons. objectum non agit, nisi ad mensuram applicationis: e. g. objectum applicatum per apprehensionem, vel actum probabilem, aut obscurum, non agit, aut movet, ut progrediamur ad actum evidenter: ergo neque objectum, applicatum duntaxat per actum inferiorem, & extra lineam habitus fidei, agit, ut progrediamur ad actum firmissimum, & certissimum intra lineam fidei.

Re sp. neg. ant. ad prob. om. ant. quia illa motiva, eti de ipsa revelatione non afferant tantam certitudinem, quanta requiri tur ad eliciendum actum fidei, tamen affe rent, ut infra dicemus, aliquam certitudinem moralem. Sed hoc omisso neg. cons. ad hujus. prob. neg. ant. universaliter sum pturn; licet enim causa creata non possit naturaliter agere, nisi aliquo modo applicata, tamen non semper agit præcisè juxta mensuram applicationis: quamvis negari non possit, id sape contingere.

172. Quod causa, vel objectum, sape agat ad mensuram applicationis, & huic effectus commensuretur, patet ex exemplo in objectione posito, & etiam ex aliis: e. g. ignis magis approximatus magis calefacit. Quod autem id universaliter non sit verum, potest ostendi inductione plurium. Sic cognitio DEI non est digna amore super omnia: at

tamen applicat bonitatem Divinam, tanquam motivum ad producendum amorem DEI super omnia. Sic approximatio ignis non est substantia, & tamen applicat ignem ad producendam substantiam ignis: & ut loquar, etiam de actibus intellectus, e. g. probabilitas major, de necessitate alicujus rei ad valorem sacramenti, non est certitudo, tamen applicat intellectum ad producendum actum certum de eo, quod debet talis res adhiberi, ut sumitur ex damnata propositione prima ab Innocentio XI. Item moralis certitudo de existentia præcepti non est evidencia, & tamen applicat lumen naturale intellectus ad producendum actum evidentem, quo dicat, ponendum esse actum præceptum: imò idem facit conscientia erronea, eti nullo modo sit veritas.

Idem contingit in exemplo adducto n. 156. in quo certè dictum bibliopole non meretur tantam fidem, quantam meretur dictum S. Augustini: & tamen dictum bibliopole applicat auctoritatem S. Augustini ad eliciendam tantam fidem, quantam meretur S. Augustinus. Idem fit, si quis superior per famulum alicui intimet aliquid præceptum; nam tunc, eti famuli auctoritas non mereatur obedientiam, imò per se nec fidem indubitatam, tamen debet obediri. Kursus tapissimè contingit, virum primarium per famulum significare alteri certa nova, vel talia, aut talia dicta, vel decreta regis, quæ dein alter abique dubio credit, utique non propter locutionem famuli, sed propter auctoritatem viri illius primarii, quam famulus tantum applicavit, sed ita, ut eliciatur actus supra meritum applicationis, vel locutionis famuli.

173. Regula autem alia circa hanc rem non videtur posse dari, quam, quod attendi debeat, ad quid tendat totus actus primus proximus: an scilicet hic tendat ad effectum, qui sit in tali linea, in qua solet effectus produci, omnino commensuratus applicationi: an vero tendat ad effectum, qui sit in alia linea superiori: quod vel experientia, vel alia ratione, deprehendi poterit. Si pri mum: potest omitti, quod effectus in sensu objectionis commensuretur applicationi. Si secundum: debet negari, quod effectus ei commensuretur.

Et hoc secundum contingit in casu no stro; nam illa motiva præcedentia, seu motiva credibilitatis, non applicant intellectum, præcisè ad producendum actum in sua linea, seu nixum ipsis motivis credibilitatis; quamquam enim etiam producatur aliquis actus nixus ictis motivis credibilitatis: attamen in eo non quiescent motiva illa: sed ulterius, unà cum imperio voluntatis, applicant intellectum ad producendum actum in superiori linea, sive nixum testimonio Di vino. Dixi cum imperio voluntatis; quia motiva credibilitatis sola, nondum sufficien ter applicant, aut determinant intellectum ad eliciendum actum fidei; nam iste adhuc prærequisitum imperium voluntatis. Unde negari potest, quod illa motiva sola sint adæ quata

quata applicatio, seu determinatio: præser-
tim, si quis replicare veleret, quod in exemplis
secundæ classis non totam applicationem af-
signaverimus.

174. Igitur res sic contingit. Cogno-
scit intellectus motiva credibilitatis, quæ
suadent evidenter esse credibile, & creden-
dum mysterium e. g. incarnationis, seu dari
præceptum illud credendi propter auctorita-
tem DEI revelantis: hæc veritas movet vo-
luntatem ad parendum præcepto; unde ista
imperat per piam affectionem actum fidei:
hoc voluntatis imperio determinatur intel-
lectus, ut eliciat eum actum, nixum, non
motivis illis præviis, sed auctoritate, vel
testimonio DEI: sicut scilicet, quando quis
audit bibliopolam dicere, hunc librum esse
S. Augustini, nec habet ullam rationem du-
bitandi de veritate dicti, aliqua fide credit,
hunc librum esse S. Augustini: hac fide mi-
nor posita, applicatur, seu determinatur in-
tellectus, ut eliciat fidem de rebus lectis fir-
miorem, nixam dictis S. Augustini.

Dices. 2. Voluntas non potest imperare
intellectui firmorem assensum, quam mere-
antur motiva præcedentia. Rep. neg. illa-
tum; potest enim omnino imperare firmo-
rem assensum, non quidem nixum moti-
vis illis præcedentibus, sed altiori moti-
vo testimonii Divini: quod enim volunta-
tas hoc possit, est certum ex Innocentio
XI. qui damnavit hanc 19. nam propostio-
nem: *Voluntas non potest efficere, ut assen-
sus fidei in se ipso sit magis firmus, quam
mereatur pondus rationum ad assensum im-
pellentium.* Potest nempe voluntas æquè be-
ne determinare intellectum ad implendam
obligationem suam, quam possit determina-
re alias potentias, aut se ipsum. Et qui-
dem voluntas tam prudenter potest impe-
rare adimplitionem præcepti fidei, quam
adimplitionem alterius cuiuslibet præcep-
ti sufficienter intimati, præsertim, cum
præceptum credendi, seu credititas fidei,
ut infra dicemus, sit evidens. videatur de
hac applicatione motivi Gormaz de virtut.
Theol. à. n. 788.

DISPUTATIO III.

De Applicatione Objecti Formalis Fidei.

175. **A**uctoritas DEI dicentis, seu
testimonium Divinum, cùm,
saltē communem or-
dinem Divinæ providentia, non innescat
omnibus immediate per se, debet per aliquid
aliud applicari, vel reddi credibile, sive ita
proponi, ut assensu fidei omnino dignum sit,
& hic ei prudenter adhibetur, tanquam tali
objecto, cui fides prudenter negari non
possit, sed juxta leges prudentiae omnino ad-
hiberi debeat: sicut scilicet proportionaliter
liber S. Augustini, ut diximus n. 156. debet
applicari per auctoritatem bibliopolæ; unde
debet adesse aliquod motivum, ex quo ho-

minibus reddatur credibile, DEUM hæc, vel
illa revelasse: hoc autem motivum est or-
dinariè prædictio ministri, ab Ecclesia mi-
ssi; sic enim ait S. Paulus ad Rom. 10. v. 14
*Quomodo ergo invocabunt, in quem non cre-
diderunt? aut quomodo credent ei, quem nos
audierunt? quomodo autem audient sine
prædicante? quomodo verò prædicabunt, nij
mittantur?*

Jam verò auctoritas Ecclesie, vel ejus
ministri, licet concedatur, non habere ean-
dem auctoritatem cum testimonio DEI
(quanquam aliqui oppositum velint, docen-
tes, ipsam prædicationem Ecclesie, vel mi-
nistri ab ea missi, esse moraliter verbum DEI,
de quo agetur inferius à n. 443.) debet ta-
men tanta esse, ut ipsius prædicatio reddat
testimonium DEI evidenter credibile, & cre-
dendum: adeoque debet ipsa prius esse evi-
denter credibilis, ita, ut nemo de Ecclesia,
ejusque prædicationis veritate, prudenter du-
bitare possit. In hunc finem DEUS Eccle-
siam vestivit signis veritatis planè maximis,
& intellectum non omnino pertinacem con-
vincentibus. Hæc autem signa vocantur
motiva credibilitatis, qualia sunt prophetie,
miracula, uniformitas, & sanctitas doctri-
na, diffusio, seu extensio universalis in omnem
orbem &c. quæ fusi infra profsequemur.

Itaque negotium istud sic communis
procedit. Primò per signa credibilitatis a-
gnoscit homo, Ecclesiam Catholicam præ
omnibus aliis fœtis esse credibile, & cre-
dendum, seu pro vera habendam. Ex hoc
manifestè sequitur, verbis Ecclesie, seu eti-
am ministri, ejus nomine loquentis, esse cre-
dendum. Hinc ulterius, quando illa, vel
ejus minister, dicit, hoc, vel illud, esse a DEO
revelatum, hos, vel illos libros, esse Canoni-
cos, & continere verbum DEI, credendum
est, DEUM id dixisse, illisque libris conti-
neri verbum DEI. Et sic ritè est applica-
tum testimonium Divinum, cui deinde inni-
tendo elicetur actus fidei. Ut autem ordi-
natè ista omnia explicemus, varias verbi
DEI applicationes singillatim examinabi-
mus.

QUÆSTIO I.

De variis Regulis applicantibus Verbum DEI.

ARTICULUS I.

An Sacra Biblia sola sufficienter ap- plicant Verbum DEI.

176. **R**eligiones, seu, si ita velis dice-
re, sectæ (sumendo hoc vo-
cabulum latius) quæ in mun-
do hoc datae sunt, aut adhuc dantur, ad has
potissimum classes possunt reduci, scilicet ad
Philosophismum, Paganismum, Machome-
tismum, Judaismum, & Christianismum. Pa-
ganismus vocatur cultus plurium Deorum,
qualis apud gentiles, & ethnicos, seu paganos
fuit.